

**UPRAVA ZA IZVRŠEVANJE
KAZENSKIH SANKCIJ**

LETNO POROČILO 2002

Ljubljana, april 2003

Republika Slovenija
Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij

Letno poročilo 2002
(Osmo redno letno poročilo)

Založila: Uprava RS za izvrševanje kazenskih sankcij
Jezikovni pregled: Melita Zupančič
Vsebinska in oblikovna obdelava besedila: Nataša Magister
Tisk: Laserprint grafika, d. o. o.

Letno poročilo je objavljeno tudi na spletnih straneh
<http://www.gov.si/mp/si/elementi/index-organi-v-sestavi1.php> - ISSN 1581-6338

ISSN 1581-632X

Natisnjeno v 150 izvodih.

PREDGOVOR	5
1. POMEMBNEJŠE AKTIVNOSTI UPRAVE V LETU 2002	6
2. STATISTIČNI PODATKI	8
2. 1. PODATKI O GIBANJU SKUPNEGA ŠTEVILA VSEH ZAPRTIH OSEB V LETU 2002	8
2. 2. PRIMERJAVA GIBANJA ŠTEVILA ZAPRTIH OSEB V LETU 2002	12
S PRETEKLIMI LETI	12
2. 3. OBSOJENCI	14
2. 3. 1. Podatki o gibanju števila obsojencev.....	14
2. 3. 2. Struktura priliva obsojencev.....	15
2. 3. 3. Struktura odliva in odpusta obsojencev s prestajanja kazni	17
2. 3. 4. Struktura sprejetih in odpuščenih obsojencev po predkaznovanosti	18
2. 3. 5. Struktura obsojencev po vrsti storjenih kaznivih dejanj.....	19
2. 3. 6. Struktura obsojencev po dolžini kazni.....	19
2. 3. 7. Struktura obsojencev po starosti.....	20
2. 3. 8. Stranske kazni in varnostni ukrepi	21
2. 3. 9. Prevzem izvršitve kazni zapora po mednarodnih pogodbah	22
2. 4. OBSOJENCI, OBSOJENI NA MLADOLETNIŠKI ZAPOR, IN MLADOLETNIKI V PREVZGOJNEM DOMU	23
2. 4. 1. Podatki o gibanju števila mladoletnikov	23
2. 4. 2. Priliv mladoletnih oseb v mladoletniški zapor in prevzgojni dom	23
2. 4. 3. Starostna struktura mladoletnikov	24
2. 4. 4. Struktura mladoletnih obsojencev po dolžini kazni.....	24
2. 4. 5. Odliv mladoletnih oseb iz mladoletniškega zapora in prevzgojnega doma.....	25
2. 5. Upravno kaznovani (osebe, kaznovane v postopku o prekršku)	27
2. 6. Priporniki	30
2. 6. 1. Gibanje in struktura priprtih oseb.....	30
2. 7. TUJCI MED ZAPRTIMI OSEBAMI	33
2. 7. 1. Število tujcev med zaprtimi osebami.....	33
2. 7. 2. Obsojenci in mladoletniki – tujci	34
2. 7. 3. Tujci med upravno kaznovanimi	35
2. 7. 4. Tujci v priporu.....	36
3. OBRAVNAVA ZAPRTIH OSEB	38
3. 1. Strokovno delo z zaprtimi osebami	38
3. 1. 1. Organizacija in oblike strokovnega dela v zavodih.....	38
3. 1. 2. Nameščanje obsojencev in mladoletnikov v režime oziroma oddelke prestajanja kazni	39
3. 1. 3. Prestajanje zaporne kazni ob vikendih ter nadomestna kazen zapora z izvrševanjem dela v korist humanitarnih organizacij ali lokalne skupnosti	41
3. 2. Izobraževanje obsojencev in mladoletnikov	42
3. 3. Prostočasne dejavnosti obsojencev in mladoletnikov	46
3. 5. Socialno delo in postpenalna dejavnost	49
3. 5. 1. Socialna obravnava pripornikov.....	49
3. 5. 2. Socialna obravnava upravno kaznovanih	49
3. 5. 3. Socialna obravnava obsojencev in mladoletnikov.....	50
3. 5. 4. Svetovanje v postpenalni obravnavi.....	53
3. 6. Zdravstveno varstvo	54
3. 6. 1. Zdravstveni pregledi zaprtih oseb v zavodskih ambulantah	54
3. 6. 2. Specialistični pregledi zaprtih oseb izven zavoda	54
3. 6. 3. Bolnišnično zdravljenje zaprtih oseb z varovanjem in brez varovanja.....	55
3. 6. 4. Najpogostejše bolezni zaprtih oseb	55
3. 6. 5. Metadonska terapija	56

3. 6. 6. Izvajanje imunokemijskih urinskih testov	57
3. 6. 7. Število ležalnih dni v zavodskih bolniških sobah in v bolnišnicah	57
3. 6. 8. Poškodbe zaprtih oseb	57
3. 6. 9. Samopoškodbe in poskusi samomorov	58
3. 6. 10. Smrti	58
3. 6. 11. Gladovne stavke	59
3. 6. 12. Zdravila	59
3. 7. Posebne oblike strokovnega obravnavanja.....	60
3. 7. 1. Odvisnost od alkohola	60
3. 7. 2. Odvisnost od prepovedanih drog	62
3. 7. 3. Obravnava nevarnih obsojencev in mladoletnikov	65
3. 7. 4. Obravnava obsojencev in mladoletnikov – tujcev	65
3. 7. 5. Obravnava obsojencev in mladoletnikov – invalidov, na smrt bolnih in starih oseb	66
3. 7. 6. Obravnava obsojencev in mladoletnikov – storilcev kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost.....	66
3. 7. 7. Ženske v zaporu	67
3. 8. Ugodnosti in namenski izhodi obsojencev in mladoletnikov.....	68
3. 8. 1. Postopek in merila za podeljevanje ugodnosti obsojencem.....	68
3. 8. 2. Vrste in število podeljenih ugodnosti	68
3. 8. 3. Zlorabe ugodnosti	69
3. 8. 4. Problematika obravnavanja in podeljevanja ugodnosti	69
3. 8. 5. Namenski izhodi.....	70
3. 9. Disciplinsko obravnavanje in kaznovanje obsojencev in mladoletnikov	71
3. 9. 1. Splošna problematika vodenja disciplinskih postopkov zoper obsojence in mladoletnike	71
3. 9. 2. Ocena učinkovitosti izrekanja disciplinskih kazni	71
3. 9. 3. Pregled izrečenih disciplinskih kazni	72
3. 9. 4. Število pritožb, vloženih zoper odločbe o izrečenih disciplinskih kaznih.....	73
3. 10. Pogojni odpust obsojencev in mladoletnikov ter pomilostitve.....	73
3. 10. 1. Pogojni odpust in predčasni odpust.....	73
3. 10. 2. Pomilostitve obsojencev	75
3. 11. Zagotavljanje in varstvo pravic zaprtih oseb.....	76
3. 11. 1. Pravica do veroizpovedi	76
3. 11. 2. Druge pravice in pritožbe	76
3. 11. 3. Reševanje upravnih zadev v upravnem postopku.....	77
3. 12. Varnost in zavarovanje ter delo pazniške službe	78
3. 12. 1. Splošne varnostne razmere	78
3. 12. 2. Pobegi iz zavodov in nevrnitve	78
3. 12. 3. Uporaba prisilnih sredstev	81
3. 12. 4. Spremljanje zunaj zavoda	84
3. 12. 5. Konflikti med zaprtimi osebami	86
3. 12. 6. Nadzor paketov in pisemskih pošiljk.....	87
3. 12. 7. Obiski in telefonski pogovori	88
3. 12. 8. Vnos nedovoljenih drog in opojnih substanc.....	91
3. 12. 9. Preiskave bivalnih prostorov	92
3. 12. 10. Preizkusi alkoholiziranosti	93
3. 12. 11. Odstranitev v posebni prostor po 236. členu ZIKS	94
3. 12. 12. Usposabljanje paznikov	95
3. 12. 13. Arhitekturne in tehnične možnosti za varovanje zavodov in osebja.....	95
3. 12. 14. Oprema in uniforme delavcev	96
3. 13. Zagotavljanje in omogočanje dela zaprtim osebam.....	97
3. 13. 1. Razporeditev zaprtih oseb na delo.....	97
3. 13. 2. Plačilo za delo zaprtih oseb	99
3. 13. 3. Varstvo pri delu in požarna varnost.....	100
3. 13. 4. Nesreče pri delu zaprtih oseb	100
3. 13. 5. Posebnosti dela in zaposlovanja mladoletnikov v prevzgojnem domu.....	101
3. 13. 6. Obseg in problematika hišnih del	101
3. 13. 7. Pokojninsko in invalidsko zavarovanje obsojencev	102
3. 13. 8. Dejavnost javnih gospodarskih zavodov	102

4. DELOVANJE UPRAVE NA NACIONALNEM IN MEDNARODNEM PODROČJU.....	103
4. 1. DELOVANJE NA NACIONALNEM PODROČJU	103
4. 1. 1. Sodelovanje z mediji	103
4. 1. 2. Obiski v zavodih.....	103
4. 2. Delovanje na mednarodnem področju.....	104
4. 2. 1. Obiski tujih delegacij v Sloveniji	104
4. 2. 2. Obiski predstavnikov uprave v tujini.....	104
5. KADROVSKE, FINANČNO-MATERIALNE IN PROSTORSKE RAZMERE.....	105
5. 1. Kadrovske razmere.....	105
5. 1. 1. Osnovni podatki o obsegu in strukturi zaposlenih ter zasedenih delovnih mestih glede na veljavno sistemizacijo	105
5. 1. 2. Obseg in dinamika zaposlovanja	106
5. 1. 3. Izobraževanje delavcev	106
5. 1. 4. Pripravnštvo in učna oziroma delovna praksa	108
5. 1. 5. Odsotnost z dela zaradi bolezni oziroma delovnih nezgod, problematika delovnih invalidov in podobno	108
5. 1. 6. Disciplinski postopki zoper delavce	109
5. 1. 7. Stanovanjska problematika, počitniške zmogljivosti in druga vprašanja družbenega standarda delavcev	109
5. 2. Finančno-materialne razmere.....	111
5. 2. 1. Tekoče investicijsko vzdrževanje, nove investicije in druge prostorske razmere uprave.....	111
5. 2. 2. Poročilo in ocena finančno-materialnega položaja uprave	112
5. 2. 3. Stroški oskrbnega dne	114
5. 3. Prostorske razmere	115
5. 3. 1. Zmogljivost zavodov in njihova zasedenost.....	115
5. 3. 2. Ocena bivalnih in prostorskih razmer v zavodih	116
5. 3. 3. Aktivnosti za izboljšanje prostorskih in bivalnih razmer v zavodih.....	116
6. SKLEP.....	118

PREDGOVOR

Pred vami je novo, že osmo letno poročilo Uprave RS za izvrševanje kazenskih sankcij. Nastalo je na podlagi poročil posameznih zavodov za prestajanje kazni zapora in prevzgojnega doma. Letos je pripravljeno v novi obliki in z nekoliko izpopolnjeno vsebino.

V poročilu so prikazani vsi pomembnejši podatki o slovenskem zaporskem sistemu v letu 2002. Predstavljeni so po posameznih področjih dela: prvo poglavje je namenjeno kratkemu povzetku vseh pomembnejših aktivnosti, sledijo številni statistični podatki o zaprtih osebah, osrednji del je namenjen strokovni obravnavi zaprtih oseb, v zadnjem delu pa je opis delovanja uprave na nacionalnem in mednarodnem področju ter kadrovskih, finančno-materialnih in prostorskih razmer. Da prikaz ne bi bil preveč suhoparen, smo ga popestrili s fotografijami naših zavodov in življenja v njih.

Najpomembnejša informacija poročila je prav gotovo, da se je v preteklem letu prenehalo večletno neprestano naraščanje števila zaprtih oseb. Prvič po letu 1996 se je zgodilo, da je bilo v povprečju zaprtih manj oseb kot v letu poprej, izrazito pa se je zmanjšalo tudi število vseh na novo sprejetih oseb. Čeprav je napovedovanje gibanja števila zaprtih oseb izredno težko in nevhvaležno, pa imamo kar nekaj razlogov za bolj optimističen pogled v prihodnost. Na prvo mesto gre vsekakor postaviti nov zakon o prekrških, ki ukinja zaporno kazen. Čeprav se bo začel uporabljati šele leta 2005, so njegovi pozitivni učinki že opazni. V preteklem letu smo obravnavali za več kot tisoč manj takih oseb, ki so bile kaznovane v postopku o prekršku, predvsem pa se je zmanjšalo število tujcev. Zmanjšalo se je tudi število pripornikov, kar kaže, da se postopoma le uveljavljajo tudi druge, priporu alternativne oblike. Ni pa se zmanjšalo število obsojencev, ki so po številu najmočnejša kategorija zaprtih oseb. Nasprotno, število obsojencev z daljšimi zapornimi kaznimi se je celo povečalo, kar kaže na strožjo kaznovalno politiko sodišč. S 57 zaprtimi osebami na 100.000 prebivalcev Slovenija zanesljivo ostaja v skupini držav z najmanj zaprtimi, ne le v Evropi, tudi v svetu.

Tudi v lanskem letu smo se soočali s prenapolnjenostjo zavodov in številnimi drugimi notranjimi težavami in problemi, ki pa smo jih glede na objektivne okoliščine in možnosti uspešno reševali. Zasluge za to gredo vsem zaposlenim, ki so kljub preobremenjenosti odgovorno opravili svoje delo. V zavodih so bile zagotovljene stabilne varnostne razmere. Primerjava podatkov iz zadnjih let kaže, da se je pomembno zmanjšalo število klasičnih pobegov iz zavodov (najmanj po osamosvojitvi), da se je zmanjšalo število samopoškodb med zaprtimi osebami in da se ni povečalo število samomorov – to so bili trije pomembni cilji, ki smo si jih zastavili v preteklem letu.

Za vse, ki delamo v slovenskem zaporskem sistemu, je izredno pomembno, da zunanji nadzorstveni organi, kot sta varuh človekovih pravic ali Odbor za preprečevanje mučenja in nečloveškega ravnanja ali ponižujočega ravnanja in kaznovanja pri Svetu Evrope, niso ugotovili večjih napak oz. sistematičnega kršenja človekovih pravic. To je vsekakor pomembna potrditev našega dela in usmeritev za delo v prihodnje.

Glede na to, da bo poročilo izdano ob 9. aprilu, dnevu Uprave RS za izvrševanje kazenskih sankcij, ob tej priložnosti iskreno čestitam vsem sodelavcem, obenem pa se zahvaljujem vsem, ki so sodelovali pri pripravi poročila.

Dušan VALENTINČIČ,
direktor

1. POMEMBNEJŠE AKTIVNOSTI UPRAVE V LETU 2002

Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij (v nadaljnjem besedilu uprava) je izvajala naloge skladno z zakonskimi opredelitvami in strokovnimi zahtevami. Pri tem je največ pozornosti namenila doslednemu izvajanju predpisov s področja izvrševanja kazenskih sankcij, zbiranju in oblikovanju sprememb in dopolnitev zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (v nadaljevanju zakona), pripravi predlogov nekaterih manjkajočih podzakonskih predpisov in skrbi za enotno, strokovno in zakonito obravnavanje zaprtih oseb.

Uprava je izdelala predloge treh podzakonskih predpisov in predlog sprememb in dopolnitev podzakonskega predpisa, ki neposredno urejajo nekatera področja izvrševanja kazenskih sankcij. Sprejeti so bili novela pravilnika o izvrševanju pripora, pravilnik o načinu zbiranja podatkov in vodenju zbirke podatkov o obsojencih in mladoletnikih, pravilnik o količnikih za določitev osnovnih plačil ter merilih za ocenjevanje uspešnosti in rezultatov dela obsojencev in mladoletnikov, pripravljen pa je bil tudi predlog pravilnika o priznanjih na področju izvrševanja kazenskih sankcij. Pripravljena in sprejeta so bila besedila hišnih redov o izvrševanju pripora in poskrbljeno je bilo za njihovo enotno izvajanje v praksi.

Posebna skrb je bila namenjena spremljanju gibanja števila zaprtih oseb, zmanjševanju negativnih posledic prenapolnjenosti zavodov in izboljševanju neustreznih prostorskih razmer. Večletno naraščanje števila zaprtih oseb se je ustavilo, povprečno število zaprtih oseb pa se je v primerjavi z rekordom v letu poprej zmanjšalo za slabih 5 %, a bilo še vedno nekoliko višje kot v letu 2000. Zmanjšalo se je tudi število na novo sprejetih oseb, in sicer za 20 %. V povprečju je bilo v letu 2002 zaprtih 1.148 oseb, od tega 774 obsojencev (6 mladoletnikov), 295 pripornikov, 52 oseb, kaznovanih v postopku o prekršku (v nadaljevanju upravno kaznovani), in 26 mladoletnikov v prevzgojnem domu. V zavodih je bilo v povprečju za dobrih 8 % več zaprtih oseb, kot dovoljujejo predpisi o prostorski zmogljivosti. Najbolj so bili zasedeni največji zavodi (Ljubljana, Dob in Maribor), težave pa so se pojavljale tudi na drugih lokacijah, še posebno zaradi večjega števila sprejetih upravno kaznovanih (Radovljica, Novo mesto). Negativne posledice prenapolnjenosti zavodov je uprava reševala s prerazporejanjem zaprtih oseb iz bolj zasedenih v manj zasedene sobe, oddelke in zavode ter s številnimi drugimi ukrepi, kot so povečana skrb za higieno, zdravstveno varstvo itn.

Večja investicijskovzdrževalna dela so bila opravljena na petih lokacijah, nakupljena pa sta bila tudi najnujnejša oprema in prvi del novih uniform za paznike, kar je vplivalo na izboljšanje bivalnih in delovnih razmer za zaprte osebe in zaposlene. Najpomembnejši projekt je bil nadaljevanje izgradnje novega zavoda v Kopru – do konca leta je bila opravljena večina del.

Veliko pozornosti je bilo namenjeno tudi učinkovitejši organizaciji dela in poslovanja. Direktor uprave je sklical dvanajst kolegijev upravnikov zavodov, na petih so sodelovali tudi vodje dislociranih oddelkov, in dva sestanka z direktorji javnih gospodarskih zavodov (v nadaljevanju JGZ). Sestajali so se tudi aktivni poveljnikov, vodij vzgojnih in drugih služb, zdravstvenih in socialnih delavcev, pedagogov in psihologov. Sprejeta so bila različna navodila in sklepi, s katerimi se je podrobneje uredilo izvajanje podzakonskih predpisov, javnih naročil, finančnega poslovanja in nekaterih drugih aktualnih zadev.

Uprava je skrbela za izvajanje že uveljavljenih programov pomoči zaprtim osebam, posebno pozornost pa je namenila obravnavi odvisnih od drog, preprečevanju samomorov in samopoškodb, obravnavi storilcev spolnih deliktov, izobraževanju in zdravstvenemu varstvu zaprtih oseb. V preteklem letu je bil v Prevzgojnem domu Radeče ustanovljen nov oddelek brez drog.

Na področju varnosti je bila posebna skrb namenjena preprečevanju pobegov in vnašanja nedovoljenih drog v zavode. Število klasičnih pobegov iz zavodov je bilo v primerjavi s preteklimi

leti manjše, odkritih in preprečenih pa je bilo tudi več poskusov vnosa nedovoljenih drog v zavode.

V pritožbenih postopkih je bila obravnavana 101 pritožba zaprtih oseb in na vse je bilo pisno odgovorjeno. Med njimi sta bili dve utemeljeni, 21 pa delno utemeljenih pritožb. V upravnih postopkih je bilo o zahtevah obsojencev izdanih 5.086 odločb.

Na kadrovskega področju je uprava skrbela za sprotno nadomeščanje delavcev, ki so se upokojili ali prekinili delovno razmerje, ni pa ji uspelo pridobiti novih zaposlitev, zato preobremenjenost zaposlenih, še posebno paznikov, ostaja eden od ključnih problemov. Pripravljene so bile tudi spremembe pravilnika o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest, ki so bile potrebne zaradi uskladitve z uredbo o spremembah in dopolnitvah uredbe o količnikih in dodatkih zaposlenim v državnih organih. Glede na navedene spremembe so bile zaposlenim izdane nove odločbe.

Na področju denacionalizacije je bila izdelana evidenca nerešenih denacionalizacijskih zahtevkov upravičencev skladno z navodilom ministrstva za pravosodje s predhodno pridobitvijo podatkov od pristojnih upravnih enot. Na zahtevo pristojnih upravnih enot in državnih pravobranilstev je uprava tekoče posredovala izjavo volje glede vračanja nepremičnin denacionalizacijskim upravičencem in spodbujala pristojne upravne enote za pospešitev nerešenih postopkov, skladno s sklepom Vlade RS.

Uprava je pripravila poročilo o ugotovitvah Odbora Sveta Evrope za preprečevanje mučenja in nehumanega ali ponižujočega ravnanja in kaznovanja (CPT) ob nadzoru v zavodih Dob, Ljubljana in Maribor.

Pripravljeno je bilo poročilo o ugotovitvah varuha človekovih pravic na področju izvrševanja kazenskih sankcij, ki so bile predstavljene v sedmem poročilu varuha človekovih pravic za leto 2001.

Pripravljeno je bilo odzivno poročilo na revizijsko poročilo računskega sodišča o gospodarnosti porabe sredstev URSIKS (uprave) za zagotavljanje položaja obsojencev v letih 1998, 1999 in 2000.

Uprava je izdelala poročilo o svojem delu za leto 2001 in ga predstavila na novinarski konferenci.

Organizirano je bilo praznovanje 9. aprila – dneva Uprave RS za izvrševanje kazenskih sankcij, na katerem je minister za pravosodje podelil priznanje desetim najzaslužnejšim delavcem uprave in zavodu Dob za ustanovitev oddelka brez drog.

Organizirana je bila vaja paznikov na Lanšprežu, v bližini zavoda Dob, na kateri so pazniki predstavili javnosti izvajanje nalog in novo opremo po novih pravilnikih, ki jih je predpisal minister za pravosodje.

Uprava je redno sodelovala z varuhom človekovih pravic, prav tako pa tudi s številnimi drugimi organi, organizacijami in strokovnimi ustanovami.

Na mednarodnem področju je uprava sodelovala s pristojnimi organi Sveta Evrope, upravami zaporov drugih držav (Madžarska, Bavarska, Slovaška, Avstrija, obe državni enoti Bosne in Hercegovine, Makedonija, Italija), raziskovalnimi inštituti iz tujine, mednarodnimi organizacijami in s posameznimi strokovnjaki (ICPA, OVSE, PRI, Home Office London). Predstavniki uprave so sodelovali na mednarodnih strokovnih konferencah in seminarjih.

Redno je bilo tudi sodelovanje z mediji. Večjemu številu novinarjev je bilo omogočeno, da so obiskali posamezne zavode in za javnost pripravili prispevke o življenju in delu v zavodih ter o posameznih aktualnih dogodkih.

2. STATISTIČNI PODATKI

2. 1. PODATKI O GIBANJU SKUPNEGA ŠTEVILA VSEH ZAPRTIH OSEB V LETU 2002

Na začetku statističnega dela poročila prikazujemo osnovne številčne podatke o vseh zaprtih osebah v letu 2002. Povprečno stanje (1.148) pomeni dnevno povprečje števila zaprtih oseb v letu 2002. V primerjavi z letom poprej je bilo dnevno povprečno stanje v zavodih manjše za 55 zaprtih oseb ali za 4,6 odstotka.

Tabela 1: Podatki o gibanju števila zaprtih oseb po zavodih v letu 2002

Zavod	1. 1. 2002	prišli	skupaj	odšli	31. 12. 2002	povprečno stanje
Dob	369	170	539	184	355	379,78
Ig	35	130	165	133	32	35,31
Celje	72	458	530	458	72	76,58
Koper	68	245	313	244	69	76,4
N. Gorica	14	175	189	170	19	20,49
Ljubljana	195	1.143	1.338	1.115	223	208,25
N. mesto	26	441	467	447	20	36,91
Radovljica	31	580	611	583	28	34,3
OO Ig	17	96	113	92	21	21,15
Maribor	166	763	929	764	165	162,4
M. Sobota	39	200	239	210	29	35,49
OO Rogoza	30	112	142	101	41	34,4
PD Radeče	22	18	40	15	25	26,14
SKUPAJ	1.084	4.531	5.615	4.516	1.099	1147,6

V stolpcih tabele 1 so prikazani podatki o skupnem številu vseh kategorij zaprtih oseb po posameznih zavodih. V stolpcih »prišli« in »odšli« je prikazano celotno gibanje števila zaprtih oseb po zavodih, ne glede na to, ali gre za na novo sprejete ali premeščene osebe. Stolpec »skupaj« (na dan 1. 1. + »prišli«) nam pove, koliko zaprtih oseb so v posameznem zavodu v letu 2002 dejansko obravnavali. Največ zaprtih oseb je bilo v zavodih, kjer obravnavajo več različnih kategorij zaprtih oseb (obsojence, pripornike, upravno kaznovane), in v največjem zavodu Dob. Največja fluktuacija je bila v zavodih Ljubljana in Maribor.

Na dan 1. 1. 2002 je bilo v primerjavi s prejšnjim letom 63 manj zaprtih oseb, na dan 31. 12. 8

2002 pa je bilo zaprtih sedem oseb več. V zavode je v letu 2002 prišlo 1.180 in odšlo 1.250 oseb manj kot v letu 2001.

Tabela 2: Podatki o gibanju skupnega števila vseh zaprtih oseb po kategorijah v letu 2002

Zaprte osebe	1. 1. 2002	sprejeti	skupaj	priliv	odpuščeni	odliv	31. 12. 2002	povprečno stanje
obsojenci	709	988	1.697	257	889	298	767	768,1
UK	46	2.105	2.151	100	2.130	103	18	52,29
priporniki	302	918	1.220	36	534	438	284	295,13
pridržani ¹	0	101	101	0	101	0	0	0 ²
ml. obsojenci	5	8	13	0	8	0	5	5,94
gojenci PD	22	15	37	3	13	2	25	26,14
SKUPAJ	1.084	4.135	5.219	396	3.675	841	1.099	1147,6

V tabeli 2 je prikazano gibanje števila zaprtih oseb v letu 2002 po kategorijah. V stolpcu »skupaj« je prikazano število vseh zaprtih oseb v letu 2002. V stolpcu »priliv« so prikazane tiste osebe, ki so v zavode prišle iz drugih zavodov (premostitev) ali pa so se vrnile z bega ali po prekinitvi kazni. V rubriki »odliv« so prikazani vsi, ki so iz zavoda odšli, ne da bi bili dejansko odpuščeni (premostitev, prekinitvev, beg itn.). Med priporniki je odliv visok, ker so med odpuščenimi prikazani le odpuščeni na prostost.

Tudi v tem letu so razmerja med kategorijami zaprtih oseb enaka kot v preteklih letih. Največ je bilo upravno kaznovanih (2.151), sledijo pa obsojenci (1.697) in priporniki (1.220). Mladoletnih obsojencev je bilo toliko kot v letu poprej (13), število gojencev v prevzgojnem domu pa se je povečalo za enega.

Najvišji delež v povprečnem dnevnom številu zaprtih oseb v letu 2002 so zavzemali obsojenci (66,9 %), sledili pa so jim priporniki (25,7 %) in upravno kaznovani (4,6 %).

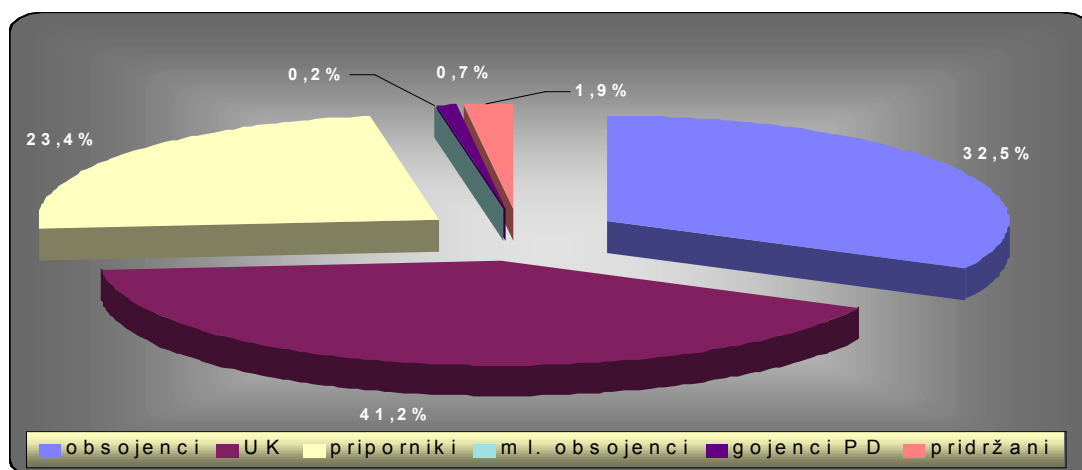
Fluktuacija je bila najvišja med upravno kaznovanimi. Med vsemi zaprtimi osebami (5.219) je bilo 233 (4,5 %) žensk in 62 (1,2 %) mladoletnikov (11 jih je bilo v priporu, en pa je bil upravno kaznovan).

V letu 2002 je bilo sprejetih največ upravno kaznovanih (2.105), sledili so jim obsojenci (988) in priporniki (918). V primerjavi z letom poprej se je število sprejetih zmanjšalo za 1.020, predvsem zaradi manjšega števila sprejetih upravno kaznovanih (glej grafikon št. 7). Število sprejetih upravno kaznovanih oseb se je v letih 1999 in 2000 izrazito povečalo, v letu 2001 pa se je začelo umirjati.

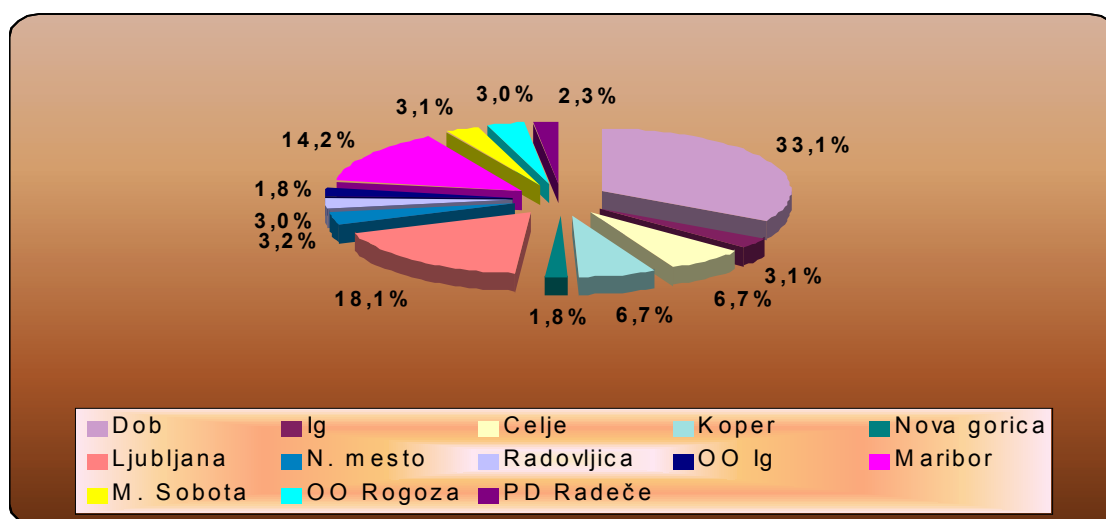
¹ V letu 2002 je bilo v zavode sprejetih 173 pridržanih oseb. Med njimi je bilo 72 takih, za katere je bil odrejen pripor in smo jih evidentirali kot na novo sprejete pripornike, drugi (101) pa so bili po pridržanju izpuščeni na prostost.

² Povprečno stanje pridržanih je zajeto med priporniki.

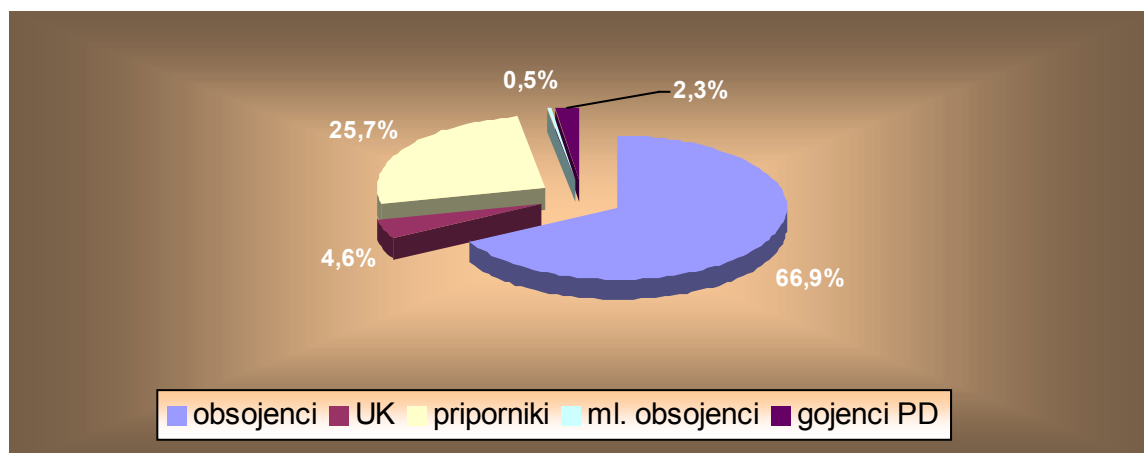
Grafikon 1: Skupno število zaprtih oseb po kategorijah v letu 2002

Grafikon 2: Povprečna stanja zaprtih oseb po zavodih v letu 2002

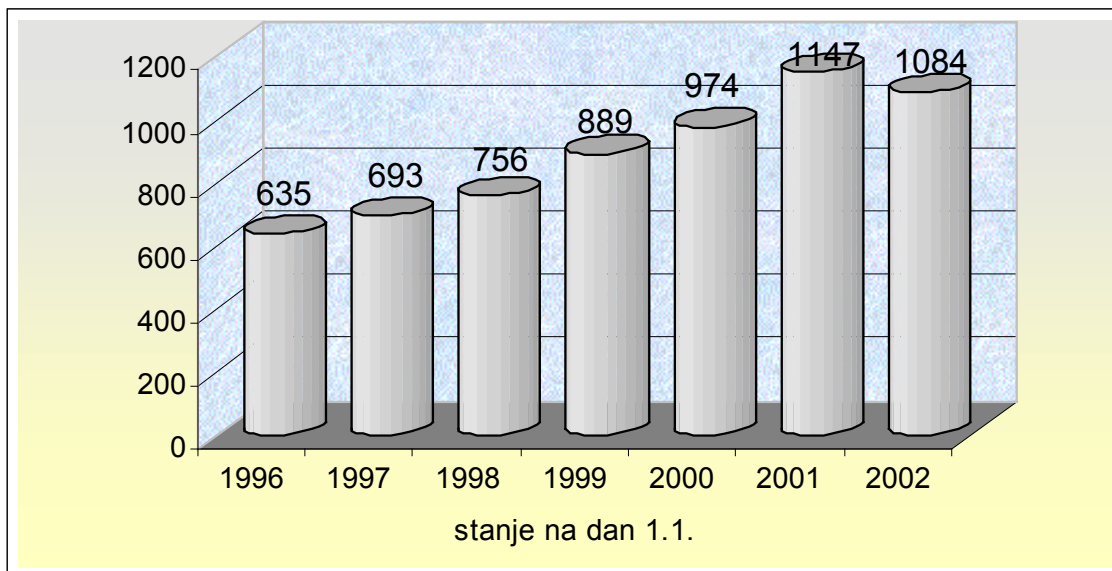

Grafikon 3: Povprečna stanja posameznih kategorij zaprtih oseb v letu 2002

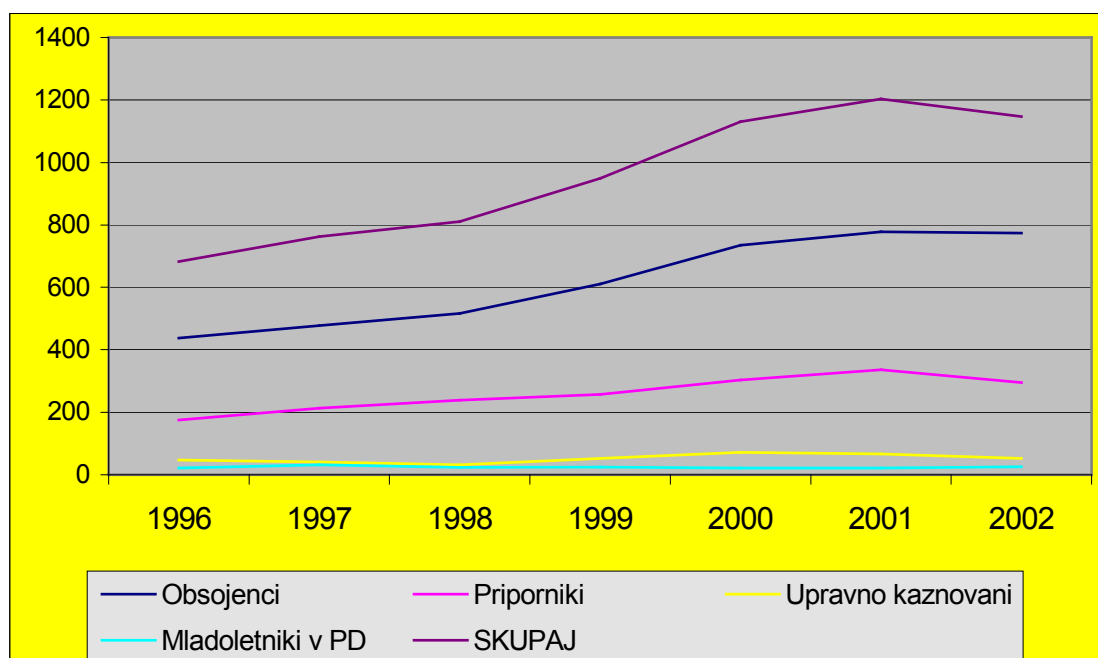

2. 2. PRIMERJAVA GIBANJA ŠTEVILA ZAPRTIH OSEB V LETU 2002 S PRETEKLIMI LETI

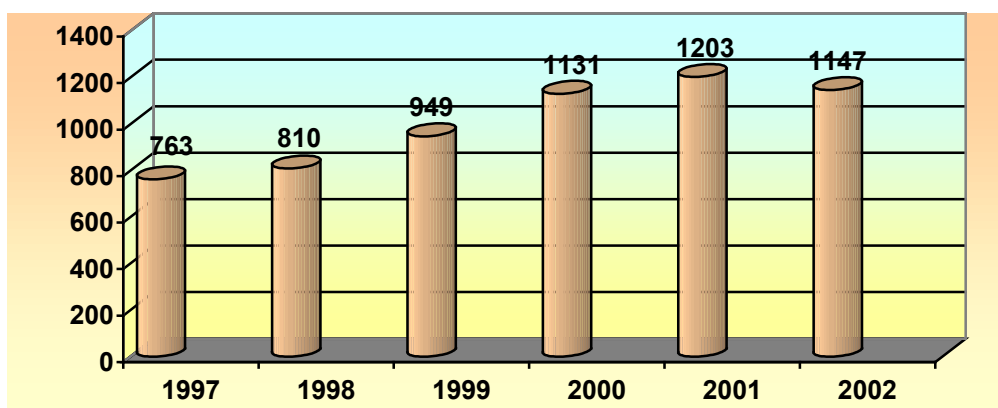
Grafikon 4: Zaprte osebe na dan 1. 1. v letih 1996–2002

Grafikon 5: Povprečno stanje zaprtih oseb po kategorijah v letih 1996–2002

Grafikon 6: Povprečno število zaprtih oseb v letih 1997–2002

Grafikon 7: Število sprejetih oseb na prestajanje kazni po kategorijah v letih 1998–2002

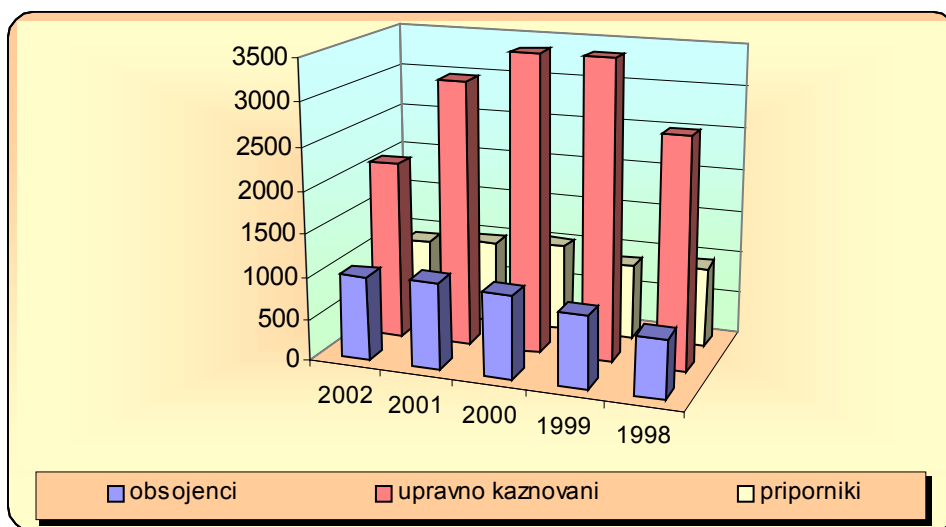

Tabela 3: Število na novo sprejetih zaprtih oseb po kategorijah v letih 1996–2002³

Leto	skupaj		obsojenci		priporniki		upravno kaznovani	
	štev.	indeks	štev.	indeks	štev.	indeks	štev.	indeks
1996	3.118	100	510	100	786	100	1.822	100
1997	3.171	102	576	113	810	103	1.785	98
1998	4.343	139	694	136	943	120	2.706	148
1999	5.447	175	855	168	888	113	3.704	203
2000	5.719	183	980	192	1.034	131	3.705	203
2001	5.141	165	1.023	201	990	126	3.128	172
2002	4.019	129	996	195	918	117	2.105	115

³ Niso vključeni mladoletniki z izrečenim vzgojnim ukrepom.

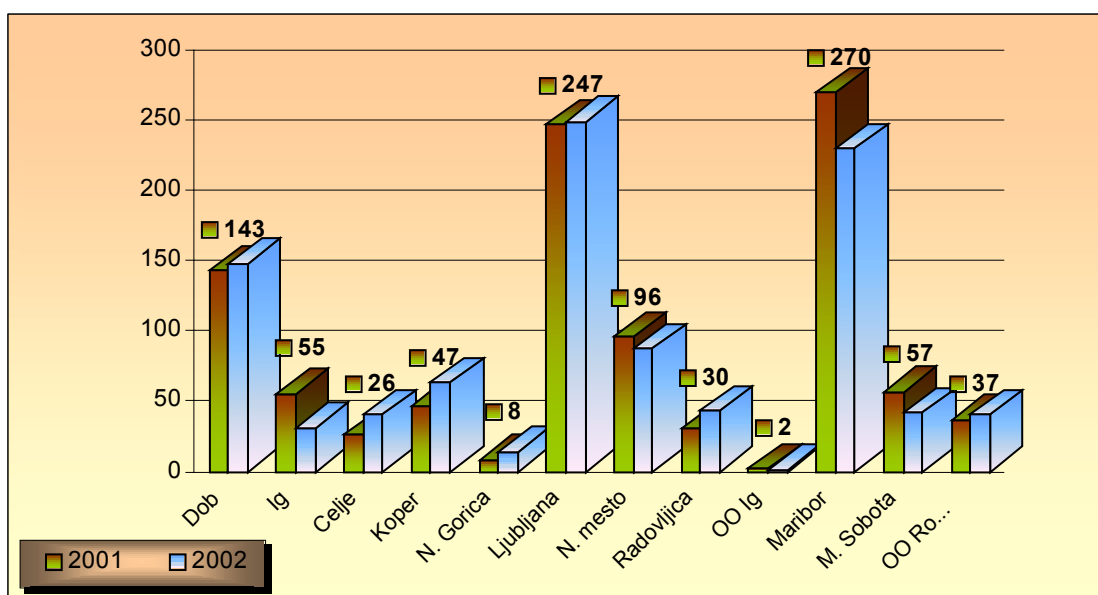
2. 3. OBSOJENCI

2. 3. 1. Podatki o gibanju števila obsojencev

Tabela 4: Podatki o gibanju števila obsojencev po zavodih v letu 2002

Zavod	1. 1. 2002	sprejeti	skupaj	priliv	odpuščeni	odliv	31. 12. 2002	povprečno stanje
Dob	369	148	517	22	125	59	355	379,78
Ig	27	31	58	5	32	6	25	28,35
Celje	28	40	68	4	27	5	40	36,31
Koper	19	63	82	12	52	10	32	28,50
N. Gorica	5	14	19	8	17	2	8	6,41
Ljubljana	98	249	347	34	186	92	103	102,06
N. mesto	5	87	92	1	73	11	9	14,52
Radovljica	10	43	53	4	41	2	14	11,30
OO Ig	17	1	18	63	53	7	21	20,39
Maribor	91	230	321	24	157	84	104	92,27
M. Sobota	10	42	52	8	40	5	15	13,81
OO Rogoza	30	40	70	72	86	15	41	34,40
SKUPAJ	709	988	1.697	257	889	298	767	768,10

Grafikon 8: Primerjava števila sprejetih obsojencev v letu 2002 z letom 2001 po zavodih

V tabeli 4 je prikazano številčno stanje obsojenih po zavodih. V tabeli niso zajeti mladoletniki, ki jih v nadaljevanju prikazujemo ločeno.

Vseh obsojenih, ki so v letu 2002 prestajali zaporno kazen, je bilo 1.697, kar je v primerjavi z letom 2001 za 59 oseb manj (3,4 %). Število obsojencev se je v primerjavi z letom poprej najbolj zmanjšalo v zavodu Maribor, in sicer za 48.

V letu 2002 je bilo na dan 1. 1. v zavodih 709 obsojencev, sprejetih pa jih je bilo 988, kar je za 30 manj kot v letu 2001. Število na novo sprejetih obsojencev se je najbolj zmanjšalo v zavodih Maribor in Ig (glej grafikon št. 8).

Tabela 5: Podatki o gibanju števila obsojencev po spolu in po zavodih v letu 2002

Zavod	1. 1. 2002	sprejeti	skupaj	priliv	odpuščeni	odliv	31. 12. 2002	povprečno stanje
MOŠKI								
Dob	369	148	517	22	125	59	355	379,78
Celje	28	39	67	4	27	5	39	36,28
Koper	19	62	81	12	51	10	32	28,40
N. Gorica	5	14	19	8	17	2	8	6,41
Ljubljana	98	249	347	34	186	92	103	102,06
N. mesto	5	87	92	1	73	11	9	14,52
Radovljica	10	43	53	4	41	2	14	11,30
OO Ig	17	1	18	63	53	7	21	20,39
Maribor	91	225	316	22	151	83	104	91,80
M. Sobota	10	42	52	8	40	5	15	13,81
Rogoza	30	40	70	72	86	15	41	34,40
Skupaj	682	950	1.632	250	850	291	741	739,15
ŽENSKE								
Ig	27	31	58	5	32	6	25	28,35
Celje	0	1	1	0	0	0	1	0,03
Koper	0	1	1	0	1	0	0	0,10
Maribor	0	5	5	2	6	1	0	0,47
Skupaj	27	38	65	7	39	7	26	28,95
SKUPAJ	709	988	1.697	257	889	298	767	768,10

Med obsojenimi, ki so v letu 2002 prestajali zaporno kazen, je bilo 65 žensk (3,8 %). Delež žensk med obsojenci je v letu poprej dosegal 5 %. Število sprejetih žensk se je v primerjavi s letom 2001 zmanjšalo za 21 oseb (35,6 %).

2. 3. 2. Struktura priliva obsojencev

Tabela 6: Priliv obsojencev na prestajanje kazni po spolu v letu 2002

		moški	ženske	SKUPAJ	
sprejem novih	nastopili kazen	950	38	988	
	s prostosti	prišli sami	370	17	387
		privedeni	218	12	230
	iz pripora	360	9	369	
	iz zavodov iz drugih držav	2	0	2	
sprejeti iz drugih zavodov iz Slovenije		215	2	217	
vrnjeni z bega		30	3	33	
vrnjeni po poteku prekinitve		5	2	7	
SKUPAJ		1.200	45	1.245	

617 (62,4 %) na novo sprejetih obsojencev je prišlo na prestajanje kazni s prostosti. Od tega jih je bilo privedenih 37,3 %. Iz pripora je kazen nastopilo 37,3 % na novo sprejetih obsojencev. 257 obsojencev (priliv) je v zavode prišlo bodisi iz drugega zavoda, z bega ali po preteku prekinitve kazni. Ti niso evidentirani kot sprejeti v letu 2002, ker so bili sprejeti takrat, ko so kazen dejansko nastopili.

Tabela 7: Nastop kazni na novo sprejetih obsojencev po spolu v letu 2002

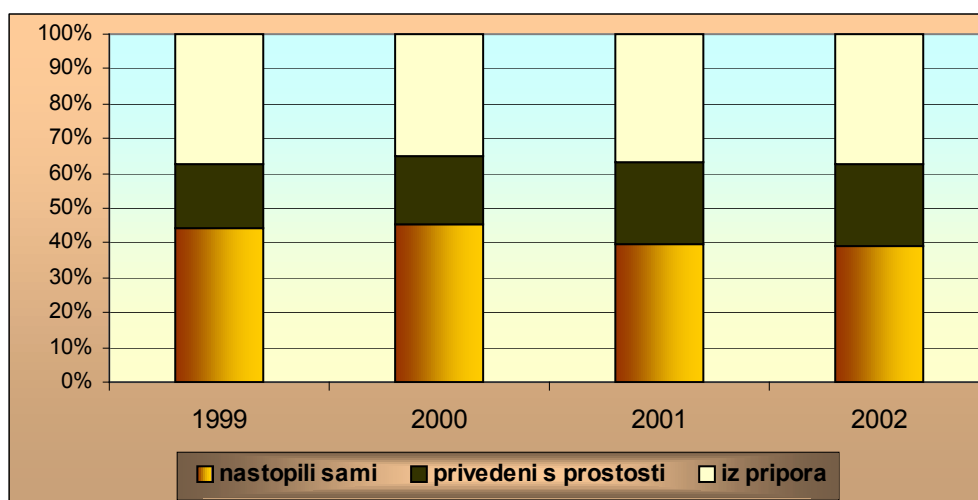
Nastop kazni		nastopili sami	privedeni s po stosti	privedeni iz p̄p ora	SKUPAJ
MOŠKI	prvič kaznovani	219	85	212	516
	povratniki	151	133	150	434
	SKUPAJ	370	218	362⁴	950
ŽENSKÉ	prvič kaznovane	8	7	3	18
	povratnice	9	5	6	20
	SKUPAJ	17	1.122	9	38
VSI	prvič kaznovani	227	92	215	534
	povratniki	160	138	156	454
SKUPAJ		387	230	371	988

Podatki kažejo, da je v letu 2002 na prestajanje kazni prišlo 39,2 % na novo sprejetih obsojencev in obsojenk, drugi pa so bili privedeni (bodisi s prostosti ali iz pripora). Razmerje med tistimi, ki so na prestajanje kazni prišli sami, in privedenimi se je v primerjavi z letom 2001 v korist drugih povečalo za 0,8 %. Med tistimi, ki so na prestajanje kazni prišli sami, je bilo 58,7 % prvič kaznovanih, kar je za 0,7 % manj kot leto poprej.

Grafikon 9: Nastop kazni na novo sprejetih obsojencev v letih 1999–2002

---

4 dva iz zavodov drugih držav

2. 3. 3. Struktura odliva in odpusta obsojencev s prestajanja kazni

Tabela 8: Odliv obsojencev s prestajanja kazni po spolu v letu 2002

		moški	ženske	SKUPAJ
odpuščeni	<i>skupno</i>	850	39	889
	kazen prestali v celoti	156	8	164
	pogojno	373	12	385
	predčasno	319	17	336
	pomiloščeni	2	2	4
	z amnestijo	0	0	0
	v druge države	1	0	1
	premeščeni v drug zavod v Sloveniji	219	2	221
beg	34	4	38	
prekinitev prestajanja kazni	4	0	4	
umrli	skupno	4	0	4
	naravna smrt	2	0	2
	nesreča	1	0	1
	samomor	1	0	1
drugo	29	1	30	
SKUPAJ		1.141	46	1.187

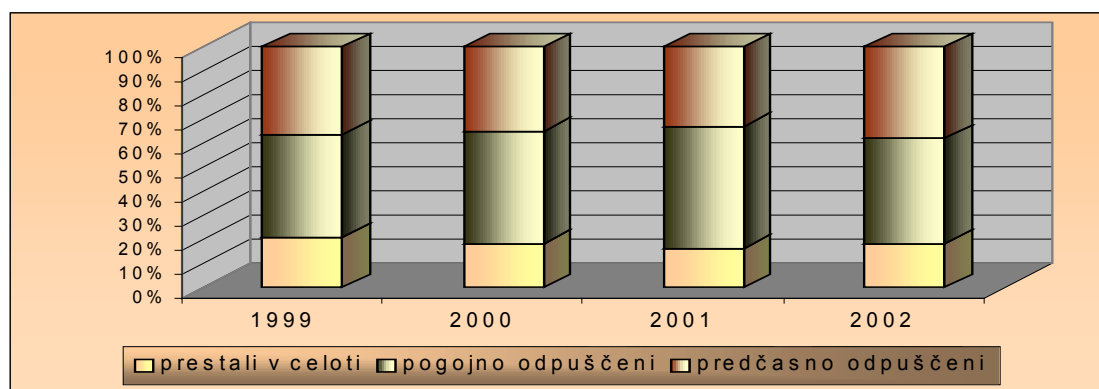
V letu 2002 je bilo odpuščenih 889 obsojencev, od tega 4,4 % žensk. Med odpuščenimi je bilo devet takih, ki so bili deležni amnestije v letu 2001. V druge zavode je bilo premeščenih 221 obsojencev, 38 jih je pobegnilo, štirje so začasno prekinili prestajanje zaporne kazni, štirje pa so umrli.

Tabela 9: Vrsta odpusta obsojencev s prestajanja kazni po spolu in po predkaznovanosti v letu 2002

Vrsta odpusta		prestali v celoti	pogojni odpust	predčasni odpust	pomiloščeni	SKUPAJ
M	prvič kaznovani	72	286	167	2	527
	povratniki	84	87	152	0	323
	SKUPAJ	156	373	319	2	850
Ž	prvič kaznovane	1	10	7	1	19
	povratnice	7	2	10	1	20
	SKUPAJ	8	12	17	2	39
VSI	prvič kaznovani	73	296	174	3	546
	povratniki	91	89	162	1	343
SKUPAJ		164	385	336	4	889

18,4 % obsojencev in obsojenk je prestalo kazen v celoti, med njimi pa je bilo 55,5 % povratnikov. Med pogojno odpuščenimi je bilo 76,7 % prvič kaznovanih, med predčasno odpuščenimi pa 51,8 %. V letu 2002 so bile pomiloščene štiri osebe. Delež prvič kaznovanih, ki so kazen prestali v celoti, se je v primerjavi z letom 2000 povečal za 2 %.

Grafikon 10: Vrsta odpusta obsojencev v letih 1999–2002

2. 3. 4. Struktura sprejetih in odpuščenih obsojencev po predkaznovanosti

Tabela 10: Struktura sprejetih in odpuščenih obsojencev po predkaznovanosti v letu 2002

	sprejeti v I. 2002			odpuščeni v I. 2002		
	moški	ženske	SKUPAJ	moški	ženske	SKUPAJ
prvič kaznovani	516	18	534	527	19	546
povratniki	434	20	454	323	20	353
SKUPAJ	950	38	988	850	39	889

Med na novo sprejetimi v letu 2002 je bila dobra polovica prvič kaznovanih. V primerjavi z letom 2001 se je med njimi za 5,2 % povečal delež povratnikov. Med odpuščenimi obsojenci in obsojenkami je bilo 39,7 % povratnikov, kar je za 1,2 % več kot v letu 2001.

2. 3. 5. Struktura obsojencev po vrsti storjenih kaznivih dejanj

Tabela 11: Pregled kaznivih dejanj obsojencev po posameznih poglavjih kazenskega zakonika v letu 2002

Kazniva dejanja zoper...	1. 1. 2002		sprejeti		skupaj v letu	delež v %
	število	delež v %	število	delež v %		
življenje in telo	140	19,7	73	7,4	213	12,6
človekove pravice in svoboščine	3	0,4	19	1,9	22	1,3
volilno pravico in volitve	0	0	2	0,2	2	0,1
čast in dobro ime	0	0	0	0	0	0
spolno nedotakljivost	77	10,9	44	4,5	121	7,1
človekovo zdravje	89	12,6	76	7,7	165	9,7
zakonsko zvezo, družino in ml.	3	0,4	15	1,5	18	1,1
delovno razmerje in socialno varnost	1	0,1	2	0,2	3	0,2
premoženje	292	41,2	459	46,5	751	44,3
gospodarstvo	21	3,0	42	4,3	63	3,7
pravni promet	4	0,6	17	1,7	21	1,2
ur. dolžnost in javna pooblastila	0	0	0	0	0	0
vojaško dolžnost	0	0	0	0	0	0
pravosodje	1	0,1	3	0,3	4	0,2
javni red in mir	51	7,2	155	15,7	206	12,1
splošno varnost	2	0,3	4	0,4	6	0,4
varnost javnega prometa	24	3,4	74	7,5	98	5,8
okolje, prostor, naravne dobrine	0	0	3	0,3	3	0,2
varnost RS in ustavno ureditev	0	0	0	0	0	0
obrambno moč države	0	0	0	0	0	0
človečnost in mednarodno pravo	1	0,1	0	0	1	0,1
SKUPAJ	709	100	988	100	1.697	100,0

Iz tabele 11 je razvidno, da je bilo v letu 2002 44,3 % vseh kaznivih dejanj premoženjskih deliktov, 12,6 % kaznivih dejanj zoper življenje in telo, 12,1 % kaznivih dejanj zoper javni red in mir in 9,7 % kaznivih dejanj zoper človekovo zdravje.

Med na novo sprejetimi je bilo v letu 2002 46,5 % vseh kaznivih dejanj premoženjskih deliktov, 15,7 % kaznivih dejanj zoper javni red in mir, 7,7 % kaznivih dejanj zoper človekovo zdravje, 7,5 % kaznivih dejanj zoper varnost javnega prometa in 7,4 % kaznivih dejanj zoper življenje in telo.

2. 3. 6. Struktura obsojencev po dolžini kazni

Tabela 12: Dolžina kazni obsojencev po spolu v letu 2002

Dolžina kazni	na dan 1. 1. 2002			sprejeti			skupaj
	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj	
do 1 meseca	0	0	0	25	2	27	27
več kot 1 do 3 mes.	14	0	14	120	6	126	140
več kot 3 do 6 mes.	53	4	57	224	12	236	293
več kot 6 mes. do 1 leta	88	2	90	224	2	226	316
več kot 1 do 2 leti	132	5	137	182	11	193	330
več kot 2 do 3 leta	83	8	91	73	3	76	167
več kot 3 do 5 let	136	4	140	54	0	54	194
več kot 5 do 10 let	130	4	134	39	2	41	175
več kot 10 do 15 let	43	0	43	6	0	6	49
več kot 15 do 20 let	3	0	3	2	0	2	5
30 let	0	0	0	1	0	1	1
SKUPAJ	682	27	709	950	38	988	1.697

V letu 2002 je skoraj dve tretjini (65,2 %) obsojencev in obsojenk prestajalo kazen v trajanju dveh let. Največ jih je prestajalo kazen od enega do dveh let, v letu poprej pa jih je največ prestajalo kazen od šestih mesecev do enega leta. Med obsojenkami, tako kot v preteklih letih, ni bilo nobene s kaznijo, daljšo od desetih let. Sprejet je bil en obsojenec s 30-letno zaporno kaznijo.

2. 3. 7. Struktura obsojencev po starosti

Tabela 13: Starost obsojencev po spolu v letu 2002

Obsojenci	na dan 1. 1. 2002			na novo sprejeti			skupaj
	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj	
Starost							
več kot 18 do 23 let	62	0	62	122	5	127	189
več kot 23 do 27 let	137	4	141	192	4	196	337
več kot 27 do 39 let	284	3	287	361	11	372	659
več kot 39 do 49 let	137	11	148	198	14	212	360
več kot 49 do 59 let	45	7	52	55	3	58	110
več kot 59 do 69 let	12	2	14	20	1	21	35
več kot 69 let	5	0	5	2	0	2	7
SKUPAJ	682	27	709	950	38	988	1.697

V letu 2002 je bilo v zavodih 60 % obsojencev in obsojenk starih med 27 in 49 let. V primerjavi z leti poprej se razmerje med posameznimi starostnimi kategorijami ni spremenilo.

2. 3. 8. Stranske kazni in varnostni ukrepi

Tabela 14: Število obsojencev na prestajanju kazni s stranskimi kaznimi in varnostnimi ukrepi po spolu v letu 2002

Stanje na dan 1. 1. 2002	obsojenci	obsojenke	SKUPAJ
Izrečeni varnostni ukrepi in stranske kazni			
40. čl. – izgon tujca iz države	59	2	61
39. čl. – prepoved vožnje motornega vozila	11	0	11
64. čl. – obvezno psihiatrično zdravljenje	2	0	2
66. čl. – obvezno zdravljenje alkoholikov	17	1	18
66. čl. – obvezno zdravljenje narkomanov	11	2	13
68. čl. – odvzem voznškega dovoljenja	7	0	7
SKUPAJ	107	5	112
Sprejeti v I. 2002			
Izrečeni varnostni ukrepi in stranske kazni	obsojenci	obsojenke	SKUPAJ
40. čl. – izgon tujca iz države	104	4	108
39. čl. – prepoved vožnje motornega vozila	39	0	39
64. čl. – obvezno psihiatrično zdravljenje	1	0	1
66. čl. – obvezno zdravljenje alkoholikov	11	1	12
66. čl. – obvezno zdravljenje narkomanov	22	1	23
68. čl. – odvzem voznškega dovoljenja	7	1	8
38. čl. – denarna kazen	2	0	2
67. čl. – prepoved opravljanja poklica	1	0	1
SKUPAJ	187	7	194
Skupaj v I. 2002			
Izrečeni varnostni ukrepi in stranske kazni	obsojenci	obsojenke	SKUPAJ
40. čl. – izgon tujca iz države	163	6	169
39. čl. – prepoved vožnje motornega vozila	50	0	50
64. čl. – obvezno psihiatrično zdravljenje	4	0	4
66. čl. – obvezno zdravljenje alkoholikov	28	2	30
66. čl. – obvezno zdravljenje narkomanov	33	3	36
68. čl. – odvzem voznškega dovoljenja	14	0	14
38. čl. – denarna kazen	2	0	2
67. čl. – prepoved opravljanja poklica	1	0	1
SKUPAJ	294	11	306

18 % vseh obsojencev na prestajanju kazni je imelo v letu 2002 stransko kazen ali varnostni ukrep. Med stranskimi kaznimi in varnostnimi ukrepi jih je bila več kot polovica stranska kazen izгона tujca iz države. Stransko kazen ali varnostni ukrep je imelo 19,6 % na novo sprejetih, kar je skoraj enako kot v letu poprej.

2. 3. 9. Prevzem izvršitve kazni zapora po mednarodnih pogodbah

Po mednarodnih pogodbah sta bila v Slovenijo premeščena dva obsojenca. V zavod Maribor je bil premeščen obsojenec iz Madžarske in v zavod Dob obsojenec iz Avstrije. Iz zavoda Dob je bil obsojenec na podlagi mednarodnih pogodb premeščen v Makedonijo.

2. 4. OBSOJENCI, OBSOJENI NA MLADOLETNIŠKI ZAPOR, IN MLADOLETNIKI V PREVZGOJNEM DOMU

2. 4. 1. Podatki o gibanju števila mladoletnikov

Tabela 15: Podatki o gibanju števila mladoletnikov po zavodih v letu 2002

Zavod	1.1. 2002	sprejeti	skupaj	priliv	odpuščeni	odliv	31.12. 2002	povprečno stanje
Celje	4	8	12	0	8	0	4	4,94
Ig	1	0	1	0	0	0	1	1,00
Radeče	22	15	37	3	13	2	25	26,14
Skupaj	27	23	50	3	21	2	30	32,08

V letu 2002 je v Prevezgojnem domu Radeče prestajalo vzgojni ukrep oddaje v prevzgojni dom 37 mladoletnikov, od tega dve ženski. Mladoletnih obsojencev je bilo 13, med njimi ženska, ki je prestajala kazen v zavodu Ig. 12 mladoletnikov je prestajalo kazen v zavodu Celje. V letu 2002 je bilo v zavodih tudi 12 mladoletnih pripornikov, ki so prikazani v poglavju o pripornikih. Na zadnji dan v letu je bilo v zavodih 30 mladoletnikov.

Povprečno število mladoletnih obsojencev je bilo 5,94, kar je za 0,53 več od povprečnega števila mladoletnih obsojencev v letu 2001. Povprečno število mladoletnikov v prevzgojnem domu v letu 2002 je bilo 26,14, kar je za 4,37 več kot v letu 2001.

2. 4. 2. Priliv mladoletnih oseb v mladoletniški zapor in prevzgojni dom

Tabela 16: Priliv mladoletnih oseb po spolu in po zavodih v letu 2002

		Celje		Radeče		Ig	SKUPAJ	
		m	m	ž	skupaj	ž		
sprejem novih	skupno	8	15	0	15	0	23	
	s prostosti	prišli sami	1	1		1		2
		privedeni	3	9		9		12
	iz pripora	4	5		5		9	
sprejeti iz drugih zavodov	iz Slovenije							
	iz drugih držav							
vrnjeni z bega			3		3		3	
vrnjeni po poteku prekinitve								
SKUPAJ		8	18	0	18	0	26	

V letu 2002 je bilo v zavode sprejetih 23 mladoletnikov, kar je za štiri več kot v letu poprej. Med letom so se trije mladoletniki iz prevzgojnega doma vrnili v zavod z bega. Med na novo sprejetimi mladoletniki v letu 2002 ni bilo nobene ženske.

Tabela 17: Nastop kazni oz. ukrepa pri sprejetih mladoletnih osebah po zavodih v letu 2002

Nastop kazni oz. ukrepa	Celje	Radeče	Ig	skupaj
kazen nastopili sami	1	1	0	2
privedeni s prostosti	3	9	0	12
privedeni iz pripora	4	5	0	9
SKUPAJ	8	15	0	23

Več kot polovica sprejetih mladoletnikov v letu 2002 je bila privedenih s prostosti. Le dva sta kazen oz. vzgojni ukrep nastopila sama, kar je enako kot v letu poprej. Devet mladoletnikov je bilo sprejetih iz pripora, kar je za dva več kot v letu 2001.

2. 4. 3. Starostna struktura mladoletnikov

Tabela 18: Starostna struktura mladoletnikov po zavodih v letu 2002

Starost	na dan 1. 1. 2002				sprejeti				skupaj
	Celje	Ig	Radeče	skupaj	Celje	Ig	Radeče	skupaj	
14 do 16 let				0			2	2	2
od 16 do 18 let	1		3	4	5		9	14	18
od 18 do 23 let	3	1	19	23	3		4	7	30
SKUPAJ	4	1	22	27	8	0	15	23	50

V letu 2002 je bilo med mladoletniki največ starih med 18 in 23 let. Razmerja med starostnimi kategorijami so enaka kot v letu 2001. Med sprejetimi jih je bilo največ starih od 16 do 18 let.

2. 4. 4. Struktura mladoletnih obsojencev po dolžini kazni

V letu 2002 je prestajalo kazen mladoletniškega zapora trinajst mladoletnikov. Med njimi jih je več kot polovica prestajala kazen enega do dveh let, vsi pa so nastopili kazen v letu 2002. V letu 2002 je bil v zavod Celje sprejet mladoletnik z desetletno kaznijo.

V letu 2002 sta dva mladoletna obsojenca prestajala kazen od dveh do treh let. En mladoletnik je prestajal kazen v dolžini treh do štirih let, en od petih do šestih let in en od šestih do desetih let.

Tabela 19: Struktura mladoletnih obsojencev po dolžini kazni v letu 2002

Dolžina kazni	na dan 1. 1. 2002	sprejeti	skupaj
do 1 leta			0
od 1 do 2 let		7	7
od 2 do 3 let	2		2
od 3 do 4 let	1		1
od 4 do 5 let			0
od 5 do 6 let	1		1
od 6 do 10 let	1		1
10 let		1	1
SKUPAJ	5	8	13

2. 4. 5. Odliv mladoletnih oseb iz mladoletniškega zapora in prevzgojnega doma

Tabela 20: Odliv mladoletnih oseb po zavodih v letu 2002

		Celje	Radeče		Ig	skupaj	
		m	m	ž	skupaj		ž
odpuščeni	skupno	8	13		13	0	21
	kazen/ukrep prestali v celoti	2	9		9		11
	pogojno	4	3		3		7
	predčasno	2					2
	po odločbi sodišča		1		1		1
premeščeni	v drug zavod v Sloveniji		1		1		1
	v drugo državo						
na begu			1		1		1
umrli	skupno						
	naravna smrt						
	nesreča						
	samomor						
SKUPAJ		8	15		15	0	23

V letu 2002 je bilo odpuščenih 21 mladoletnikov, osem s prestajanja kazni mladoletniškega zapora in 13 s prestajanja vzgojnega ukrepa oddaje v prevzgojni dom. Med njimi jih je več kot polovica prestalo kazen oz. ukrep v celoti, sedem je bilo pogojno odpuščenih in dva predčasno. En mladoletnik je bil iz prevzgojnega doma odpuščen, ker je nastopil zaporno kazen.

En mladoletnik je iz prevzgojnega doma pobegnil, en pa je bil priprt.

Tabela 21: Odpust obsojencev, obsojenih na mladoletniški zapor, in odpust mladoletnikov s prestajanja vzgojnega ukrepa oddaje v prevzgojni dom v letu 2002

Vrsta odpusta	Ig	Celje	Radeče			SKUPAJ
			moški	ženske	skupaj	
kazen oz. ukrep prestali v celoti		2	9		9	11
pogojni odpust po 106. čl. ZIKS		4				4
pogojni odpust po 82. čl. KZ			3		3	3
po odločbi sodišča			1		1	1
predčasni odpust		2				2
SKUPAJ	0	8	13		13	21

2. 5. UPRAVNO KAZNOVANI (OSEBE, KAZNOVANE V POSTOPKU O PREKRŠKU)

Tabela 22: Upravno kaznovani po zavodih v letu 2002

Zavod	1. 1. 2002	sprejeti	skupaj	priliv	odpuščeni	odliv	31. 12. 2002	povprečno stanje
Ig	1	70	71	0	71	0	0	1,33
Celje	7	256	263	25	286	0	2	7,18
Koper	1	10	11	4	13	1	1	0,90
N. Gorica	3	72	75	32	106	0	1	2,80
Ljubljana	14	540	554	9	517	39	7	12,62
N. mesto	1	255	256	1	245	10	2	7,53
Radovljica	9	491	500	0	453	46	1	9,50
OO Ig	0	13	13	19	25	7	0	0,76
Maribor	8	277	285	10	292	0	3	7,04
M. Sobota	2	121	123	0	122	0	1	2,63
ŠKUPAJ	46	2.105	2.151	100	2.130	103	18	52,29

Tabela 23: Upravno kaznovani po spolu in po zavodih v letu 2002

Zavod	1. 1. 2002	prišli	odšli	31. 12. 2002	povprečno stanje
MOŠKI					
Celje	7	278	283	2	7,15
Koper	1	14	14	1	0,90
N. Gorica	3	104	106	1	2,80
Ljubljana	14	549	556	7	12,62
N. mesto	1	256	255	2	7,53
Radovljica	9	491	499	1	9,50
OO Ig	0	32	32	0	0,76
Maribor	8	270	275	3	6,84
M. Sobota	2	121	122	1	2,63
Skupaj	45	2.115	2.142	18	50,73
ŽENSKÉ					
Ig	1	70	71	0	1,33
Celje	0	3	3	0	0,03
Maribor	0	17	17	0	0,20
Skupaj	1	90	90	0	1,56
SKUPAJ	46	2.205	2.233	18	52,29

V letu 2002 je bilo v slovenskih zavodih 2.151 upravno kaznovanih, med njimi 91 žensk (4,2 %). Število upravno kaznovanih se je v primerjavi z letom 2001 zmanjšalo za 1.022 (32,2 %),

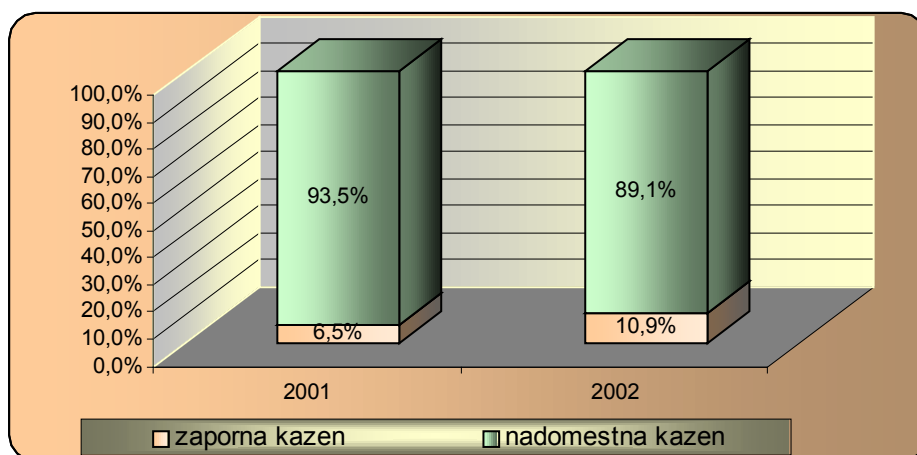
povprečno stanje v letu 2002 pa se je v primerjavi z letom poprej zmanjšalo za 15,09 (22,4 %).

Število upravno kaznovanih se je v primerjavi z letom 2001 najbolj zmanjšalo v zavodih Maribor (54,2 %), Celje (50,4 %) in Ljubljana (33,5 %).

Tabela 24: Upravno kaznovani po vrstah kazni (kaznovani z zaporom in denarna kazen, spremenjena v zapor) v letu 2002

Zavod	kazen zapora	v zapor spremenjena denarna kazen	skupaj
Ig	11	60	71
Celje	4	259	263
Koper	6	5	11
N. Gorica	3	72	75
Ljubljana	97	457	554
N. mesto	40	216	256
Radovljica	29	471	500
OO Ig	0	13	13
Maribor	10	275	285
M. Sobota	12	111	123
SKUPAJ	212	1.939	2.151

Grafikon 11: Primerjava deležev upravno kaznovanih po vrsti kazni v letih 2001–2002

Med vsemi upravno kaznovanimi v letu 2002 je bilo 212 (10,9 %) takih, ki jim je sodnik za prekrške v postopku o prekršku izrekel kazen zapora, medtem ko je bila drugim denarna kazen spremenjena v zapor. Med slednjimi so bili tudi trije, ki so bili zaprti zaradi neplačane denarne kazni, izrečene s strani drugih organov (in ne sodnika za prekrške). Dvema je kazensko sodišče spremenilo denarno kazen v zapor (bila sta v oddelku Novo mesto), ena oseba pa je bila v zavodu Ig zaradi neplačane denarne kazni po zakonu o izvršbi in zavarovanju.

Tabela 25: Starost upravno kaznovanih po spolu v letu 2002

Starost	na dan 1. 1. 2002			sprejeti			skupaj
	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj	
16 do 18 let				1		1	1
več kot 18 do 23 let	2		2	428	13	433	435
več kot 23 do 27 let	11	1	12	385	31	417	429
več kot 27 do 39 let	18		18	619	18	640	658
več kot 39 do 49 let	8		8	348	12	364	372
več kot 49 do 59 let	5		5	172	14	184	189
več kot 59 do 69 let	1		1	58	1	63	64
več kot 69 let				4	1	5	5
SKUPAJ	45	1	46	2013	90	2.105	2.151

Več kot dve tretjini upravno kaznovanih je bilo starih od 23 do 49 let (1.459 ali 67,8 %), starostna struktura upravno kaznovanih pa se od preteklih let skoraj ne razlikuje.

V letu 2002 je bilo med upravno kaznovanimi 226 tujcev, med katerimi je bilo 30 kaznovanih z zaporom. Delež tujcev med upravno kaznovanimi se je v primerjavi z letom 2001 zmanjšal za 8,3 %.

2. 6. PRIPORNIKI

2. 6. 1. Gibanje in struktura priprtih oseb

V letu 2002 je bilo v zavodih 1.220 pripornikov, kar je za 104 manj kot v letu 2001. Med vsemi priprtimi osebami je bilo 65 žensk in 11 mladoletnih oseb. V letu 2002 je bilo povprečno številčno stanje priprtih oseb 295,13, kar je za 40,27 manj kot v letu poprej. V tem letu je bilo povprečno številčno stanje priprtih žensk 12,94. Med priporniki je bilo v letu 2002 333 tujcev.

Tabela 26: Podatki o gibanju števila priprtih oseb po spolu ter mladoletnih pripornikov po zavodih v letu 2002

Zavod	1. 1. 2002	priliv	odliv	31. 12. 2002	povprečno stanje
PRIPORNIKI					
Celje	33	83	91	25	28,10
Koper	45	140	151	34	45,40
N. Gorica	6	49	45	10	11,28
Ljubljana	83	305	278	110	93,29
N. mesto	19	88	98	9	14,84
Radovljica	12	42	41	13	13,50
Maribor	62	153	161	54	56,36
M. Sobota	27	29	43	13	19,05
<i>Skupaj</i>	<i>287</i>	<i>889</i>	<i>908</i>	<i>268</i>	<i>281,82</i>
PRIPORNICE					
Ig	6	24	24	6	4,63
Celje	0	4	4	0	0,03
Koper	3	13	14	2	1,60
N. mesto	0	1	1	0	0,01
Maribor	5	13	14	4	6,67
<i>Skupaj</i>	<i>14</i>	<i>55</i>	<i>57</i>	<i>12</i>	<i>12,94</i>
MLADOLETNIKI					
Ljubljana	0	6	3	3	0,28
Celje	0	2	1	1	0,02
N. mesto	1	0	1	0	0,01
Maribor	0	2	2	0	0,06
<i>Skupaj</i>	<i>1</i>	<i>10</i>	<i>7</i>	<i>4</i>	<i>0,37</i>
SKUPAJ	302	954	972	284	295,13

Na dan 1. 1. 2002 sta bila v zavodih 302 pripornika, kar je za 32 manj kot v letu 2001. Delež žensk na ta dan je bil 4,6-odstoten.

Na dan 31. 12. 2002 je bilo v zavodih 284 pripornikov, med njimi 12 žensk. Mladoletnih pripornikov na ta dan v zavodih ni bilo. Število pripornikov na ta dan se je v primerjavi s številom pripornikov na ta dan v letu 2001 zmanjšalo za 18.

Tabela 27: Podatki o gibanju števila vseh priprtih oseb po zavodih v letu 2002

Zavod	1. 1. 2002	sprejeti	skupaj	priliv	odpuščeni na prostost	odliv	31. 12. 2002	povprečno stanje
Ig	6	22	28	2	18	6	6	4,63
Celje	33	82	115	7	58	38	26	28,15
Koper	48	147	231	6	97	68	36	47,00
N. Gorica	6	47	53	2	34	11	10	11,28
Ljubljana	83	301	384	10	158	123	113	93,57
N. mesto	20	88	108	1	39	61	9	14,86
Radovljica	12	41	53	1	20	21	13	13,50
Maribor	67	163	230	5	96	81	58	63,09
M. Sobota	27	27	54	2	14	29	13	19,05
SKUPAJ	302	918	1.220	36	534	438	284	295,13

V letu 2002 je bilo sprejetih 918 pripornikov, med njimi 51 žensk in deset mladoletnikov. V primerjavi z letom 2001 je bilo sprejetih za 72 pripornikov manj. Na prostost je bilo odpuščenih 534 pripornikov, med njimi 43 žensk in en mladoletnik.

Tabela 28: Število pridržanih oseb po zavodih v letu 2002

Zavod	pridržani	odpuščeni na prostost	odrejen pripor
Ig			0
Celje	65	36	29
Koper	7	3	4
N. Gorica	1		1
Ljubljana	6		6
N. mesto	20	8	12
Radovljica	2		2
Maribor	72	54	18
M. Sobota			0
SKUPAJ	173	101	72

V zavodih je bilo 173 oseb, ki so bile pridržane po sklepu preiskovalnega sodnika. Za 72 pridržanih oseb je bil odrejen pripor, medtem ko je bila 101 pridržana oseba odpuščena na prostost.

Tabela 29: Priliv in odliv iz pripora v letu 2002

Stanje 1. 1. 2002		moški	ženske	ml.	skupaj
		287	14	1	302
PRILIV- SKUPAJ		889	55	10	954
	sprejeti	856	52	10	918
	vrnjeni z bega				
	premeščeni iz pripora drugega zavoda	33	3		36
ODLIV - SKUPAJ		908	57	7	972
	izpuščeni na prostost	490	43	1	534
	premeščeni v drug zavod	91	4		95
	premeščeni v hišni pripor	34	2		36
nastopili kazni	pred pravnomoč.	176	4		180
	po pravnomoč. v ZPKZ	107	4	3	114
	po pravnomoč. v PD			3	3
beg		1			1
umrli	naravna smrt				
	nesreča				
	samomor	3			3
izročeni drugi državi		6			6
Stanje 31. 12. 2002		268	12	4	284

Od celotnega odliva iz pripora v letu 2002 (972) je bilo 534 ali 55,9 % pripornikov odpuščenih na prostost, 294 pa jih je nastopilo zaporno kazen. 95 pripornikov je bilo premeščenih v drug zavod, med njimi jih je 59 nastopilo zaporno kazen. 36 oseb je bilo premeščenih v hišni pripor, med njimi jih je 16 nastopilo zaporno kazen. Zaporno kazen je v letu 2002 nastopilo 369 (38 %) pripornikov.

2. 7. TUJCI MED ZAPRTIMI OSEBAMI

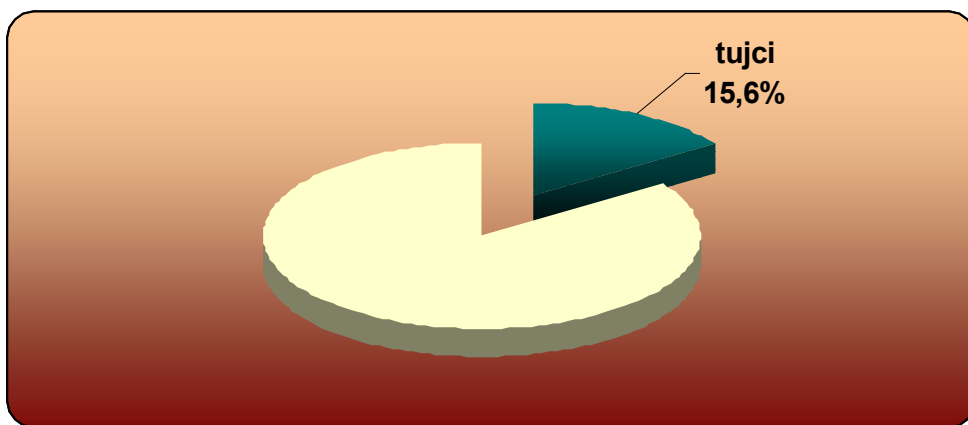
2. 7. 1. Število tujcev med zaprtimi osebami

Tabela 30: Število tujcev med zaprtimi osebami po zavodih v letu 2002

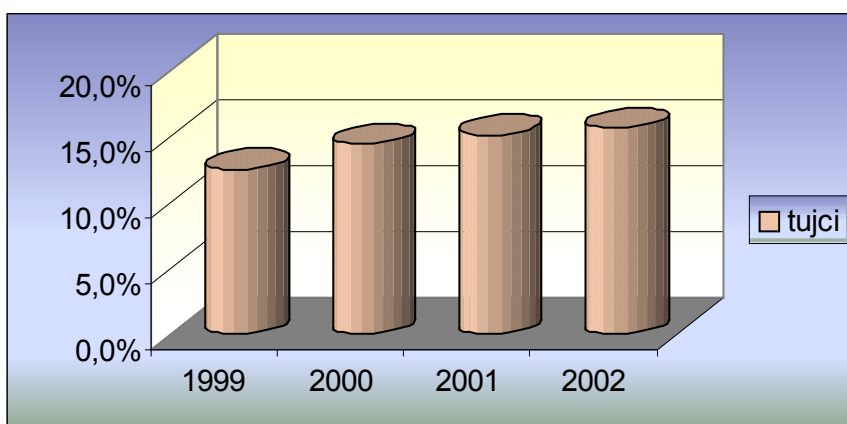
Zavod	obsojenci, mladoletniki	upravno kaznovani	priporniki	skupaj
Dob	88	0	0	88
Ig	4	13	6	23
Celje	1	21	15	37
Koper	29	1	96	126
N. Gorica	0	0	27	27
Ljubljana	59	135	71	265
N. mesto	26	13	65	104
Radovljica	0	16	8	24
OO Ig	1	0	0	1
Maribor	27	3	34	64
M. Sobota	5	24	11	40
OO Rogoza	0	0	0	0
Radeče	1	0	0	1
SKUPAJ	241	226	333	800

V letu 2002 je bilo med zaprtimi osebami 800 tujcev, kar je 15,6 % vseh zaprtih oseb (glej grafikon 12). Največ jih je bilo v zavodih Ljubljana (33 %), Koper (16 %) in Novo mesto (13 %). Največ tujcev je bilo med priporniki (42 %). Delež tujcev med zaprtimi osebami se rahlo povečuje, v letu 2002 pa se je v primerjavi z letom 2001 povečal za 0,5 odstotka.

Grafikon 12: Delež tujcev med zaprtimi osebami v letu 2002

Grafikon 13: Delež tujcev med zaprtimi osebami v letih 1999–2002

2. 7. 2. Obsojenci in mladoletniki – tujci

Med 1.747 obsojenci in mladoletniki v letu 2002 je bilo 241 oz. 13,8 % tujcev. Med tujci je bilo šest žensk in mladoletnik. Več kot dve tretjini tujcev je bilo državljanov nekdanjih jugoslovanskih republik (66,8 %). 24 obsojencev ni imelo urejenega državljanstva. Med obsojenci je bilo največ tujcev v zavodih Dob in Ljubljana (vsi moški).

Tabela 31: Število tujcev med obsojenci, obsojenkami in mladoletniki po zavodih v letu 2002

Zavod	1. 1. 2002	sprejeti	skupaj v letu	31. 12. 2002	izrečen izgon
Dob	58	30	88	54	60
Ig	2	2	4	1	4
Celje	1	0	1	0	1
Koper	6	23	29	11	20
N. Gorica	0	0	0	0	0
Ljubljana	19	40	59	19	39
N. mesto	2	24	26	0	24
Radovljica	0	0	0	0	0
OO Ig	1	0	1	1	0

Maribor	8	19	27	10	17
M. Sobota	1	4	5	0	4
OO Rogoza	0	0	0	0	0
Radeče	0	1	1	1	0
SKUPAJ	98	142	241	97	169

Med vsemi zaprtimi tujci je bilo kar 70,1 % takih, ki jim je sodišče izreklo stransko kazen izгона iz države. Na dan 31. 12. 2002 je bilo v slovenskih zavodih 97 tujcev.

Tabela 32: Število tujcev med obsojenci in mladoletniki po spolu in po posameznih državah v letu 2002

Država	na dan 1. 1. 2002			sprejeti			skupaj
	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj	
Albanija	2		2				2
Avstrija				1	1	2	2
BiH	23		23	24	1	25	48
Hrvaška	25	1	26	49	1	50	76
Italija	3		3	6		6	9
Makedonija	5		5	7		7	12
Nemčija		1	1				1
Romunija	2		2	1	1	2	4
ZRJ	13		13	24		24	37
neurejeno	16		16	8		8	24
Turčija	1		1	2		2	3
Litva				6		6	6
Poljska	2		2	2		2	4
Iran	1		1	1		1	2
Bolgarija				3		3	3
drugo	3		3	5		5	8
SKUPAJ	96	2	98	139	4	142	241

2. 7. 3. Tujci med upravno kaznovanimi

Tabela 33: Upravno kaznovani tujci po vrstah kazni in po zavodih v letu 2002

Zavod	kazen zapora	v zapor spremenjena denarna kazen	skupaj	izgon iz države
Ig	5	8	13	9
Celje	0	21	21	7
Koper	1	0	1	1
N. Gorica	0	0	0	0
Ljubljana	18	117	135	18

N. mesto	0	13	13	5
Radovljica	2	14	16	0
OO Ig	0	0	0	0
Maribor	3	0	3	0
M. Sobota	1	23	24	2
SKUPAJ	30	196	226	42

V letu 2002 je bilo med upravno kaznovanimi v zavodih 226 oz. 10,5 % tujcev, med temi pa jih je bilo 30 (13,3 %) kaznovanih z zaporno kaznijo. Največ tujcev med upravno kaznovanimi je bilo v zavodu Ljubljana.

Na dan 1. 1. 2002 sta bila v slovenskih zavodih med upravno kaznovanimi dva tujca, na dan 31. 12. 2002 pa jih je bilo 18, vsi v zavodu Ljubljana. Med upravno kaznovanimi tujci je bilo 13 žensk.

Tabela 34: Število tujcev med upravno kaznovanimi po državljanstvu in spolu v letu 2002

Država	upravno kaznovani		
	moški	ženske	skupaj
Albanija	8		8
BiH	56	2	58
Hrvaška	21	1	22
Italija	4		4
Makedonija	3		3
Madžarska	4		4
Ukrajina		5	5
Romunija	1		1
ZRJ	28		28
neurejeno	24		24
Turčija	28	1	29
Izrael	3		3
Moldavija	5		5
Poljska	6	2	8
Kitajska	2	2	4
Bangladeš	8		8
Švedska	3		3
Pakistan	2		2
Indija	3		3
drugo	4		4
SKUPAJ	213	13	226

2. 7. 4. Tujci v priporu

Tabela 35: Število priprtih tujcev po zavodih v letu 2002

Zavod	1. 1. 2002	novosprejeti	skupaj v letu	31. 12. 2002
Ig	0	6	6	0

Celje	7	8	15	4
Koper	25	71	96	17
N. Gorica	1	26	27	7
Ljubljana	18	53	71	18
N. mesto	12	53	65	3
Radovljica	1	7	8	1
Maribor	11	23	34	4
M. Sobota	3	8	11	2
SKUPAJ	78	255	333	56

V letu 2002 je bilo v Sloveniji priprtih 333 tujcev, kar je 27,3 % vseh pripornikov. Med njimi je bilo 22 žensk in en mladoletnik.

Tabela 36: Tujci v priporu po državljanstvu in po spolu v letu 2002

Država	priporniki – tujci v letu 2002			
	moški	ženske	ML	skupaj
Albanija	1	1		2
Avstrija	2	1		3
BiH	45	2		47
Bolgarija	7			7
Češka	4			4
Hrvaška	86	1	1	88
Francija	2	1		3
Irak	2			2
Italija	26			26
Litva	7			7
Madžarska	1	1		2
Makedonija	21			21
Moldavija	2	4		6
Nemčija	2	1		3
Pakistan	2			2
Poljska	3			3
Romunija	15	6		21
Turčija	2			2
ZRJ	61	4		65
neurejeno	10			10
drugo	9			9
SKUPAJ	310	22	1	333

3. OBRAVNAVA ZAPRTIH OSEB

3. 1. STROKOVNO DELO Z ZAPRTIMI OSEBAMI

3. 1. 1. Organizacija in oblike strokovnega dela v zavodih

Strokovno delo v zavodih temelji na socioterapevtski usmeritvi – skupinske in individualne oblike dela, elementi terapevtske skupnosti in usmerjenost v sodelovanje z zunanjim okoljem v najširšem smislu. Izvajajo ga delavci različnih strok, in sicer socialni pedagogi, pedagogi, socialni delavci, psihologi, sociologi in zdravstveni delavci. Organizirani so v strokovne time, ki jih vodijo vodje vzgojnih služb.

Vodje strokovnih timov, vodje drugih služb in upravniki v zavodih so se v letu 2002 dnevno sestajali na kratkih posvetih o aktualnih dogodkih, tedensko pa so se odvijali sestanki strokovnih služb, v okviru katerih so obravnavali vsebine, povezane s sprejemi, prestajanjem kazni in odpusti zaprtih oseb.

Delavci vzgojnih služb so se sestajali tudi na aktivih posameznih strokovnih področjih (pedagoški vodje, pedagogi, socialni delavci, terapevti za odvisnosti, zdravstveni delavci in psihologi), ki so jih vodili delavci vzgojne službe uprave.

Strokovna obravnava zaprtih oseb je torej potekala po individualnih, skupinskih in skupnostnih programih, njen cilj pa bilo je usposabljanje zaprtih oseb za življenje po odpustu in njihovo reintegracijo v družbo.

Na podlagi pridobljenih podatkov o zaprti osebi in individualnih pogovorov strokovnega tima s posameznikom v sprejemnem oddelku so bili izdelani individualni programi obravnav, ki so vsebovali opredelitve namestitvev zaprtih oseb v zavodu, oblike obravnave in aktivnosti zaprtih oseb v procesu osebne rehabilitacije z opredeljenimi kratkoročnimi in dolgoročnimi cilji. Programi individualnega tretmaja so bili dopolnjevani in prilagojeni spremembam. Okvirni in po potrebi dopolnjeni ali spremenjeni program tretmaja se je zaprtim osebam ponudil v potrditev.

V programu individualnega tretmaja so se za vsako zaprto osebo opredelili namestitvev v oddelek (režim in soba), vrste obravnave (tudi posebne), delo in pravice iz dela, stiki s svojci, stiki s strokovnimi delavci iz zunanjih institucij, postavitev svetovalcev, podeljevanje ugodnosti, izobraževanje in poklicno usposabljanje, način preživljanja prostega časa, odnos do kaznivega dejanja in načrtovanje odpusta s prestajanja kazni.

Program skupinskega tretmaja se je izvajal v:

- malih terapevtskih skupinah in
- velikih terapevtskih skupinah (sestaneke terapevtske skupnosti).

Male terapevtske skupine so bile heterogene in odprte, kar pomeni, da so bile vanje vključene zaprte osebe ne glede na starost, predkaznovanost, vrsto kaznivega dejanja, povratništvo, osebno strukturo in družbeni status. Heterogenost je zagotavljala ustrezno interakcijo med člani, odprtost pa možno fluktuacijo članov skupine.

V vseh zavodih in oddelkih so male terapevtske skupine potekale redno, enkrat tedensko. Vodili so jih strokovni delavci, po profilu pedagogi, socialni delavci in psihologi, z znanji s področja skupinske dinamike, uporabljali pa so tudi elemente realitetne terapije, transakcijske analize, družinske terapije, likovne terapije itn.

Cilji obravnave v malih terapevtskih skupinah so bili posamezniku omogočiti vpogled v lastno vedenje prek interakcije z drugimi člani skupine, spodbujanje zaželenega in preprečevanje nezaželenega vedenja, učenje socialnih veščin, pomoč pri razreševanju konfliktov in težav ter obveščanje članov skupine.

Sestanki velikih terapevtskih skupin so potekali redno – enkrat tedensko do enkrat mesečno. Vodili so jih upravniki zavodov, v njihovi odsotnosti pa vodje vzgojnih služb ter v oddelkih vodje oddelkov ali pooblaščen strokovni delavci.

Udeleženci velike skupine so poleg zaprtih oseb tudi vsi delavci, ki neposredno delajo z njimi in so na dan sestanka na delovnem mestu (strokovni delavci, pazniki, inštruktorji, učitelji ipd).

Vsebina sestanka je vse, o čemer udeleženci zmorejo spregovoriti, njen del pa so tudi vse besedne in nebesedne komunikacije. Cilji sestanka terapevtske skupnosti so usmerjeni v iskanje zamisli, pobud in izkušenj za reševanje problemov in konfliktov ter informiranje.

Velika terapevtska skupina kot del skupnosti omogoča posamezniku, da se izraža na njemu lasten način. Posameznik preko eksperimentiranja in raziskovanja s samim seboj in z drugimi pridobiva občutek pripadnosti in povezanosti. Vsi člani velike skupine lahko vplivajo na ravnanje skupnosti, opredeljujejo norme in vrednote, posameznik pa se v njej neprestano sooča s posledicami svojega vedenja in delovanja.

Sestavni del dela s skupino je bil tudi evalvacija oziroma ovrednotenje in analiza opravljenega dela. Poleg storilnostnega in organizacijskega vidika je bila ta analiza usmerjena v skupino samo, v odnose v njej, prevladujoče ozračje in čustveno naravnost članov. Analize dogajanja v skupinah so praviloma vodili zavodski psihologi ali drugi ustrezno usposobljeni strokovni delavci zavoda.

Zaprte osebe so se lahko vključevale tudi v skupnostne programe tretmaja. Organizirani so bili športno-rekreativne dejavnosti (nogomet, košarka, odbojka, namizni tenis, fitnes), programi politehničnih dejavnosti, kulturno-prosvetne dejavnosti, koncerti, delovne akcije itn. Mladoletnikom v prevzgojnem domu so bili poleg omenjenih programov omogočeni tudi izleti, ekskurzije in taborništvo.

Organizatorji in izvajalci skupnostnih programov tretmaja so bili strokovni in drugi zavodski delavci.

3. 1. 2. Nameščanje obsojencev in mladoletnikov v režime oziroma oddelke prestajanja kazni

V zavodih so oblikovani trije režimi oz. oddelki prestajanja kazni: odprti, polodprti in zaprti. Med seboj se razlikujejo predvsem po stopnji omejevanja svobode. Med prestajanjem kazni se režim obsojencem lahko spreminja, kar je odvisno od njihovega uresničevanja individualnega programa in varnostnega vidika.

V letu 2002 je 1.105 ali 63,2 % obsojencev in mladoletnikov prestajalo kazen v zaprtem režimu, 426 ali 24,4 % je bilo nameščenih v polodprti režim in 216 oz. 12,4 % v odprti režim.

Na dan 1. 1. 2002 je od skupno 736 obsojencev in mladoletnikov prestajalo kazen v zaprtem režimu 512 oseb (69,5 %), v polodprtem režimu 147 oseb (20 %) in v odprtem režimu 77 oseb (10,5 %).

Večino razporeditev v posamezne režime so opravili zavodi sami ob nastopu kazni. Sodišča so na prestajanje kazni v odprti režim napotila 45 oseb, kar je za dve osebi več kot v letu 2001. V polodprti režim v letu 2002 sodišče ni napotilo nikogar, vsi so bili tja razporejeni s strani zavodov.

593 na novo sprejetih oseb (58,7 %) je bilo nameščenih v zaprti režim, 279 (27,6 %) jih je bilo nameščenih v polodprti režim in 139 (13,7 %) v odprti režim.

Tabela 37: Razporeditev obsojencev in mladoletnikov v režime po spolu v letu 2002

Zavod	odprti	polodprti	zaprti	skupaj
OBSOJENCI				
Dob	7	52	458	517
Celje	10	23	34	67
Koper	6	28	47	81
N. Gorica	3	11	5	19
Ljubljana	14	101	232	347
N. mesto	3	42	47	92
Radovljica		30	23	53
OO Ig	18			18
Maribor	60	44	212	316
M. Sobota	10	23	19	52
OO Rogoza	70			70
skupaj	201	354	1.077	1.62
OBSOJENKE				
Ig	10	28	20	58
Celje	1			1
Koper			1	1
Maribor			5	5
skupaj	11	28	26	65
MLADOLETNIKI				
Ig - ž	1			1
Celje		12		12
Radeče	3	30	2	35
Radeče - ž		2		2
skupaj	4	44	2	50
SKUPAJ	216	426	1.105	1.747

V 6. členu pravilnika o izvrševanju kazni zapora (v nadaljnjem besedilu pravilnik) je opredeljeno, da se v zaprtem delu zavoda lahko določijo prostori s strožjim režimom, v katere se namesti obsojence, ki so izrazito begosumni, ki s svojim vedenjem huje motijo druge obsojence ter obsojence, ki jih ogrožajo ali jim grozijo drugi obsojenci.

V prostore s strožjim režimom je bilo v letu 2002 nameščenih 94 oz. 5,5 % obsojencev, kar je 89,6 % več kot v letu poprej. Največ obsojencev je bilo v te prostore nameščenih zato, ker so se čutili ogrožene od drugih ali so jim drugi grozili (55), sledita jim skupina obsojencev, ki so s svojim vedenjem hudo motili druge (26), ter skupina izrazito begosumnih (13).

Tabela 38: Razporeditev obsojencev v prostore s strožjim režimom po zavodih po 6. členu PIKZ

Zavod	begosumnost	motenje drugih	ogroženost	skupaj
Dob	11	7	42	60
Maribor		3	8	11
Ljubljana	2	8	4	14
Celje		5		5
Koper		1	1	2
Ig		2		2
Skupaj	13	26	55	94

195. člen zakona določa, da se mladoletnika, ki se ni sposoben prilagajati delu in življenju po programu vzgojne skupine, v katero je bil napoten, lahko premesti v posebno vzgojno skupino z intenzivnejšim postopkom. V preteklem letu je bilo 16 mladoletnikov začasno nameščenih v posebno vzgojno skupino, med njimi pet mladoletnikov kar dvakrat.

3. 1. 3. Prestajanje zaporne kazni ob vikendih ter nadomestna kazen zapora z opravljanjem dela v korist humanitarnih organizacij ali lokalne skupnosti

12. člen zakona določa, da lahko direktor uprave obsojencem, ki so bili za dejanja, storjena iz malomarnosti, obsojeni na kazen zapora do šestih mesecev – ob pogoju, da so osebno urejeni in so redno zaposleni ali se izobražujejo ter da so prvič na prestajanju kazni – dovoli, da med prestajanjem kazni še naprej delajo na svojem delovnem mestu in razen ob prostih dneh, praviloma ob koncu tedna, ko morajo biti v zavodu, bivajo doma.

Po 12. členu zakona je v letu 2002 prestajalo kazen šest obsojencev, in sicer eden v oddelku Murska Sobota, štirje v oddelku Rogoza in ena obsojenka v zavodu Maribor. Strokovni delavci so z omenjenimi obsojenci delali individualno, in sicer med vikendi, z izvrševanjem tovrstne oblike prestajanja kazni zapora pa ni bilo nikakršnih težav. Vsi obsojenci so bili urejeni in so korektno sodelovali.

13. člen zakona določa izvrševanje tako imenovane nadomestne kazni, kar pomeni, da obsojenec namesto zaporne kazni opravlja dela v korist humanitarnih organizacij ali lokalne skupnosti. Tu ne gre za način izvršitve kazni, temveč za ukrep, ki ga določi sodišče in s katerim nadomesti kazen zapora do treh mesecev, če so podani tudi drugi pogoji, določeni v kazenskem zakoniku. Izvršitev nadomestne kazni zapora do treh mesecev pripravi, vodi in nadzoruje uprava v sodelovanju s centrom za socialno delo.

Po 13. členu zakona je prestajalo kazen osem obsojencev, kar je dvakrat več kot v letu 2001. Podatek kaže, da se alternativna oblika prestajanja kazni počasi uveljavlja. Obsojenci so tovrstno kazen prestajali v oddelkih Rogoza (4), Novo mesto (3) in Nova Gorica (1). S ciljem opredelitve načrta dela obsojenca in njegovega spremljanja so bile organizirane koordinacije vseh udeleženih pri izvajanju alternativne oblike prestajanja kazni – centra za socialno delo, humanitarne organizacije ali lokalne skupnosti, predstavnikov zavoda in zaprte osebe. O njihovih dogovorih so bila obveščena tudi pristojna sodišča.

Izvajanje in nadzor dela v korist humanitarnih organizacij ali lokalnih skupnosti sta še vedno nedorečena in v praksi še nista zares zaživelata. Kar 167 obsojencev in obsojenk je v letu 2002

prestajalo zaporno kazen do treh mesecev, tako da je število tistih, ki bi lahko prestajali nadomestno kazen, po naši oceni znatno večje. Sodišča se za tako obliko kazni še vedno ne odločajo, večja raba te možnosti pa bi ublažila veliko prostorsko stisko v zavodih.

3. 2. IZOBRAŽEVANJE OBSOJENCEV IN MLADOLETNIKOV

Tabela 39: Šolska in poklicna izobrazba obsojencev in mladoletnikov po spolu na dan 1. 1. 2002 in na novo sprejetih

Šolska izobrazba	na dan 1. 1. 2002				sprejeti				skupaj
	m	ž	ml	skupaj	m	ž	ml	skupaj	
ne zna pisati, brati, ne pozna osn. rač. operacij	4			4	11	2		13	17
brez šolske izobrazbe	8		2	10	11		4	15	25
nedokončana OŠ	94	3	12	109	112	5	8	125	234
dokončana OŠ	160	6	3	169	264	6	8	278	447
nedok. poklicna, srednja strok. šola ali gimnazija	42		8	50	43	2	3	48	98
dok. nižja poklicna šola	63	4	2	69	102			102	171
dokončana srednja poklicna šola	212	11		223	299	8		307	530
dok. srednja strokovna šola ali gimnazija	83	2		85	90	13		103	188
dokončana višja šola	13	1		14	12	1		13	27
dok. visoka šola oz. fakulteta	3			3	5	1		6	9
drugo					1			1	1
SKUPAJ	682	27	27	736	950	38	23	1.011	1.747

Od skupno 1.747 obsojencev in mladoletnikov jih je imelo 530 (30,3 %) dokončano srednjo poklicno šolo, 447 (25,6 %) dokončano osnovno šolo, 234 (13,4 %) nedokončano osnovno šolo,

188 (10,8 %) dokončano srednjo strokovno šolo ali gimnazijo, 171 (9,8 %) dokončano nižjo poklicno šolo, 98 (5,6 %) nedokončano poklicno, srednjo strokovno šolo ali gimnazijo, 27 (1,5 %) dokončano višjo šolo, 42 (2,4 %) pa jih je bilo brez šolske izobrazbe – od tega 17 (1 %) takšnih, ki ne znajo niti pisati niti brati in ne poznajo osnovnih računskih operacij, devet (0,6 %) pa jih je imelo dokončano visoko šolo oz. fakulteto.

Izobrazbena raven zaprtih oseb v letu 2002 se ne razlikuje bistveno od ugotovljene izobrazbene ravni te populacije v letu 2001.

Tabela 40: Število v posamezne oblike izobraževanja vključenih obsojencev po spolu v letu 2002

Izobraževalne oblike	vpisani		končali		prekinili		nadaljujejo		izob. v zavodu		izob. izven zavoda	
	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž
opismenjevanje												
osnovna šola	46	1	9	1	13		24		40		6	1
poklicni tečajji, mojstrski izpit	10		10								10	
nižja poklicna šola	5		1		1		3				5	
sred. pokl. šola	64		10		13		41		52		12	
srednja strok. šola, gimnazija	42		8		16		18		28		14	
višja šola	3						3		2		1	
visoka šola oz. fakulteta	7				1		6				7	
SKUPAJ	177	1	38	1	44	0	95	0	122	0	55	1
št. tečajev	7		1				6				7	

V izobraževanje je bilo v letu 2002 vključenih 177 obsojencev in ena obsojenka, kar pomeni da se je izobraževalo 10,5 % vseh obsojencev. 44 obsojencev, ki so se vpisali v določen izobraževalni program, je predčasno prekinilo izobraževanje (24,7%). Od preostalih pa se jih je v letošnjem letu največ izobraževalo na srednjih poklicnih šolah (51), osnovnih šolah (34) in srednjih strokovnih šolah oz. gimnazijah (26), deset jih je opravljajo poklicni tečaj oz. mojstrski izpit, šest se jih je izobraževalo na visoki šoli oz. fakulteti, štirje na nižji poklicni in trije na višji šoli. Šest obsojencev se je odločilo za obiskovanje tečajev.

Največ zaprtih oseb se je izobraževalo znotraj zavodov (72,4 %), največ v zavodu Dob (99 obsojencev). Izobraževanje znotraj zavoda je mogoče še v zavodu Ljubljana (11 obsojencev) ter v Prezvgojnem domu Radeče (28 gojencev).

V zavodu Dob lahko obsojenci znotraj zavoda obiskujejo program opismenjevanja in osnovne šole, program srednjega poklicnega izobraževanja (gostinec, natak) in srednje strokovne šole (gostinski tehnik), katerih plačnik je zavod. Dva obsojenca, samoplačnika, sta opravljala v zavodu izpite za višjo šolo (program komercialist). Pomembna novost v letu 2002 je mednarodni pilotski projekt Leonardo da Vinci z naslovom »Izhod – poklicno usposabljanje in socialna reintegracija obsojencev v postpenalni obravnavi«, ki ga financira Evropska unija. Cilj projekta je vzpostavitev učinkovite mreže različnih strokovnih institucij, ki naj bi pripomogla k hitrejši socialni in delovni reintegraciji zaprtih oseb po prestani kazni. V projektu poleg zavoda Dob sodelujeta še Zavod IRC (Izobraževalno razvojni center) in Izobraževalni center Novo mesto. Zaprtim osebam v zavodu Dob je bila tako zagotovljena nova možnost pridobitve poklicne kovinarske šole za poklica strojni mehanik in strugar. Za vpis se je odločilo 22 obsojencev, ki tudi sicer izpolnjujejo pogoje vpisa.

Od letošnjega leta naprej imajo tudi obsojenci v zavodu Ljubljana možnost osnovnošolskega izobraževanja. V prevzgojnem domu pa so potekali programi opismenjevanja, osnovne šole,

osnovne šole s prilagojenim programom, nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja in delovnega usposabljanja za osem delovnih področij.

Tabela 41: Mladoletniki, vključeni v posamezne oblike izobraževanja, po spolu v letu 2002

Izobraževalne oblike	vpisani		končali		prekinili		nadaljujejo		izob. v zavodu		izob. izven zavoda	
	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž
opismenjevanje	3	1			1		2	1	3	1		
osnovna šola	12		1		7		4		12			
poklicni tečajji, mojstrski izpit	1		1								1	
nižja poklicna šola	13		2		5		6		13			
srednja poklicna šola	1	1					1	1	1			1
srednja strok. šola, gimnazija												
višja šola												
visoka šola oz. fakulteta												
SKUPAJ	30	2	4	0	13	0	13	2	29	1	1	1
št. tečajev	1						1				1	

V letu 2002 je bilo 32 mladoletnikov vključenih v izobraževanje, kar pomeni 64 % vseh mladoletnikov v zavodih. Med njimi je bilo 28 gojencev in štiri mladoletni obsojenci. Trinajst gojencev, ki so se vpisali v določen izobraževalni program, je predčasno prekinilo izobraževanje, od preostalih pa je največ mladoletnikov obiskovalo nižjo poklicno šolo (8) in osnovno šolo (5). V program opismenjevanja so se vključili trije, dva sta se vključila v srednjo poklicno šolo in en v poklicni tečaj. En mladoletni obsojenec se je odločil za obiskovanje tečaja.

Izobraževanje so si zaprte osebe plačevale večinoma same oz. so jim ga plačevali svojci. Plačniki izobraževanj so bili tudi zavodi, zavod za zaposlovanje, v enem primeru pa je srednja frizerska šola iz Celja mladoletnici omogočila brezplačno šolanje.

Poleg verificiranega izobraževanja je bilo v zavodih mogoče pridobivati funkcionalna znanja tudi na neformalen način. V oddelku Novo mesto je tako pedagoginja izvajala program opismenjevanja, v oddelku Rogoza so se učili osnov dela z računalnikom, v prevzgojnem domu so imeli računalniški krožek, v zavodu Ig sta dve obsojenki vodili tečaj nemškega in angleškega jezika, v zavodu Celje pa so imeli obsojenci, ki so se izobraževali, na voljo učno pomoč.

V zavodih se strokovni delavci zavedajo pomembnosti motiviranja zaprtih oseb za vključevanje v izobraževalne procese, zato ta poteka od prvega dneva nastopa kazni (individualno, skupinsko, predstavitve izobraževalnih institucij v zavodu). Izobraževanje za zaprto osebo pomeni pozitiven premik v njenem delovanju, razmišljanju in učenju lastne odgovornosti, s tem pa se ji poveča možnost za zaposlitev in lažjo vključitev v življenje po odpustu.

3. 3. PROSTOČASNE DEJAVNOSTI OBSOJENCEV IN MLADOLETNIKOV

Obsojenci in mladoletniki so preživljali prosti čas v najrazličnejših organiziranih dejavnostih, ki so jih vodili zavodski strokovni in drugi delavci. Najbolj priljubljena je bila športno-rekreativna dejavnost, in sicer nogomet, košarka, odbojka, tenis, balinanje, namizni tenis, pikado, šah in fitnes. V okviru teh iger so bili organizirani tudi turnirji (med obsojenci in s strokovnimi delavci) in medzavodska srečanja. V zavodu Dob so v letu 2002 gostili slovensko košarkarsko reprezentanco, ki se je pomerila z ekipo obsojencev. V prevzgojnem domu so organizirali plavalni tečaj, splavarjenje in dva planinska izleta.

Med prostočasnimi dejavnostmi so imele pomembno vlogo tudi ustvarjalne delavnice – slikanje, vezenje, vlivanje mavca, oblikovanje iz gline, izdelava voščilnic, okraskov, šivanje gobelinov, modelarstvo, izdelava cvetnih venčkov itn. Izdelke so v nekaterih zavodih uporabili kot domiselna darila za zunanje obiskovalce.

V zavodu Celje je v zimskem času potekala fotografska delavnica, ki se zaključila z razstavo. V zavodu Dob je delovala glasbena skupina, ki je s svojim programom gostovala tudi v drugih zavodih, ustanovili pa so tudi pevski zbor.

V dveh zavodih je redno izhajal zavodski časopis, v treh pa priložnostno. V vseh zavodskih knjižnicah je potekala redna izposoja knjig, tudi tujejezičnih, omogočena pa je bila tudi izposoja v lokalnih in potujočih knjižnicah. Zaprtim osebam so bili na voljo tudi dnevni in tedenski časopisi.

Zavodi so v letu 2002 organizirali deset koncertov, tri literarne večere, tri gostovanja znanih oseb, dve fotografski razstavi in eno razstavo slik, dve potopisni predavanji, muzikal in recital ob spremljavi kitare.

3. 4. PSIHOLOŠKA DEJAVNOST

Delo psihologov v zavodih je bilo vsebinsko raznoliko in prilagojeno populaciji, ki so jo obravnavali.

Vsi zavodski psihologi so s sprejetimi zaprtimi osebami opravljali uvodne razgovore. Ponekod so jih opravili z vsemi, večinoma pa so se usmerjali na vedenjsko zahtevnejšo populacijo. Na uvodnih razgovorih so zaprte osebe seznanjali z zavodskim življenjem. Predstavili so jim psihološke storitve in druge oblike zavodskih dejavnosti ter jih usmerjali in spodbujali k funkcionalnemu vedenju. Zaznavali so morebitno osebnostno problematiko, kot so prilagoditvene težave, odvisnost, samomorilna ogroženost in psihične težave, ter izpeljali potrebne ukrepe za obravnavo in rešitev problema. Razumljivo je, da je bila uvodna diagnostika bolj poglobljena v zavodih z manjšim prilivom zaprtih oseb. Uvodne psihodiagnostične ugotovitve so bile v pomoč pri izdelavi okvirnih individualnih programov dela z obsojenci. Skozi svetovalno-terapevtsko delo z obsojenci so se te ugotovitve dopolnjevale v smislu procesne diagnostike.

Tabela 42: Vrste psiholoških obravnav po kategorijah zaprtih oseb in po spolu v letu 2002

Vrsta obravnave	priporniki			obsojenci			UK			mladoletniki			skupaj		
	ž	m	vsi	ž	m	vsi	ž	m	vsi	ž	m	vsi	ž	m	vsi
uvodni	7	208	215	13	257	270	0	8	8	1	22	23	21	495	516
obrnave	12	326	338	53	1.017	1.070	0	8	8	113	430	543	178	1.781	1.959
intervence	1	69	70	8	105	113	0	3	3	36	142	180	47	319	366
razbrem.	9	434	443	33	151	184	3	4	7	512	1.042	1.554	557	1.631	2.188
informativ.	6	404	410	0	88	88	1	13	14	198	335	533	205	840	1.045
SKUPAJ	35	1.441	1.476	107	1.618	1.725	4	36	40	862	1.971	2.833	1.008	5.066	6.074

V letu 2002 so psihologi opravili 516 uvodnih razgovorov, od tega 215 (23,4 %) s priporniki, 270 (27,3%) z obsojenci, osem z upravno kaznovanimi ter 23 z vsemi sprejetimi mladoletniki.

Psihologi so skupaj opravili 6.074 razgovorov. Dobra tretjina je bila svetovalnih in razbremenilnih razgovorov.

V 366 primerih je šlo za psihološko intervenco, ki se izvaja ob akutnih osebnih stiskah, kot so samomorilne težnje in samopoškodbe, depresivna stanja in akutne čustvene napetosti. Take vrste obravnave je bilo deležnih 140 oseb.

305 zaprtih oseb je bilo kontinuirano obravnavanih. Z njimi je bilo opravljenih 1.959 razgovorov, povprečna kontinuirana obravnava pa je trajala 6 seans. Na število seans poleg posameznikove psihološke problematike vpliva tudi časovni dejavnik (koliko časa je zaprta oseba v določeni ustanovi). Najdaljše kontinuirane obravnave tako potekajo v zavodu Dob, kjer obsojenci prestajajo najdaljše kazni. Tako so tam zabeležili 43 primerov obravnav, ki so se nadaljevale že iz preteklega leta.

Poleg obravnav, ki se vežejo na psihološko problematiko zaprtih oseb, so psihologi opravili tudi 1.045 informativnih razgovorov. Večina teh je bila opravljena z mladoletniki in s priprtimi osebami.

V letu 2002 so psihologi na različne načine obravnavali 1.005 zaprtih oseb. Več kot polovica (529) jih je imelo status pripornika. Kontinuirano je bilo obravnavanih 305 oseb, med njimi 102 pripornika, 158 obsojencev, dva upravno kaznovana in 44 mladoletnikov. Praviloma so bile obravnave pripornikov krajše, vendar mnoge med njimi strokovno nič manj zahtevne, še zlasti ob kriznih intervencah. Tovrstne pomoči je bilo deležnih 140 oseb, med njimi 20 mladoletnih.

Tabela 43: Število psihološko obravnavanih oseb po kategorijah in po spolu v letu 2002

Število oseb	priporniki			obsojenci			UK			mladoletniki			skupaj		
	ž	m	vsi	ž	m	vsi	ž	m	vsi	ž	m	vsi	ž	m	vsi
obravnave	3	99	102	5	153	158	0	2	2	3	41	44	11	294	305
intervence	1	36	37	5	77	82	0	2	2	2	18	20	8	132	140 ⁵
razgovori	16	374	390	13	159	172	1	9	10	2	44	46	32	586	618
SKUPAJ	20	509	529	23	389	412	1	13	14	3	48	51	47	958	1.005 ⁶

618 zaprtih oseb je bilo obravnavanih v obliki razbremenilnih, informativnih in uvodnih razgovorov. Predvsem mladoletne osebe so bile deležne različnih vrst obravnav.

Vrsto in vsebino obravnav so določale tako posameznikova problematika, motivacija in sposobnost za spremembo, kot tudi strokovna izhodišča posameznih psihologov. Ta so pokrivala različna področja – od učenja spretnosti komuniciranja in socialnih veščin do razvojno-analitičnega pristopa. S prihodom mlajših psihologov se vse bolj uveljavlja kognitivno-vedenjski pristop.

Psihologi so se v letu 2002 vključevali tudi v obravnavo odvisnosti zaprtih oseb in v kadrovske selekcije, vse večji delež psihološko obravnavanih zaprtih oseb pa predstavljajo obsojenci s kaznivimi dejanji zoper spolno nedotakljivost.

⁵ Mladoletnik je imel status pripornika.

⁶ Nekatere zaprte osebe so bile deležne različnih vrst obravnav.

3. 5. SOCIALNO DELO IN POSTPENALNA DEJAVNOST

V zavodih je bilo tudi v letu 2002 za področje socialnega dela zaposlenih 14 socialnih delavcev, največ v večjih zavodih (Dob 4, Maribor, Ljubljana in Celje po 2, Koper, Radeče in oddelka Rogoza in Nova Gorica po 1). V zavodih Maribor, Celje ter oddelkih Rogoza in Nova Gorica so socialni delavci poleg socialnega dela opravljali tudi pedagoško delo, na novo so takšno organizacijo dela uvedli tudi v zavodu Ljubljana. V zavodu Ig ter oddelkih Novo mesto, Murska Sobota, Radovljica in OO Ig pa osnovne socialne dejavnosti pokrivajo drugi strokovni delavci, predvsem pedagogi.

3. 5. 1. Socialna obravnava pripornikov

V večini zavodov so tudi v letu 2002 opravili uvodne razgovore z vsemi sprejetimi priporniki. Skoraj polovica (46,7 %) pripornikov je v letu 2002 imela stik s socialno službo. 324 pripornikov je s socialnimi delavci zavodov intenzivneje sodelovalo, stik s centri za socialno delo pa so v zavodih vzpostavili za 179 priprtih oseb.

Vsebine socialne pomoči priprtih osebam so bile podobne tistim v prejšnjih letih. Prevladovali so urejanje in ohranjanje stikov s svojci, urejanje osebnih dokumentov, finančnih zadev, zdravstvenega zavarovanja, pridobivanje stvarne pomoči s strani dobrodelnih organizacij (RK in Karitas), urejanje denarne pomoči družini ipd.

3. 5. 2. Socialna obravnava upravno kaznovanih

Večjo skupino (89,1 %) upravno kaznovanih sestavljajo tisti, ki jim je bila denarna kazen spremenjena v zapor. Tu gre predvsem za prometne prekrškarje (pogosto imajo težave s čezmernim uživanjem alkohola) ali tujce, ki imajo svoje značilnosti, saj gre večinoma za politične in ekonomske prebežnike. Ljudi iz te skupine socialni delavci obravnavajo le izjemoma.

Ker je bivanje upravno kaznovanih v zavodu običajno kratko, zanje socialni delavci ne izdelajo poročil, ne pridobivajo pa tudi podatkov iz centrov za socialno delo.

Socialna služba med bivanjem teh oseb v zavodu navadno rešuje tiste težave, ki ne terjajo dolgih postopkov in poglobljenega pristopa. Poudarek je na urejanju družinskih razmer in navezovanju stikov s službami v njihovem domačem okolju (predvsem s centri za socialno delo) zaradi urejanja denarne pomoči, zdravstvenega zavarovanja, osebnih dokumentov itn. Socialni delavci tem osebam pomagajo urejati njihove najbolj osnovne potrebe, vendar se mora tudi reševanje teh navadno nadaljevati po prestani kazni pri pristojnem centru za socialno delo. Pogosto s to skupino socialni delavci opravijo razgovore, katerih namen je največkrat le posredovanje različnih informacij in razbremenitev, pogosto pa gre tudi za zagotavljanje različnih oblik materialne pomoči. Tako so socialni delavci v letu 2002 opravili razgovore s 53 % upravno kaznovanih, s centri za socialno delo pa so na njihovo željo vzpostavili stike za 284 upravno kaznovanih.

3. 5. 3. Socialna obravnava obsojencev in mladoletnikov

a) Socialno delo v sprejemni fazi

V vseh zavodih socialni delavci z obsojenci in mladoletniki ob prihodu opravijo informativno-razbremenilni razgovor, ki omogoči vzpostavitev prvega stika in je podlaga za ustrezen odnos v nadaljnjem sodelovanju.

V letu 2001 so strokovni delavci ugotavljali potrebe s socialnega področja pri 85 % sprejetih obsojencev in mladoletnikov, tisti, ki niso bili obravnavani, pa so bili tujci, ki jim je bila izrečena stranska kazen izгона iz države, ali pa tisti, ki so takšno sodelovanje odklonili.

Postpenalni načrt z opredeljenimi cilji in potrebami posameznika so v zavodih kot del individualnega programa izdelali za 78 % obsojencev in mladoletnikov. Za tujce z izgonom in za obsojence, ki pomoči na socialnem področju niso potrebovali ali želeli, postpenalnih programov večinoma niso izdelali.

Sestavni del opredeljevanja potreb in postpenalnega programa so tudi poročila centrov za socialno delo, ki so jih zavodi v letu 2002 prejeli za 28 % obsojencev in mladoletnikov. Delež prejetih poročil s strani centrov za socialno delo se je v primerjavi z letom poprej zmanjšal za 7,8 %. Zavodi socialnih poročil centrov niso prejeli za obsojence tujce, za tiste, ki jih centri pred nastopom kazni niso obravnavali, pa tudi za obsojence, ki sodelovanja in pomoči centra za socialno delo niso potrebovali ali želeli. Slednjih je bilo med sprejetimi 114 oz. 11,3 %. Za 63 sprejetih obsojencev in mladoletnikov (kjer je bilo to potrebno in je bila izražena želja udeleženi) pa so zavodi v sprejemnem obdobju sklicali tudi time s strokovnimi delavci centrov za socialno delo.

b) Sodelovanje z zunanjimi izvajalci socialnega varstva in drugimi ustanovami

Izvajanje socialnega načrta in reševanje večine obsojenčevih ali mladoletnikovih problemov brez povezovanja zavodske socialne službe z zunanjimi ustanovami nista možni. Pogosto večplastnost problemov zahteva tudi sodelovanje z različnimi drugimi ustanovami.

Tabela 44: Sodelovanje zavodov z zunanjimi ustanovami v letu 2002

Naziv/vrsta ustanove	število stikov
centri za socialno delo	963
zavodi za zaposlovanje	108
delovne organizacije	124
Rdeči križ in Karitas	123
zdravstvene ustanove	98
izobraževalne ustanove	63
stanovanjske organizacije	30
ZPIZ	34
domovi za starejše občane	12
samski domovi	29
drugo	98
SKUPAJ	1.682

Najbolj intenzivno, kontinuirano in vsebinsko najbolj opredeljeno je sodelovanje s centri za socialno delo. Zavodi so imeli v letu 2002 pri izvajanju individualnih načrtov z njimi največ stikov (57,3 %). Sodelovanje s centri za socialno delo večina zavodov ocenjuje kot ustrezno. Največ sodelujejo s centri iz svoje regije, iz katere v večino zavodov glede na regionalno načelo prestajanja kazni prihaja tudi največ obsojencev in je zaradi manjše oddaljenosti osebnih stikov in strokovnih koordinacij lahko več.

Po številu stikov centrom za socialno delo sledijo humanitarne in delovne organizacije ter zavodi za zaposlovanje. Sodelovanje z drugimi ustanovami je večinoma omejeno na upravne enote in je povezano z urejanjem osebnih dokumentov obsojencev in mladoletnikov.

c) Osrednje vsebine socialnega dela v času prestajanja kazni

Vsebina dela je prilagojena posameznikovim potrebam in specifičnim življenjskim situacijam. Najpogostejše vsebine so razreševanje aktualne socialne problematike, razbremenilni razgovori, socialno svetovanje po načrtu in dogovoru, razreševanje socialne problematike v domačem okolju in delo z družino, pomoč pri zaposlovanju med prestajanjem kazni in po odpustu, zagotavljanje materialne varnosti obsojencev med prestajanjem kazni in po odpustu, reševanje nastanitvene problematike, ugotavljanje zmožnosti za delo in invalidnosti, sodelovanje pri obravnavi odvisnosti ter urejanje in financiranje nekaterih oblik izobraževanja.

Pomemben učinek pri delu z mrežami in reševanju težav posameznika ima socialno delo na terenu. V letu 2002 so socialni delavci opravili 134 obiskov na centrih za socialno delo (za več obsojencev hkrati), 58 obiskov na domu obsojencev, 28 na zavodih za zaposlovanje, 26 pri delodajalcih ter 88 različnih obiskov v drugih ustanovah (upravne enote, zdravstvene in humanitarne organizacije, društva, sodišča ipd.).

č) Predodpustna faza

V predodpustni fazi je celotna obravnava osredotočena na konkretne priprave na odpust: zaposlitev, nastanitev, materialno pomoč in pripravo ožjega domačega okolja na vrnitev obsojencev ali mladoletnika. Pogosto želje in pričakovanja obsojencev in mladoletnikov niso skladna z možnostmi, postopke pa večkrat otežuje tudi njihov ambivalenten odnos do prostosti, kar je še posebno značilno za tiste, ki prestajajo daljšo kazen.

Skupina za pripravo na odpust deluje v zavodu Rogoza (vključenih je bilo 86 obsojencev). V drugih zavodih pripravo na odpust izvajajo v sklopu individualne obravnave in malih socioterapevtskih skupin. V letu 2002 so v zavodih opravili 116 postpenalnih koordinacij s pristojnimi centri za socialno delo, od katerih je bilo 27 širših (poleg centrov za socialno delo so se vključili tudi zavodi za zaposlovanje, stanovanjski sklad, ipd.). Tovrstne koordinacije so potrebne zlasti za obsojence, ki so prestali daljše kazni in se ob odpustu soočajo z mnogimi osebnimi in socialnimi težavami, ter za mladoletnike.

Zaposlitev

Zaradi prenapoljenosti trga delovne sile, nižje izobrazbene ravni obsojencev in politike zaposlovanja (postopek iskanja zaposlitve za obsojence se na zavodu za zaposlovanje lahko začne šele po prestani kazni) je zagotavljanje zaposlitve obsojencem po prestani kazni težavno. V letu 2002 je delež obsojencev, ki so imeli po odpustu urejeno zaposlitev, dosegal 45,2 %, kar je za 0,3 % več kot v preteklem letu. Težavnost zaposlovanja je večja pri tistih, ki že pred nastopom kazni niso imeli zaposlitve.

42 % oseb, ki ob odpustu niso imele urejene zaposlitve, zaposlitve ni bilo možno zagotoviti. Delež teh oseb se je v primerjavi z letom 2001 zmanjšal za 10 % (glej tabelo št. 45).

Tabela 45: Delež urejene oziroma neurejene zaposlitve ob odpustu obsojencev v letu 2002

Zavod	urejena zaposlitev (v %)	neurejena zaposlitev (v %)
Dob	46,0	54,0
Ig	34,4	65,6
Celje	77,1	22,9
Koper	34,6	65,4
N. Gorica	41,2	58,8
Ljubljana	37,1	62,9
N. mesto	42,5	57,5
Radovljica	53,7	46,3
OO Ig	79,2	20,8
Maribor	31,8	68,2
M. Sobota	37,5	62,5
Rogoza	61,6	38,4
Radeče	69,2	30,8

Tabela 46: Razlogi za neurejeno zaposlitev ob odpustu v letu 2002

Razlogi	delež v %
zaposlitve ni bilo možno zagotoviti	42
tujci	27
zdravstveni razlogi	8
vklučeni v postopek ugotavljanja delazmožnosti	2
pomoč je bila odklonjena	5
upokojenci	8
drugo	8

Nastanitev

64 % obsojencev se je ob odpustu vrnilo domov, drugi so si urejali nastanitev na novo (ob pomoči socialne službe v zavodu in neformalne socialne mreže).

Tabela 47: Nastanitev obsojencev ob odpustu v letu 2002

Nastanitev	delež v %
v lastnem domu	64
pri sorodnikih	12
v podnajemniški sobi	7
v samskem domu	2
v dodeljeni sobi ali stanovanju	0
v prehodnem domu za tujce	8
v domu za starejše občane	0
neurejena nastanitev	3
drugo	3

Materialno stanje

Obsojenci in mladoletniki so bili v vseh zavodih deležni pomoči v obleki in obutvi, bodisi s strani zavoda ali Karitasa oz. Rdečega križa (v 275 primerih). Petnajst obsojencev in mladoletnikov je ob odpustu prejelo denarno pomoč zavoda (kar je za 17 manj kot v letu poprej in 67 manj kot v letu 2000), 413 obsojencev in mladoletnikov pa denarno socialno pomoč centra za socialno delo. Tako je denarno pomoč prejelo 428 (kar 47 %) od skupno 910 odpuščenih obsojencev in mladoletnikov, kar kaže na njihov nizek socialnoekonomski položaj. V letu poprej je denarno pomoč prejelo 41 % obsojencev in mladoletnikov.

Zaključna poročila

Zaključno poročilo je bilo izdelano za 80 % vseh odpuščenih obsojencev in mladoletnikov, med njimi je bilo centrom za socialno delo posredovanih 56 % poročil. Zaključnih poročil zavodi večinoma niso pripravljali za tujce, ki so po prestani kazni zapustili Slovenijo. Zaključna poročila so zavodi posredovali centrom za socialno delo le, kadar je obsojenec to želel in je bilo to potrebno zaradi nadaljnje postpenalne pomoči v matičnem okolju.

3. 5. 4. Svetovanje v postpenalni obravnavi

Zunanje svetovanje je ena od posebnosti slovenske postpenalne obravnave, ki se s težavami ohranja v praksi. Na nekaterih centrih za socialno delo to obliko svetovanja izvajajo strokovni delavci centrov sami, ponekod – predvsem tam, kjer imajo že dolgoletno tradicijo in pozitivne izkušnje – pa za to obliko dela imenujejo prostovoljne svetovalce, večinoma študente družboslovnih fakultet. V letu 2002 so bili obsojencem in mladoletnikom dodeljeni prostovoljni svetovalci tudi s strani skupine Samarijan (AKZ AMOS) in rimskokatoliške cerkve.

V letu 2002 je imelo prostovoljne svetovalce 46 obsojencev in mladoletnikov (20 manj kot v letu poprej), med njimi 30 s strani centrov za socialno delo. Takšnih predlogov so centrom za socialno delo zavodi podali še 25, vendar jih centri za socialno delo kljub zakonskim predpisom niso upoštevali.

3. 6. ZDRAVSTVENO VARSTVO

Nadaljevala so se prizadevanja za sistemsko ureditev zdravstvenega varstva zaprtih oseb v okviru javne zdravstvene mreže. Ob morebitni pripravi predloga ministrstva za zdravje za spremembo zakona o zdravstvenem zavarovanju, je ministrstvo za pravosodje predlagalo, da se v 15. člen omenjenega zakona dodajo osebe na prestajanju kazni zapora, katerim se prizna pravice iz obveznega zdravstvenega zavarovanja.

Na podlagi sodelovanja med ministrstvom za pravosodje oz. upravo, ministrstvom za zdravje ter Psihiatrično kliniko v Ljubljani je bil vzpostavljen dogovor o ustanavljanju forenzičnega oddelka za bolnišnično in ambulantno zdravljenje zaprtih oseb z duševnimi motnjami.

Zaprte osebe so bile zdravstveno oskrbljene v splošnih zavodskih ambulantah, v zunanjih specialističnih ambulantah in v bolnišnicah. Število specialističnih pregledov in bolnišničnih zdravljenj se je glede na leto 2001 povečalo, po vrsti pregledov pa ni bilo bistvenih odstopanj – največ je bilo pregledov v zobnih in travmatoloških ambulantah ter v ambulantah za fizikalno terapijo.

Tudi v tem letu so se pri vseh kategorijah zaprtih oseb pojavljale težave nevrotskega značaja.

Posebna pozornost zavodskega zdravstvenega osebja je bila namenjena spremljanju tveganega vedenja zaprtih oseb, ki se je odražalo v samopoškodbah, poskusih samomorov ter gladovnih stavkah.

Medicinski del obravnave odvisnosti se je nanašal na pomoč zaprtim osebam pri abstinenčnih krizah, na izvajanje metadonske terapije in urinskih testov za ugotavljanje prisotnosti drog v telesu, na svetovanje in izobraževanje o nevarnosti okužb z virusi HIV in hepatitisa ter na spodbujanje k testiranju in cepljenju proti hepatitisu B.

3. 6. 1. Zdravstveni pregledi zaprtih oseb v zavodskih ambulantah

V zavodskih ambulantah je bilo v letu 2002 opravljenih 28.614 pregledov zaprtih oseb, kar je za 0,3 % manj kot v letu 2001. Od tega je bilo 23.480 splošnih, 2.669 zobozdravstvenih, 1.811 psihiatričnih, 556 laboratorijskih in 98 drugih pregledov (ginekolog ipd.).

3. 6. 2. Specialistični pregledi zaprtih oseb izven zavoda

V zunanjih specialističnih ambulantah je bilo opravljenih skupno 5.231 pregledov, kar je za 10,3 % več kot v letu 2001. Razmerje med vrstami specialističnih pregledov pa se ne razlikuje bistveno od leta poprej.

Med zaprtimi moškimi je bilo opravljenih 4.759 specialističnih pregledov, in sicer največ v zobnih ambulantah (1.054), sledili so jim pregledi na travmatoloških klinikah (784), RTG-CT-EEG-UZ (549), v ambulantah za fizikalno medicino (352), v antituberkuloznih dispanzerjih (318), v internističnih ambulantah (317), v psihiatričnih ambulantah (283), v očesnih ambulantah (255), v ORL ambulantah (224), itn.

Med zaprtimi ženskami je bilo opravljenih 244 specialističnih pregledov, in sicer največ v internističnih ambulantah (83), psihiatričnih ambulantah (42), laboratorijih RTG-CT-EEG (35), zobnih ambulantah (24) ter travmatoloških ambulantah (16).

Pri mladoletnikih je bilo opravljenih 228 specialističnih pregledov, in sicer največ v zobnih ambulantah (120), v RTG-CT-EEG-UZ ambulantah (37), v travmatoloških ambulantah (23) ter psihiatričnih ambulantah (14).

V letu 2002 je bilo 56 zaprtih oseb napotenih na pregled v ambulante za aids. Pregledanih je bilo 49 moških in 7 žensk.

Pri specialističnih pregledih so bile čakalne dobe, ki jih zaprte osebe niso sprejemale z razumevanjem.

3. 6. 3. Bolnišnično zdravljenje zaprtih oseb z varovanjem in brez varovanja

Hospitaliziranih je bilo 220 zaprtih oseb, kar je 74 % manj kot v letu 2001. Med njimi je bilo 81 oseb v času hospitalizacije varovanih, 139 hospitalizacij pa je potekalo brez varovanja.

Prevladovala so hospitalizacije v splošnih bolnišnicah (103), sledile so jim hospitalizacije v psihiatričnih ustanovah (51). V Kliničnem centru Ljubljana se je zdravilo 43 zaprtih oseb, pet jih je bilo hospitaliziranih na Kliničnem oddelku za mentalno zdravje in 14 v Psihiatrični kliniki Ljubljana Polje.

Največ hospitalizacij je bilo med moško populacijo (209), in sicer 78 z varovanjem in 131 brez. Med ženskami je bilo devet hospitalizacij, za tri je bilo odrejeno varovanje. Hospitalizirana sta bila tudi dva mladoletnika, oba brez varovanja.

3. 6. 4. Najpogostejše bolezni zaprtih oseb

Največ obiskov zaprtih moških v ambulantah je bilo tudi v preteklem letu posledica nevrotskih težav (1.797), sledile so bolezni dihal (1.136), bolezni lokomotorne aparata (1.038) in bolezni prebavil (976).

Tudi med ženskami je bilo največ nevrotskih težav (195) sledile so bolezni srca in ožilja (124), bolezni lokomotorne aparata (110) ter bolezni prebavil (90).

Mladoletniki so v preteklem letu najpogosteje obolevali za boleznimi lokomotorne aparata (47), boleznimi prebavil (38), infekcijskimi boleznimi (37) in kožnimi obolenji (34).

3. 6. 4. 1. Število zaprtih oseb, obolelih za tuberkulozo in za spolnimi boleznimi, ter njihovo zdravstveno varstvo

V letu 2002 je bilo pri šestih zaprtih osebah odkrito obolenje za tuberkulozo (v nadaljevanju TBC), in sicer v zavodu Koper (1) ter v zavodu Ljubljana (5). Poleg navedenih je bila ena oseba preventivno pregledana v pljučnem dispanzerju, ker je bila pred prihodom v zavod v stiku z obolelo osebo, ki se je zdravila zaradi TBC, dve osebi pa sta prišli na prestajanje kazni z ozdravljeno TBC.

Zdravstveno osebje zavodov je dosledno izvajalo priporočila medicinske stroke, ki so bila usmerjena v pravočasno odkrivanje bolnikov. Po odkritju so sledili ukrepi. Obolelega je najkasneje v 48 urah pregledal zdravnik. Bolnikom z diagnozo TBC so onemogočili stike z drugimi oz. so bili takoj hospitalizirani, če je tako odredil zdravnik. Zdravstveni delavci so obolelega seznanili s potekom bolezni in ga skušali pritegniti k sodelovanju. Vsi, ki so bili v stiku z obolelim, so bili zdravniško pregledani in so se zdravili po navodilih pulmologa.

3. 6. 4. 2. Problematika zaprtih oseb, okuženih z virusom HIV in virusi hepatitisa A, B in C, ter njihovo zdravstveno varstvo

Tabela 48: Rezultati prostovoljnih testiranj na hepatitis in HIV v letih 1997–2002

Leto	1997	1998	1999	2000	2001	2002
število testiranih na HIV		208	161	143	146	140
število testiranih na hepatitis		214	332	191	271	247
HIV						4
hepatitis A		6	4	6	2	
hepatitis B		8	6	19	3	15
hepatitis C	17	36	30	14	32	28
SKUPAJ	17	50	40	39	37	47

Za testiranje na HIV se je odločilo 140 zaprtih oseb. Bolniki so iskali pomoč in svetovanje tudi v ambulantah za AIDS. Za testiranje na hepatitis se je odločilo 247 zaprtih oseb.

Na podlagi razpoložljivih podatkov o rezultatih testiranj ugotavljamo, da so bile 4 osebe HIV-pozitivne. Hepatitis B je bil potrjen pri 15 ter hepatitis C pri 28 zaprtih oseb.

Tudi v preteklem letu so v zavodih izvajali preventivno politiko obvladovanja omenjenih bolezni. Ta je potekala na več ravneh:

- z ozaveščanjem zaprtih oseb in delavcev zavodov o naravi nalezljivih bolezni,
- s svetovanjem in spodbujanjem k testiranju,
- z rednimi napotitvami okuženih s hepatitisom C k specialistu infektologu,
- z razdeljevanjem zloženk s pojasnili o omenjenih boleznih,
- z zagotavljanjem rokavic iz lateksa, razkužil in tekočega mila,
- s preskrbo s kondomi,
- s cepljenjem proti hepatitisu B za zaprte osebe in delavce zavodov.

V preteklem letu je bilo cepljenih 26 delavcev zavodov. Cepljenje je potekalo brez zapletov.

3. 6. 5. Metadonska terapija

Metadonsko terapijo so izvajale zavodske zdravstvene službe v sodelovanju z zdravniki specialisti regionalnih centrov za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti po načelu zmanjševanja odmerkov do abstinence. Zdravniki so se odločali tudi za predpisovanje metadonske terapije na novo.

Med 703 zaprtimi osebami, ki so imele težave zaradi uživanja droge, je prejelo metadonsko terapijo 222 zaprtih oseb (31 %). Na zniževalni terapiji jih je bilo 133 (19 %) in na vzdrževalni 81 (11 %). Zdravniki so na novo predpisali metadonsko terapijo osmim zaprtim osebami.

V letu 2000 je bila metadonska terapija predpisana 172 zaprtim osebami. V letu 2001 je metadonsko terapijo prejelo 347 zaprtih oseb, kar je povečanje za 102 %, in 222 zaprtih oseb v letu 2002, kar v primerjavi z letom 2001 pomeni znižanje za 36 %.

Tabela 49: Število zaprtih oseb na metadonski terapiji (MT) po posameznih kategorijah v letu 2002

Kategorije	štev. vseh na MT	zniževalna MT	vzdrževalna MT	uvedena MT
priporniki	88	58	28	2
obsojenci	69	50	17	2
upravno kaznovani	60	22	34	4
mladoletniki	5	3	2	
skupaj	222	133	81	8

Največji delež pacientov na metadonski terapiji v letu 2002 je bil med priporniki, kar so potrdili tudi podatki intervalnega preverjanja števila uporabnikov metadona med letom. Slednje upada, posebno pa se je znižalo število na novo uvedenih metadonskih terapij. V letu 2001 so zdravniki na novo predpisali metadonsko terapijo 46 zaprtim osebam, v letu 2002 pa le osmim.

3. 6. 6. Izvajanje imunokemijskih urinskih testov

Imunokemijski urinski testi so bili opravljeni pri zaprtih osebah, ki so se vključile v program obravnave odvisnosti od nedovoljenih drog in so s ciljem samopotrjevanja in nadzora abstinence pisno potrdile terapevtski dogovor z izvajalci programov obravnave.

Z imunokemijskimi urinskimi testi so bile preverjane tudi vse zaprte osebe na metadonski terapiji. V primeru pozitivnega testa jim je bila terapija ukinjena.

Uprava je v letu 2002 za urinske teste namenila 9.000.000 sit. Porabljenih je bilo 4.271 testov, kar je 14 % manj kot v letu 2001. Največ jih je bilo porabljenih za dokazovanje prisotnosti opijatov, kanabisa in benzodiazepinov. Testiranih je bilo 377 zaprtih oseb, kar je za 4 % manj kot v letu 2001.

3. 6. 7. Število ležalnih dni v zavodskih bolniških sobah in v bolnišnicah

Skupno število ležalnih dni v letu 2002 je bilo 9.955, kar je za 5 % več kot v letu 2001. V zavodih so našteji 7.168 ležalnih dni zaprtih oseb, v bolnišnicah pa 2.806 ležalnih dni.

Moški so v zavodskih bolniških sobah preživeli 7.025 ležalnih dni in v bolnišnicah 2.640 ležalnih dni. Ženske so bile v zavodskih bolniških sobah 143 ležalnih dni in v bolnišnicah 147 ležalnih dni. Mladoletniki so bili le v bolnišnicah, in sicer 19 dni.

3. 6. 8. Poškodbe zaprtih oseb

Vseh poškodb (na delu, pri športu, v prostem času, med prostim izhodom, pred nastopom kazni in v zavodu po tretji osebi) je bilo v letu 2002 642, kar je za 22 % manj kot v letu 2001. Vse so bile obravnavane najprej v zavodskih ambulantah.

Največ poškodb je bilo med moškimi (532), med ženskami 17 in med mladoletniki 93.

Moški so se najpogosteje poškodovali pri športu (140) in pri delu (130). Pet žensk je imelo poškodbe že ob nastopu kazni (obravnavane so bile v zavodski ambulanti), štiri ženske so se poškodovale v prostem času in štiri v zavodu po tretji osebi. Mladoletniki so se najpogosteje poškodovali v prostem času (47), pri športu (19) in med prostim izhodom (11). V zavodskih ambulantah so obravnavali tudi 112 poškodb, nastalih pred nastopom kazni.

3. 6. 9. Samopoškodbe in poskusi samomorov

V letu 2002 se je samopoškodovalo 149 zaprtih oseb, kar je za 6 % manj kot v letu 2001. Med njimi je bilo 58 pripornikov, 83 obsojencev, pet mladoletnikov in trije upravno kaznovani. Najpogostejši načini samopoškodbe so bile vreznine, obešanje, zastrupitve s kemikalijami in zdravili ter požiranje tujkov (britvice, žlice ipd.). Najpogosteje so se samopoškodovali v stanju trenutne razburjenosti, ki se je z avtoagresivnim dejanjem polegla.

Samomor je poskušalo narediti 25 zaprtih oseb, med njimi osem pripornikov, dvanajst obsojencev in pet mladoletnikov. Večina samomorilnih poskusov je bilo izvedenih z obešanjem. Kot razloge za avtoagresivno vedenje so zaprte osebe navedle občutke obupa, nemoči in brezizhodnosti zaradi odvzema svobode, poslabšanje odnosov s svojci ter medsebojne konflikte, razlogi pa so bili tudi v abstinenčnih krizah (predvsem pri alkoholikih), bolezenskih stanjih in samomorilni preteklosti.

3. 6. 10. Smrti

V preteklem letu je v zaporih umrlo sedem oseb. Štiri smrti so bile opredeljene kot dokončani samomor. Smrt dveh obsojencev je bila posledica bolezni (rak in odpoved srca), po še nepotrjenih podatkih pa je en obsojenec umrl zaradi predoziranja. Samomor so naredili en obsojenec in trije priporniki. Vsi samomori so bili storjeni z obešanjem, in sicer v zavodih Dob, Koper in Maribor ter v oddelku Murska Sobota.

Zaprtim osebam v stiski so tudi v letu 2002 nudili pomoč zavodski strokovni delavci – psihologi, pedagogi, socialni delavci in zdravstveno osebje – ki so poskušali v kritičnih trenutkih usmerjati posameznika k rešitvi problema. Strokovni delavci so se povezovali tudi z zunanjimi strokovnjaki – psihiatri in kliničnimi psihologi, ki so zaprte osebe pregledali ali opazovali.

Poleg omenjene strokovne pomoči in usklajenega delovanja vseh služb v zavodih pri zaznavanju posebnosti v vedenju posameznikov, hitrega medsebojnega obveščanja ter nudenja pomoči prizadeti osebi, je uprava v sodelovanju z zavodi začela izdelovati strategijo preprečevanja samomorov v zaporih.

Uprava je članica in aktivno sodeluje v Združenju za preprečevanje samomorov Slovenije. Za vodilne delavce zavodov je bilo organizirano predavanje zunanjega strokovnjaka, kjer so bila poudarjena nekatera priporočila stroke:

- vsaka nova zaprta oseba naj bo ocenjena glede samomorilnega tveganja,
- pozornost je potrebno posvečati zaznamim spremembam v vedenju posameznikov,
- zaprte osebe s samomorilnimi težnjami ne smejo biti izolirane,
- o samomoru se je potrebno pogovarjati odkrito,
- protokol obveščanja svojcev o dokončanem samomoru zaprte osebe mora biti opredeljen, ipd.

Glede na nastajajočo strategijo preprečevanja samomorov je bil izdelan vprašalnik za ugotavljanje samomorilne ogroženosti zaprtih oseb v sprejemni fazi. Načrtujemo izobraževanje

o prepoznavanju samomorilne ogroženosti in preprečevanju samomorov ter izdelavo priročnika o ravnanju osebja v primeru samomora.

Strokovni delavci zavodov in uprave so s predstavitvijo posterja in s sodelovanjem na delavnicah aktivno sodelovali na memorialu dr. Leva Milčinskega, ki ga je organiziralo Slovensko združenje za preprečevanje samomorov.

3. 6. 11. Gladovne stavke

Z gladovnim stavkami so tudi v preteklem letu vse kategorije zaprtih oseb opozarjale na osebne stiske in nezadovoljstva. Poleg individualnih gladovnih stavk (61 oseb) so bile tudi tri skupinske gladovne stavke, v katerih je bilo udeleženih 63 oseb. Skupinsko je stavkalo devet obsojencev v zavodu Celje, dve stavki pa sta bili v zavodu Dob – v prvi je stavkalo 24 obsojencev tujcev, v drugi pa 30 obsojencev.

V letu 2002 je bilo za 3 % manj gladovnih stavk kot v predhodnem letu. Priporniki (34) so z odklanjanjem hrane želeli doseči odpravo pripora ter pospešitev postopkov na sodiščih. Obsojenci (27) pa so izražali nezadovoljstvo nad odločitvami zavodskih strokovnih služb oziroma so poskušali doseči premestitve znotraj zavodov.

Tri skupinske gladovne stavke predstavljajo novo obliko izražanja nezadovoljstva zaprtih oseb, z njimi pa so pričeli zaradi prepričanja, da so jim kršene pravice v posameznem zavodu. Predvsem so z njimi zahtevali splošno amnestijo, več pogojnega odpusta in različne druge ugodnosti.

Vsi stavkajoči so bili obravnavani skladno z mednarodnimi konvencijami o gladovnih stavkah, odklanjanje hrane pa na zdravju stavkajočih ni pustilo posledic.

3. 6. 12. Zdravila

Večjih težav pri preskrbi z zdravili ni bilo. Nadaljevali so se pritiski zaprtih oseb na zdravnike za predpisovanje pomirjeval in uspaval. Zaradi ugotovljenih zlorab zdravil (snifanje, preprodaja, ipd.) so zdravniki v nekaterih zavodih prenehali predpisovati zdravila Dormicum in Tramal. Zamenjali so ju z drugimi, bolj ustreznimi zdravili, v ostalih zavodih pa so zmanjšali njihovo predpisovanje in odredili drobljenje tablet.

3. 7. POSEBNE OBLIKE STROKOVNEGA OBRAVNAVANJA

3. 7. 1. Odvisnost od alkohola

Obravnava zaprtih oseb, odvisnih od alkohola, je v letu 2001 potekala skladno z doktrino in dogovori. Izvajalci programov so bili zavodski terapevti v sodelovanju s strokovnjaki, ki se z zdravljenjem odvisnih od alkohola ukvarjajo na nacionalni ravni. Namen obravnave je bil zaprti osebi nuditi pomoč pri vzpostavitvi abstinence, spremeniti življenjski stil ter po potrebi pripraviti posameznika na zdravljenje v zdravstveni ustanovi.

Doseganje namena obravnave so ovirali nizka stopnja motiviranosti, pomanjkanje želje po spremembi, dolgotrajnost pivske kariere, osebni propad, nizek socialnoekonomski status obravnavanih oseb in nepriljubljenost svojcev za sodelovanje v obravnavi.

V letu 2002 je bilo v zavodih 941 oseb s težavami zaradi odvisnosti od alkohola. Med njimi je bilo 32 obsojencev z ukrepom obveznega zdravljenja alkoholizma. Med preostalimi 909 zaprtimi osebami s težavami je bilo 78 pripornikov, 258 obsojencev, šest obsojenk, štirje mladoletniki in 563 upravno kaznovanih.

Tabela 50: Število zaprtih oseb s težavami zaradi odvisnosti od alkohola, in tistih, z ukrepom obveznega zdravljenja alkoholizma po spolu in po zavodih v letu 2002

Zavod	66. člen				ugotovljeno, da imajo težave						skupaj
	m	ž	ml.	skupaj	P	m	ž	ml.	UK	skupaj	
Dob	19			19		132				132	151
Ig		2		2			6		5	11	13
Celje						7				7	7
Koper					5	5			8	18	18
N. Gorica					1				5	6	6
Ljubljana	2			2	57	60			455	572	574
N. mesto					2	8			18	28	28
Radovljica	2			2	2	9			32	43	45
OO Ig	2			2		19			22	41	43
Maribor	5			5	9	13			7	29	34
M. Sobota					2				11	13	13
Rogoza						5				5	5
Radeče								4		4	4
SKUPAJ	30	2		32	78	258	6	4	563	909	941

Med skupno 5.219 zaprtimi osebami je bilo pri 941 osebah (18 %) ugotovljeno, da imajo težave zaradi odvisnosti od alkohola, kar je za 11 % manj kot v letu 2001. To zmanjšanje je lahko posledica manjšega števila vseh zaprtih oseb glede na preteklo leto.

Težave zaradi odvisnosti od alkohola so bile ugotovljene pri 78 pripornikih (6,3 %), 264 obsojencih (15 %), 563 upravno kaznovanih (26 %) ter pri 4 mladoletnih osebah (10,8 %).

Ukrep obveznega zdravljenja alkoholizma je med skupno 1.697 obsojenci imelo 32 oseb (1,8 %), kar v primerjavi z letom poprej pomeni povečanje za tretjino. V letu 2002 je bilo v celoti izvedenih šest ukrepov. Za izvajanje ukrepov obveznega zdravljenja odvisnosti od alkohola in drog še vedno nimamo ustreznih predpisov. Tako so v letu 2002 zavodi te ukrepe izvajali z vključitvijo odvisnikov v psihosocialne programe obravnave odvisnosti v zavodih, motivirane posameznike pa so obravnavali v sodelovanju z zdravstvenimi institucijami.

Tabela 51: Število oseb s težavami zaradi odvisnosti od alkohola glede na število vseh zaprtih oseb v letih 1997– 2002

Leto	1997	1998	1999	2000	2001	2002
število vseh zaprtih oseb	3.882	5.113	6.348	6.703	6.302	5.219
število oseb s težavami zaradi alkohola	335	326	574	742	1.054	941
delež v %	8,62	6,37	9,04	11,6	16,7	18,0

Na podlagi povprečnega stanja zaprtih oseb in rednih trimesečnih spremljanj v letu 2002 (1.147,6) je imelo težave zaradi odvisnosti od alkohola 17 % zaprtih oseb.

Tabela 52: Število vključenih v programe obravnave po zavodih v letu 2002

Zavod	program edukacije			program motivacije			abstinenca in aktivno življenje		
	O	UK	ML	O	UK	ML.	O	UK	ML.
Dob	47			83			39		
Ig	8			8			4		
Celje				4					
Koper	1			1			3	7	
N. Gorica									
Ljubljana	16	21							
N. mesto	3	4							
Radovljica	9	3		9	3		2	1	
OO Ig	3			5	21		81	1	
Maribor				17					
M. Sobota		1		2	10		1		
Rogoza				4					
Radeče			1			1			2
SKUPAJ	87	29	1	133	34	1	58	9	2

Zaprtem osebam s težavami zaradi odvisnosti od alkohola je bilo v letu 2002 omogočeno vključevanje v programe izobraževanja in motivacije. Pomoč je bila namenjena zaprtim osebam pri vzpostavljanju občutka za osebno nego in telesno kondicijo ter odgovornosti za opravljanje dnevnih aktivnosti, pridobivanju delovnih navad, aktivnemu preživljanju prostega časa, vzpostavljanju in negovanju stikov s svojci ter postopnemu vračanju v družbo.

Vključitev v omenjene programe pomoči je prostovoljna. V preteklem letu se je za vključitev v programe izobraževanja odločilo 117 in v programe motivacije 168 zaprtih oseb, aktivni življenjski stil pa je uspelo vzpostaviti 69 zaprtim osebam.

Osebam, ki v zavodih uspešno abstiniirajo in izražajo željo po nadgradnji obravnave, se med prestajanjem kazni ta omogoči v zunanjih zdravstvenih ustanovah in v programih nevladnih organizacij (psihiatrične klinike, območne alkohološke ambulante, KZA, AA, skupine za samopomoč). Za takšne oblike pomoči se je odločilo enajst zaprtih oseb. Z obravnavo v zunanjih ustanovah pa je po prestani kazni nadaljevalo sedem oseb.

Največ težav zaradi odvisnosti od alkohola je bilo evidentiranih pri upravnokaznovanih, med njimi je bilo tudi največ takšnih, ki so imeli abstinenčne krize. Vsem z abstinenčno krizo so nudili pomoč v zavodskih ambulantah, bolnišnična zdravljenja pa niso bila potrebna.

Obravnavo odvisnih od alkohola so spremljale tudi težave, in sicer slaba motivacija oseb za spreminjanje življenjskega stila, nekritičnost do lastnega problema ter zanikanje težav.

3. 7. 2. Odvisnost od prepovedanih drog

Odvisni od nedovoljenih drog so bili v zavodih obravnavani skladno s strategijo, ki obsega medicinski del pomoči, programe izobraževanja in motivacije ter nadaljevanje osebne rasti posameznika v visokopražnih programih. Najpomembnejša aktivnost na tem področju je bila vzpostavljanje zavodskih oddelkov brez drog. Pri vzpostavitvi so sodelovali uprava, zavodi in priznani strokovnjaki, ki se z obravnavo odvisnikov ukvarjajo na nacionalni ravni. Za delavce zavodov so bili organizirani sklopi izobraževanj za delo v oddelkih brez drog, in sicer v zavodu Dob, ki je oddelek brez drog odprl že leta 2001 ter v Prevzgojnem domu Radeče, kjer imajo ta oddelek od julija 2002. Vzpostavljena je tudi redna supervizija za delavce, ki neposredno delajo v teh oddelkih.

Strokovne službe zavodov so tudi v letu 2002 intenzivno sodelovale s centri za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti. Zdravniki teh centrov so bili zavodskim strokovnim delavcem in obravnavanim v veliko pomoč, število obiskov v omenjenih ambulantah se je povečalo.

Uprava in zavodi so se aktivno vključevali v nastajanje nacionalnega programa za droge pri uradu za droge, kjer se ukvarjajo s pomočjo osebam s tovrstnimi težavami.

Skladno z zakonom o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog ter za potrebe informacijske enote za prepovedane droge za državo Slovenijo, ki je opredeljena v prej omenjenem zakonu, je bilo potrebno po metodologiji EMCDDA (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction) vzpostaviti zbiranje podatkov po več kazalcih. Izvrševanje kazni zapora je vključeno v podatkovnih bazah Nalezljive bolezni ter Evidenca obravnave uživalca drog. Uprava je po zahtevanih standardih pripravila poročilo, ki je bilo objavljeno v nacionalnem poročilu o razmerah na področju drog v Sloveniji v letu 2001.

Skladno z zakonom o zbirkah podatkov s področja zdravstva se je v oktobru 2002 začel pilotski projekt Evidenca obravnave uživalca drog, in sicer z obstoječimi evidenčnimi listi, ki jih zavodom zagotavlja Inštitut za varovanje zdravja v Ljubljani. Tukaj bodo pridobljene podatke po trimesečnem pilotskem obdobju projekta tudi statistično obdelali.

Med skupno 5.219 zaprtimi osebami je bilo pri 703 osebah (13 %) ugotovljeno, da imajo težave zaradi uživanja nedovoljenih drog, kar je za 3 % več kot v letu 2001. 39 osebam je bil izrečen

ukrep obveznega zdravljenja odvisnosti od prepovedanih drog, med njimi so bile tri obsojenke in trije mladoletniki.

Od 39 ukrepov obveznega zdravljenja odvisnosti od prepovedanih drog jih je bilo v letu 2002 v celoti izvedenih deset. V zavodih so izdelali načrte za izvajanje ukrepa za 18 oseb. Za tri načrtujejo zdravljenje na centru za zdravljenje odvisnosti od drog v Ljubljani in za eno osebo v Psihiatrični bolnišnici Begunje. Enajst oseb je zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog zavrnilo.

Za 664 oseb (brez ukrepa) je bilo ugotovljeno, da imajo težave zaradi uživanja nedovoljenih drog. Težave z drogo so ugotovili pri 222 pripornikih (18 %), 344 obsojencih (20 %), 20 mladoletnikih (40 %) in 79 upravno kaznovanih (3 %).

Tabela 53: Število zaprtih oseb s težavami zaradi odvisnosti, in tistih z ukrepom obveznega zdravljenja narkomanije po zavodih v letu 2002

Zavod	66. člen				ugotovljeno, da imajo težave						skupaj
	m	ž	ml.	skupaj	P	m	ž	ml.	UK	skupaj	
Dob	11			11		75				75	86
Ig		3		3	7		6		8	21	24
Celje	5			5		16	1	3		20	25
Koper	4			4	34	22	1		2	59	63
N. Gorica	1			1	7	4			3	14	14
Ljubljana	11			11	117	112			19	248	259
N. mesto					6	3			1	10	10
Radovljica	1			1	25	31			41	97	98
OO Ig									4	4	4
Maribor					18	71			1	90	90
M. Sobota					8					8	8
Rogoza						2				2	2
Radeče			3	3				17		17	20
SKUPAJ	33	3	3	39	222	336	8	20	79	665	703

Tabela 54: Število oseb s težavami zaradi uživanja nedovoljenih drog glede na število vseh zaprtih oseb v letih 1995–2002

Leto	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
število vseh zaprtih oseb	4.046	3.767	3.882	5.113	6.348	6.703	6.302	5.219
osebe s težavami zaradi droge	133	156	268	347	480	512	682	703
delež v %	3,28	4,14	6,90	6,78	7,56	7,63	10,82	13,47

Na podlagi povprečnega stanja zaprtih oseb in rednih trimesečnih spremljanj v letu 2002 (1.147,6) je imelo težave zaradi uživanja nedovoljenih drog 25 % zaprtih oseb.

Tabela 55: Število vključenih v programe obravnave po kategorijah in po zavodih v letu 2002

Zavod	nizkopražni programi				višjepražni programi				visokopražni programi			
	O	UK	ML.	SK	O	UK	ML.	SK	O	UK	ML.	SK
Dob	33			33	33			33	14			14
Ig	4	4		8	4			4				
Celje	16			16					5		3	8
Koper	4	2		6	22			22	8			8
N. Gorica	5	3		8								
Ljubljana	54	17		71	30			30				
N. mesto												
Radovljica	14	23		37	2	1		3	1			1
OO Ig		4		4								
Maribor	34	1		35	13			13				
M. Sobota					2			2				
Rogoza	1			1								
Radeče			19	19			1	1				
SKUPAJ	165	54	19	238	106	1	1	108	28	0	3	31

Na temelju 53. člena pravilnika o izvrševanju kazni zapora ter strategije vzpostavljanja oddelkov brez drog je zavod Dob v letu 2002 odprl še dva trakta brez drog. Tako imajo sedaj v treh oddelkih zavoda vzpostavljene tovrstne trakte. V obravnavo je bilo vključenih 40 obsojencev, od tega dvanajst obsojencev, odvisnih od alkohola, trinajst obsojencev, odvisnih od drog, ter petnajst obsojencev brez tovrstnih težav. V enem oddelku je deloval trakt brez drog z nižjo zahtevnostjo programov. V traktih brez drog potekajo posebne oblike obravnave v malih terapevtskih skupinah, obsojenci pa se vključujejo tudi v delo, izobraževanje in aktivno preživljanje prostega časa. Obravnava zajema tudi razgovore s svojci in načrtovanje vključevanja posameznikov v zunanje programe. Posameznik s podpisom izrazi soglasje z namestitvijo v trakt brez drog, s tem pa sprejme tudi pogoje bivanja v njem. Vzdušje med obsojenci v teh taktih je dobro, manj je konfliktov med njimi, več je skrbi za urejenost bivalnih prostorov in kar je najpomembnejše – med osebnimi pregledi obsojencev do sedaj ni bilo najdene droge.

V oddelek brez drog v Radečah so bili prvi mladoletniki nameščeni julija 2002. Število nameščenih se je spreminjalo (od nič do pet), odvisno od tega, koliko jih je bilo zmožnih vključitve v visokopražni program, ki se v teh oddelkih izvaja. V letu 2002 je bilo v tovrstno obravnavo vključenih deset mladoletnikov.

Zavod Celje ima na področju obravnave odvisnikov v oddelku brez drog najdaljše izkušnje. V preteklem letu so zaradi objektivnih razlogov izvajali le visokopražni program. Nizkopražni program pa so izvajali v ostalih oddelkih po potrebi.

Z aktivnostmi za vzpostavitev oddelka brez drog so pričeli tudi zavodih Ig in Maribor.

Težava v oddelkih brez drog je, da nameščenih ni mogoče prostorsko popolnoma ločiti od aktivnih uživalcev in preprodajalcev drog.

Osebam, ki v zavodih uspešno abstininirajo in izražajo željo po nadgradnji obravnave, se med prestajanjem kazni ta omogoča tudi v zunanjih zdravstvenih ustanovah in v programih nevladnih

organizacij (psihiatrične bolnišnice, oddelek za detoksikacijo v Ljubljani, centri za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti, Društvo up, Skupnost srečanje, Karitas, ipd). Za tovrstne oblike pomoči se je odločilo 81 zaprtih oseb. Z obravnavo v zunanjih ustanovah pa je po prestani kazni nadaljevalo 89 zaprtih oseb.

Pri obravnavi zaprtih oseb s težavami zaradi uživanja drog so sodelovali tudi terenski delavci AIDS Fondacije Robert – projekt Stigma, in sicer v zavodih Ljubljana in Ig.

V sodelovanju z zdravniki specialisti iz območnih centrov za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti so abstinenčne krize zaprtih oseb obravnavali v zavodskih ambulantah. Težave so lajšali z zdravili in z nadomestnim zdravljenjem z metadonom.

Obravnavo odvisnih od drog so spremljale tudi težave, in sicer slaba motiviranost zaprtih oseb za spreminjanje življenjskega stila, zanikanje pozitivnih rezultatov urinskih testov, izmikanje odgovornosti za recidiv, manipuliranje ipd.

3. 7. 3. Obravnava nevarnih obsojencev in mladoletnikov

Osamitev obsojenca po 98. členu zakona

Zaradi ogrožanja življenja ali zdravja drugih je bilo na podlagi 1. odstavka navedenega člena enemu obsojencu v zavodu Maribor odrejeno, da je prestajal kazen ločeno od drugih obsojencev.

Namestitev v posebej varovani oddelek na podlagi 206. člena zakona

V posebej varovani oddelek je bilo razvrščenih šest nevarnih obsojencev, in sicer v zavodu Dob.

Ločitev obsojencev po 89. členu zakona

Dva obsojenca v zavodu Dob sta bila zaradi suma kaznivega dejanja ločena od drugih.

3. 7. 4. Obravnava obsojencev in mladoletnikov – tujcev

V letu 2002 je v zavodih prestajalo kazen 800 tujcev, med katerimi je bilo 241 obsojencev, 226 upravno kaznovanih in 333 pripornikov. Status tujca je imel tudi gojenec v prevzgojnem domu. (Za podrobnejše statistične podatke o tujcih glej poglavje 2. 7.)

Posebni jezikovni težavi pri delu s to kategorijo obsojencev ni bilo, saj so se delavci zavodov z njimi sporazumevali v enem od svetovnih jezikov. Le nekaj obsojencev iz manjših držav ni obvladalo drugega kot materni jezik in so se na lastno željo začeli učiti slovenski jezik. Želje po uradnem prevajalcu ni izrazil nihče.

Tujci, ki slovenskega jezika niso razumeli, so bili obravnavani individualno, drugi pa so se udeleževali skupinskih oblik dela, kjer so jim pri sporazumevanju pomagali drugi obsojenci.

V zavodskih knjižnicah je bila na voljo tudi tujejezična literatura. Obsojenci tujci so se z njo večinoma oskrbovali sami ali pa prek diplomatskih predstavnikov. Zakonski in podzakonski akti so tujcem dostopni v različnih tujih jezikih.

Obsojene tujce so obiskovali konzularni predstavniki, obiski svojcev pa so bili odvisni predvsem od njihove oddaljenosti, materialnega stanja in od kakovosti stikov pred nastopom kazni. Večina se je s svojci dopisovala, telefonski razgovori pa so bili zaradi visokih stroškov bolj redki.

Tujcem je bila glede na njihova verska načela in druga prepričanja zagotovljena ustrezna prehrana.

Obravnava tujcev v zavodih je bil enaka obravnavi slovenskih državljanov. Praviloma so bivali v zaprtih oddelkih zavodov, še posebno tisti, ki jim po prestani kazni sledi izgon iz države. Njim se zunajzavodske ugodnosti niso podeljevale, ostali pa so imeli za pridobitev teh ugodnosti enake možnosti kot obsojenci s slovenskim državljanstvom.

3. 7. 5. Obravnava obsojencev in mladoletnikov – invalidov, na smrt bolnih in starih oseb

Zaprtilih je bilo 42 oseb v starosti od 60 do 79 let, od teh jih je bilo sedem starejših od 70 let. Zavodske aktivnosti in namestitvev so bile prilagojene letom in zdravstvenemu stanju vsakega posameznika. Kazen je prestajalo pet invalidnih obsojencev, med njimi je bil eden slep in je bil pogojno odpuščen. Najstarejši obsojenec je bil star 79 let, najstarejša obsojenka pa 66 let.

3. 7. 6. Obravnava obsojencev in mladoletnikov – storilcev kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost

V letu 2002 je bilo na novo sprejetih 44 obsojencev, storilcev kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost, kar pomeni, da je trend priliva te kategorije obsojencev v zadnjih petih letih približno enak. Ker imajo v povprečju višje kazni in zato v zavodih bivajo dlje, se je njihov delež (približno 11 %) med obsojenci povečal za 1,7 % (primerjava na dan 1. 1. 2001 in 1. 1. 2002).

Skupaj je bilo v zavodih obravnavano 122 obsojencev s tovrstnim kaznivim dejanjem, med njimi je bil en mladoleten. Kazen so prestajali skoraj v vseh zavodih, tudi na odprtem oddelku, kamor je nekatere napotilo sodišče. Tri mladoletnike so obravnavali tudi v prevzgojnem domu.

Obravnava te kategorije obsojencev se ni bistveno razlikovala od ostalih, s tem da so bili strokovni delavci še posebno previdni pri podeljevanju zunajzavodskih ugodnosti. Obsojenci so se vključevali tako v individualne kot skupinske oblike obravnave ter v ostale zavodske dejavnosti. V nekaterih primerih je bilo potrebno posameznike zaščititi pred nasilnimi soobsojenci in so bili zato deležni samo individualne obravnave.

Večina storilcev spolnih kaznivih dejanj je bila vključena v psihološko obravnavo. Značilno zanje je, da večinoma nimajo kritičnega odnosa do svojega kaznivega dejanja. Več kot polovica dejanje celo zanika. Tako je bila psihološka obravnava usmerjena v vzpostavljanje uvida in spodbujanje za spremembo.

Zavodi so za pomoč zaprosili tudi posamezne zunanje strokovnjake, predvsem psihiatre. Nekateri bolj motivirani obsojenci so bili deležni tudi obravnave zunaj zavoda.

Pri pripravi obsojencev na zunanje ugodnosti in odpust je bilo sodelovanja z različnimi službami (npr. s centri za socialno delo, šolami, zdravstvenimi službami, ki so obravnavale žrtve, policijo itn.). Zunajzavodskih ugodnosti so bili deležni tisti obsojenci, ki so na obravnavah dosegli zahtevan napredek in so izpolnjevali vse določene kriterije.

Ta kategorija obsojencev terja določene posebnosti v obravnavi, zato je bila ob upoštevanju tujih modelov izdelana strategija za njihovo obravnavo. Izdelan je bil tudi program izobraževanja strokovnih delavcev zavodov za delo s to populacijo, ki se bo izvajal v naslednjem letu. Za te delavce bo zagotovljena tudi supervizija.

S ciljem strokovne pomoči pri obravnavi psihičnega, fizičnega in spolnega nasilja je bilo vzpostavljeno sodelovanje z Društvom za nenasilno komunikacijo. Še naprej namreč ostaja odprto vprašanje učinkovite obravnave storilcev kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost po

prestani kazni. Tuje izkušnje kažejo, da lahko še tako kakovostna zavodska obravnava po odpustu izzveni, če posameznik ni vključen v ustrezno podporno mrežo.

3. 7. 7. Ženske v zaporu

Prestajanje kazni zapora je pri ženskah tesno povezano s kulturnimi in družbenimi pričakovanji, povezanimi z njihovo vlogo v družini, še posebno z vlogo matere. Ženske so v vlogi matere velikokrat doživljale prestajanje kazni in oddaljenost od doma kot hudo stisko s stopnjevanimi občutki tesnobe, nemira, krivde in samoobtoževanja. Težave so bile še večje ob odsotnosti obeh staršev (npr. zaradi sočasnega prestajanja kazni itn.). Posebne težave, povezane z obravnavo žensk, so se nanašale na obsojenke, pri katerih stiki z družino in otroki niso bili možni (velika oddaljenost od doma, tujke ipd).

Poleg centralnega zavoda za ženske na Igu so bile pripornice, upravno kaznovane in obsojenke zaprte še v štirih zavodih. Med njimi so bile tudi mladoletnice, in sicer ena mladoletna obsojenka v zavodu Ig in dve mladoletnici v Prevezgojnem domu Radeče. V letu 2002 ni bilo med njimi nobene, ki bi imela otroka pri sebi.

3. 8. UGODNOSTI IN NAMENSKI IZHODI OBSOJENCEV IN MLADOLETNIKOV

3. 8. 1. Postopek in merila za podeljevanje ugodnosti obsojencem

Pri podeljevanju ugodnosti zavodi ravnajo dokaj enotno. To še posebno velja za merila pri podeljevanju zunajzavodskih ugodnosti (trajanje prestane kazni pred prvo podelitvijo ugodnosti, število ugodnosti v mesecu glede na režim prestajanja kazni, trajanje zunajzavodske ugodnosti in postopnost pri podeljevanju).

Zavodi so pri podeljevanju zunajzavodskih ugodnosti bolj ali manj upoštevali tudi navodila uprave in dogovorjene omejitve za določeno kategorijo obsojencev glede na vrsto storjenih kaznivih dejanj. Po zavodih načrtovanje podeljevanja ugodnosti v individualnih programih ni bilo povsem enotno, na kar so opozarjali tudi obsojenci sami. V teh programih ni bil vedno opredeljen čas, v katerem obsojenec lahko pričakuje dodelitev prve zunajzavodske ugodnosti. Uprava je zavode na to pomanjkljivost opozorila.

Zavodi so namenjali veliko pozornost pripravi obsojencev na prvo zunajzavodsko ugodnost, še posebno uživalcev prepovedanih drog ter storilcev kaznivih dejanj spolnega nasilja, proizvodnje in prometa prepovedanih drog in kaznivih dejanj z elementi hujšega nasilja.

3. 8. 2. Vrste in število podeljenih ugodnosti

Tabela 56: Število podeljenih ugodnosti po vrstah v letu 2002

Vrste ugodnosti		število ugodnosti
zunaj-zavodske ugodnosti	popolna izraba letnega počitka na prostosti	953
	delna izraba letnega počitka na prostosti	217
	dodatni letni počitek	101
	prost izhod iz zavoda	8.374
	prost obisk zunaj zavoda	3.410
	prost izhod iz zavoda, razen v kraj storitve k. d.	62
	izhod iz zavoda v spremstvu paznika	101
	skupaj	13.218
ugodnosti v okviru zavoda	podaljšani in nenadzorovan obisk	11.722
	prost obisk v garsonjeri	3.307
	skupaj	15.029
SKUPAJ		28.247

V letu 2002 je bilo obsojencem in mladoletnikom podeljenih 28.247 zavodskih in zunajzavodskih ugodnosti, kar je v absolutnih številkah za dva odstotka manj kot v letu 2001. Če primerjamo število podeljenih ugodnosti glede na število zaprtih oseb (brez pripornikov in pridržanih) ugotovimo, da je bilo v letu 2001 podeljenih 5,8, v letu 2002 pa 7,3 ugodnosti na zaprto osebo.

Iz zbranih podatkov je razvidno, da 862 (49,3 %) obsojencem in mladoletnikom ni bila podeljena nobena zunajzavodska ugodnost, medtem ko 292 (16,7 %) obsojencev ni bilo deležnih nobenih v tabeli št. 56 navedenih zavodskih in zunajzavodskih ugodnosti.

Število obsojencev, ki jim ni bila podeljena nobena zunajzavodska ugodnost, se je v primerjavi z letom 2001 povečalo za 2,6 %, medtem ko se je število obsojencev, ki jim ni bila podeljena nobena zavodska in zunajzavodska ugodnost, zmanjšalo za 2,9 %. Podatki kažejo, da zavodi tudi v letu 2002 upravno kaznovanim zunajzavodskih ugodnosti praviloma niso podeljevali (podeljenih jih je bilo enajst), medtem ko so zavodske ugodnosti podelili 1.214 osebam.

Zunajzavodske ugodnosti

Če primerjamo absolutne številke z letom 2001, je bilo podeljenih za 6,2 % več zunajzavodskih ugodnosti. V letu 2001 je bilo podeljene 2,5 ugodnosti na zaprto osebo (brez pripornikov in pridržanih), v letu 2002 pa 3,4. Na povečanje je najbolj vplival porast števila prostih obiskov zunaj zavoda (za 44,7 %).

Zavodske ugodnosti

V primerjavi s preteklim letom je bilo v letu 2002 podeljenih za 8,3 % manj zavodskih ugodnosti. Za 7 % manj je bilo podeljenih ugodnosti podaljšanih in nenadzorovanih obiskov ter za 12,4 % manj ugodnosti prostih obiskov v garsonjeri.

3. 8. 3. Zlorabe ugodnosti

V letu 2002 je bilo 162 zlorab zunajzavodskih ugodnosti, kar je 1,2 % vseh podeljenih tovrstnih ugodnosti. Podatki kažejo, da se je delež zlorab ugodnosti v letu 2002 v primerjavi z letom poprej povečal za 0,4 %.

Obsojenci in mladoletniki so zunajzavodske ugodnosti zlorabili na različne načine, 88 se jih je vrnilo v zavod z zamudo, 61 jih je bilo privedenih, pet jih je ostalo na begu, osem pa jih je bilo utemeljeno osumljenih, da so na prostosti storili novo kaznivo dejanje. Po številu je bilo največ zlorab v prevzgojnem domu (81), v zavodih Celje (26), Maribor (21), Ljubljana (13), Dob (8), sledita oddelka Murska Sobota (4) in Rogoza (3) ter zavoda Ig in Koper (po 2), po ena pa v oddelkih Ig in Nova Gorica. V oddelkih Radovljica in Novo mesto zlorab ugodnosti ni bilo.

3. 8. 4. Problematika obravnavanja in podeljevanja ugodnosti

Med obsojenci in mladoletniki je vse več uživalcev prepovedanih drog, ki sodijo v tvegano skupino in jim zunajzavodskih ugodnosti zavodi praviloma ne podeljujejo, dokler stopnja posameznikovega tveganega vedenja ni zmanjšana na sprejemljivo raven. V tvegano skupino nekateri zavodi uvrščajo tudi obsojence z odprtimi in nedokončanimi kazenskimi postopki, saj gre v nekaterih primerih za huda kazniva dejanja, ki utegnejo posamezniku znatno zvišati kazen zapora. V to skupino zavodi v zadnjem času uvrščajo tudi obsojence, ki so obsojeni zaradi kaznivih dejanj spolnega nasilja.

Obsojencem je prav gotovo najpomembnejši cilj, da si med prestajanjem kazni zapora pridobijo zunajzavodske ugodnosti. Večkrat so prepričani, da so do ugodnosti upravičeni, če so prestali z zakonom določen del kazni, pri čemer so nekritični do vseh ostalih pogojev, ki jih morajo za pridobitev ugodnosti tudi izpolnjevati. Nekateri zavodi opozarjajo, da si skušajo posamezni obsojenci celo z grožnjo oziroma izsiljevanjem pridobiti ali povečati zunajzavodske ugodnosti. V dveh zavodih pa so obsojenci poskušali zunajzavodske ugodnosti pridobiti tudi z odklanjanjem hrane oziroma so v skupinski peticiji grozili z gladovno stavko.

3. 8. 5. Namenski izhodi

Po 132. členu pravilnika o izvrševanju kazni zapora so zavodi obsojencem in mladoletnikom omogočali tudi izhode za urejanje osebnih zadev za življenje po prestani kazni zapora.

Podatki o namenskih izhodih obsojencev iz zavoda za leto 2002 kažejo, da se je število teh izhodov v primerjavi z letom 2001 povečalo za skoraj 10 %. V istem obdobju se je število izhodov brez spremstva zmanjšalo za slabih 6 %, medtem ko se je število izhodov v spremstvu paznikov in strokovnih delavcev povečalo za 122 %. Po številu so na prvem mestu izhodi v zdravstvene ustanove, sledijo jim izhodi zaradi izobraževanja, dovršen del izhodov pa je namenjen tudi opravljanju pri raznih državnih organih oziroma obravnavam v drugih ustanovah. Manjšemu številu obsojencev so bili izhodi omogočeni zaradi poroke, rojstva otroka ali smrti v družini. Čeprav je bil večini obsojencem omogočen izhod brez spremstva paznikov oziroma strokovnih delavcev zavoda, je število zlorab namenskih izhodov v primerjavi z letom poprej še vedno zelo majhno.

Tabela 57: Namenski izhodi in število zlorab po vrstah v letu 2002

Namenski izhodi	brez spremstva	v spremstvu paznika	s strok. delavcem	skupaj	število zlorab
državni organi (brez odredbe)	348	48	23	419	
zdravstvene ustanove	1.484	605	20	2.109	8
obravnavo v drugih ustanovah	187	75	87	349	2
izobraževanje	862	53	28	943	3
poroka		3		3	
rojstvo otroka	2			2	
nenačrtovani (smrt ipd.)	49	29	16	94	
SKUPAJ	2.932	813	174	3.919	13

3. 9. DISCIPLINSKO OBRAVNAVANJE IN KAZNOVANJE OBSOJENCEV IN MLADOLETNIKOV

3. 9. 1. Splošna problematika vodenja disciplinskih postopkov zoper obsojence in mladoletnike

Iz poročil zavodov je razvidno, da disciplinske komisije pri vodenju disciplinskih postopkov in izrekanju disciplinskih kazni obsojencem in mladoletnikom nimajo večjih težav. V nekaterih zavodih, kjer vodijo veliko disciplinskih postopkov, porabijo za to veliko časa. To še posebno velja za člane disciplinskih komisij, ki so iz vrst strokovnih delavcev. Hkrati so disciplinski postopki prezahtevni in predolgi. To obsojencem omogoča manipulacije z namenom izogitve izreku disciplinske kazni. Poseben problem v disciplinskem postopku je zaslišanje obsojencev kot prič, saj se izogibajo jasnim izpovedim o dejanskem dogajanju, ker bi povzročile nove konflikte med obsojenci. Kadar v disciplinskem postopku obsojence zagovarjajo odvetniki pogosteje prihaja do proceduralnih zapletov. Nekateri zavodi ugotavljajo, da precejšnjega števila izrečenih disciplinskih kazni ni mogoče izvršiti zaradi zdravstvenih razlogov.

3. 9. 2. Ocena učinkovitosti izrekanja disciplinskih kazni

Večina zavodov ocenjuje, da izrečene disciplinske kazni pri obsojencih dosegajo svoj namen, medtem ko zavoda Dob in Celje ugotavljata, da izrečene disciplinske kazni niso dosegle pričakovanega učinka. Po njihovi oceni nekateri obsojenci namenoma izvršujejo disciplinske prestopke, da bi prišli do samske sobe. Ta problem, ki je verjetno tudi posledica medsebojnih konfliktov, izsiljevanj in groženj, oziroma prezasedenosti in dejstva, da je večina obsojencev nastanjenih v velikih skupinskih sobah (zlasti v zavodu Dob), zaznavajo že več let.

Po oceni nekaterih zavodov so od disciplinskih kazni bolj učinkoviti ukrepi omejevanja ugodnosti, zato so jih tudi v letu 2002 veliko obravnavali vsebinsko, in sicer v zavodih Celje (136), Dob (77), Maribor (42), Ljubljana (29), Rogoza (10) in Ig (9).

Podatki kažejo, da je bilo v letu 2002 obsojencem in mladoletnikom izrečenih skupno 235 disciplinskih kazni, kar je za 4,4 % več kot v letu 2001. Število izrečenih disciplinskih kazni se je v primerjavi z letom 2001 povečalo tako za obsojence kakor tudi za mladoletnike. Tudi število pogojno odloženih izvršitev disciplinskih kazni se je v primerjavi s predhodnim letom povečalo za 15,6 %.

Število izrečenih disciplinskih kazni se je v primerjavi z letom 2001 povečalo le v nekaterih zavodih – Dob (103), Celje (29), Murska Sobota (9) in Novo mesto (3). V nekaj zavodih se je število zmanjšalo – Ljubljana (6), Ig (4), Maribor (16) in Rogoza (1). V zavodu Koper je bilo izrečenih enako število disciplinskih kazni kot v letu 2001(4). V zavodih Celje, Ljubljana, Rogoza, Novo mesto in Murska Sobota so le v osmih primerih izrekli disciplinsko kazen omejitve podeljevanja ugodnosti, kar pa je za 38,4 % manj kot v letu 2001. Disciplinske kazni razporeditve na drugo delovno mesto v zavodih v tem obdobju niso izrekli. Institut ustavitve disciplinskega postopka so uporabljali le nekateri zavodi.

3. 9. 3. Pregled izrečenih disciplinskih kazni

Tabela 58: Vrste obsojencem izrečenih disciplinskih kazni po dolžini v letu 2002

Vrsta disciplinske kazni	štev.	do 7 dni	7 do 14 dni	15 do 21 dni	21 dni	30 dni	izvršitev pogojno odložena
javni opomin	3						
razporeditev na drugo delo							
omejitev ugodnosti	8						
samica s pravico do dela	110	76	32	2			51
samica brez pravice do dela	54	19	25	6		4	23
SKUPAJ	175	95	57	8		4	74

Tabela 59: Vrste izrečenih disciplinskih kazni mladoletnikom v prevzgojnem domu po dolžini v letu 2002

Vrsta disciplinske kazni	štev.	do 2 dni	do 4 dni	5 dni	6 dni	7 dni	izvršitev pogojno odložena
opomin	1						
prepoved izhoda do treh mesecev	52						
posebni prostor v prostem času	5		3			2	
posebni prostor brez pravice do dela	2		1			1	
SKUPAJ	60		4			3	

Disciplinsko obravnavanje mladoletnikov

V zavodu Celje je bilo mladoletnikom, ki so prestajali mladoletniški zapor, izrečenih sedem disciplinskih kazni, kar preseneča, saj v letu 2001 mladoletnikom ni bila izrečena nobena disciplinska kazen v disciplinskem postopku. Od tega sta bili izrečeni dve disciplinski kazni omejitve podeljevanja ugodnosti ter pet oddaje v samico s in brez pravice do dela. V dveh primerih je bila izvršitev disciplinske kazni pogojno odložena.

V Prevzgojnem domu Radeče je bilo mladoletnikom izrečenih 60 disciplinskih kazni, med njimi 52 prepovedi izhoda iz doma, šest namestitvev v posebni prostor v prostih urah in ena namestitev v posebni prostor brez pravice do dela, za čas od štirih do sedmih dni. V primerjavi z

letom 2001 se je število disciplinskih kazni prepovedi izhoda iz prevzgojnega doma povečalo za dobrih 18 %, medtem ko se je v istem obdobju število disciplinskih kazni namestitve v posebni prostor v prostem času, oziroma brez pravice do dela, povečalo za 40 %.

Prevzgojni dom se je tudi v letu 2002 soočal s ponavljajočimi disciplinskimi prestopki mladoletnikov. Od skupno sedemindvajsetih mladoletnikov, obravnavanih v disciplinskem postopku, jih je bilo enkrat obravnavanih enajst, dvakrat šest, trikrat pet, štirikrat trije in petkrat dva mladoletnika. V sedemindvajsetih primerih so bile mladoletnikom disciplinske kazni izrečene zaradi storitve disciplinskega prestopka zlorabe zunajzavodskih ugodnosti.

3. 9. 4. Število pritožb, vloženih zoper odločbe o izrečenih disciplinskih kaznih

Zoper odločbe disciplinskih komisij se je pritožilo 27 obsojencev in mladoletnikov, kar je za 15 manj kot v letu 2001. Pritožbe so vložili obsojenci iz zavodov Dob, Celje in Maribor. Ministrstvo za pravosodje, ki je pritožbe reševalo na drugi stopnji, je 18 pritožb zavrnilo kot neutemeljene, devet odločb o izrečeni disciplinski kazni pa je v pritožbenem postopku razveljavilo in jih vrnilo v ponovni postopek disciplinskim komisijam zavodov.

Pri vlaganju in reševanju pritožb zoper odločbe o izrečeni disciplinski kazni obsojencem nekateri zavodi poročajo, da se pritožniki v praksi ne držijo pravnega pouka odločbe, po katerem bi morali pritožbe vlagati v zavodu, kjer jim je bila izrečena disciplinska kazen. Pritožbe pošiljajo neposredno ministrstvu za pravosodje, s čimer pa zavod ni seznanjen. Po preteku tridnevnega pritožbenega roka zavod ne more vedeti, ali je odločba izvršljiva, saj ne ve za vloženo pritožbo. Po drugi strani se v takih primerih pritožbeni postopek zavleče, saj ministrstvo za pravosodje za disciplinski in osebni spis zaprosi zavod preko uprave.

3. 10. POGOJNI ODPUST OBSOJENCEV IN MLADOLETNIKOV TER POMILOSTITVE

3. 10. 1. Pogojni odpust in predčasni odpust

3. 10. 1. 1. Pogojni odpust po 106. členu zakona

Postopek o pogojnem odpustu je tudi v letu 2002 potekal skladno z veljavno zakonodajo in ustaljeno prakso, komisija za pogojni odpust pri ministrstvu za pravosodje ni spremenila meril pri odločanju o pogojnem odpustu obsojencev.

V zadnjem obdobju leta 2002 so obsojenci v skupinskih peticijah zahtevali, da bi morala komisija za pogojni odpust obsojence pogojno odpustiti po polovici prestane kazni, ker tako možnost dopušča Kazenski zakonik RS, še posebno so to zahtevali obsojenci – tuji državljani, ki jim je poleg kazni zapora izrečena tudi stranska kazen izgona tujca iz države. Zahtevali so tudi, da se merila za pogojni odpust podrobneje opredelijo v zakonodaji. To zahtevo podpirajo tudi vsi zavodi. Komisija za peticije Državnega zbora RS, ki je zahtevo obsojencev obravnavala, je v zvezi s pogojnimi odpusti obsojencev sprejela sklep, v katerem ministrstvu za pravosodje predlaga, da v zakonodaji in podzakonskih aktih omeji možnost subjektivne presoje pri vprašanih pogojnega odpusta obsojencev.

Tabela 60: Pogojno odpuščeni obsojenci in mladoletniki po spolu v letu 2002 (komisija za pogojni odpust)

Kategorija obsojenih oseb	trajanje pogojnega odpusta								skupaj
	do 30 dni	nad 1 do 3 mes.	nad 3 do 6 mes.	nad 6 mes. do 1 leta	nad 1 do 2 leti	nad 2 do 3 leta	nad 3 do 5 let	nad 15 let	
<i>obsojenci</i>									
prvič kaznovani	2	123	74	48	28	7	3	1	286
povratniki		43	15	14	12	2	1		87
skupaj	2	166	89	62	40	9	4	1	373
<i>obsojenke</i>									
prvič kaznovane	1	2		4	2	1			10
povratnice		2		4	2	1			2
skupaj	1	4		4	2	1			12
<i>mladoletni obsojenci</i>									
prvič kaznovani		2		1		1			4
SKUPAJ	3	172	89	67	42	11	4	1	389

Podatki kažejo, da se je število pogojno odpuščenih obsojencev v letu 2002 v primerjavi z letom 2001 zmanjšalo za 21,3 %. Delež pogojno odpuščenih obsojencev se je glede na skupno število vseh odpuščenih obsojencev v primerjavi z letom 2001 zmanjšal za 3,2 % (iz 48,5 na 45,3 %). Podatki kažejo, da je bilo 44,9 % obsojencev pogojno odpuščenih tri mesece pred iztekom kazni, 22,8 % tri do šest mesecev pred iztekom kazni, 17,2 % šest mesecev do enega leta pred iztekom kazni, 10,7 % eno do dve leti pred iztekom kazni, 2,8 % dve do tri leta pred iztekom kazni, 1% tri do pet let pred iztekom kazni in 0,2 % nad petnajst let pred iztekom kazni. Med pogojno odpuščenimi obsojenci (skupaj z mladoletnimi) je bilo 22,9 % povratnikov in štirje mladoletni obsojenci.

3. 10. 1. 2. Predčasni in pogojni odpust po 108. členu zakona o izvrševanju kazenskih sankcij oziroma 257. členu zakona o prekrških

Upravniki zavodov so predčasno odpustili s prestajanja kazni zapora 361 obsojencev, mladoletnikov in upravno kaznovanih, kar je za 9 % več kot v letu 2001.

Tabela 61: Predčasno in pogojno opuščeni obsojenci po spolu v letu 2002 (upravniki)

Kategorija obsojenih oseb	trajanje predčasnega odpusta				skupaj
	do 10 dni	10 do 20 dni	20 dni do 1 mesec	1 mesec	
OBSOJENCI					

prvič kaznovani	23	56	91		170
povratniki	23	54	72		149
skupaj	46	110	163		319
OBSOJENKE					
prvič kaznovane		4	3		7
povratnice	1	4	5		10
skupaj	1	8	8		17
MLADOLETNI OBSOJENCI					
prvič kaznovani	1	1			2
UPRAVNO KAZNOVANI	23				23
SKUPAJ	71	119	171		361

3. 10. 2. Pomilostitve obsojencev

Obsojenci oziroma drugi upravičenci so v letu 2002 vložili pri ministrstvu za pravosodje 110 vlog za pomilostitev, ki jih je ministrstvo skupaj s svojim poročilom posredovalo uradu predsednika republike. Število obravnavanih vlog za pomilostitev se je v primerjavi z letom 2001 neznatno zmanjšalo. Ugodno je bilo rešenih sedem vlog, kar je za pet več kot leto poprej.

Ob dnevu samostojnosti Republike Slovenije je bilo po uradni dolžnosti pomiloščenih enajst obsojencev. Trem obsojencem je bila kazen zapora znižana (za 3, 5 in 6 mesecev), trem se je kazen zapora spremenila v pogojno obsodbo, enemu je bila kazen zapora nadomeščena z denarno kaznijo, dvema je bila odpuščena stranska kazen izгона tujca iz države, enemu je bil odpuščen preostanek kazni zapora in enemu kazenski pregon.

3. 11. ZAGOTAVLJANJE IN VARSTVO PRAVIC ZAPRTIH OSEB

3. 11. 1. Pravica do veroizpovedi

Duhovna oskrba v zavodih se izvaja v skladu z mednarodnimi dokumenti s področja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, v skladu z Standardnimi minimalnimi pravili o ravnanju z zaporniki, ki jih je sprejela Organizacija združenih narodov in v skladu z Evropskimi zaporskimi pravili, sprejetimi v okviru Sveta Evrope.

Za spoštovanje in zagotavljanje pravice do veroizpovedi zaprtih oseb skrbijo v vseh zavodih. Predstavniki različnih verskih skupnosti lahko obiskujejo zaprte osebe, ki si njihovega obiska želijo. Opravljajo tudi verske obrede. Nobenemu zaporniku se ne sme odreči pravice do stika s predstavnikom njegove veroizpovedi. Prav tako je potrebno spoštovati odločitev posameznika, ki ne želi obiska verskega predstavnika. V zavodih spoštujejo ta načela.

V letu 2002 so duhovno oskrbo zaprtih oseb izvajali predstavniki rimskokatoliške, adventistične in evangeličanske cerkve, prav tako pa tudi predstavniki islama in jehovih prič. Druge cerkve in verske skupnosti niso bile prisotne, ker ni bilo zanimanja s strani zaprtih oseb.

Rimskokatoliška cerkev je v letu 2001 imenovala duhovnika za izvajanje verske oskrbe zaprtih in za koordinacijo pastoralne dejavnosti v zaporih. Tako poteka verska oskrba z njihove strani bolj organizirano. Duhovnik enkrat tedensko v posameznem zavodih obiskuje zaprte osebe, enkrat mesečno izvaja tudi verske obrede (maše). Sodelujejo tudi duhovniki posameznih župnij, kjer so locirani zavodi. V zavodih imajo največje težave z zagotavljanjem ustreznih prostorov za tovrstno dejavnost, zato se za te namene priložnostno uporabljajo drugi prostori.

Literatura z versko vsebino je zaprtim osebam na voljo v zavodskih knjižnicah, nudijo pa jo jim tudi posamezne cerkve in verske skupnosti.

3. 11. 2. Druge pravice in pritožbe

Direktorju uprave, ki je na podlagi 85. člena zakona pristojen za reševanje pritožb obsojencev in mladoletnikov na prvi stopnji, je bila v letu 2002 bodisi neposredno ali prek drugih ustanov poslana 101 pritožba, od tega štiri skupinske. Mednje so vštete tudi pritožbe, ki so jih posamezniki ali skupine zaprtih oseb pošiljale predsedniku države, Državnemu zboru RS in Vladi RS, kakor tudi tiste, ki so bile podane večkrat. Nekaj pritožb je bilo tudi anonimnih. Zaprte osebe so v letu 2002 vložile 31 pritožb več kot v letu 2001.

Zaprte osebe so v pritožbah oziroma v pobudah za začetek postopka za varstvo človekovih pravic izpostavljale kršitev ene ali več pravic, nepravilno ravnanje z njimi ter druge nepravilnosti, zaradi katerih so se počutile prizadete. Najpogosteje so se pritoževali zaradi neustreznega postpanja delavcev zavoda, pomanjkljivega zdravljenja in opustitve zdravniške pomoči, ker jim niso bile podeljene zavodske in zunajzavodske ugodnosti, zaradi ogrožanja s strani soobsojencev, opustitve pomoči pri uveljavljanju odškodninskih zahtevkov in pomoči pri urejanju zadev na prostosti, uporabe prisilnih sredstev, kršitev verskih pravic, neupravičenega zadrževanja v priporu, onemogočanja komunikacij z ožjimi družinskimi člani, neustrezne prehrane, slabih bivalnih pogojev, neenake obravnave (diskriminacija), zapostavljanja zaradi statusa tujca, onemogočanja razgovorov z upravnikom, premestitve v drug zavod oziroma v okviru zavoda ter razpečevanja in uživanja prepovedanih mamil v zavodu. Po številu so sledile pritožbe zaradi prepovedi posedovanja predmetov, omejitev uporabe telefona, naložitev plačila škode in vklepanja med spremljanjem.

Vse pritožbe je uprava v pritožbenem postopku podrobno preučila. Pred tem je od zavoda, v katerem je pritožnik bival, zahtevala izčrpno poročilo o pritožbenih navedbah in zbrala tudi morebitne druge razpoložljive informacije. Pred odločitvijo o utemeljenosti ali neutemeljenosti

pritožb so se delavci uprave, ki so pritožbeni postopek vodili, praviloma pogovorili tako s pritožnikom kakor tudi z delavci zavoda in preverili morebitne nejasnosti. Skupinske pritožbe, ki jih je vložila večja skupina pritožnikov, pa so delavci uprave preverjali tako, da so se s predstavniki pritožnikov temeljito pogovorili na skupnem sestanku, na katerem so poleg ustreznih delavcev uprave sodelovali tudi strokovni in vodilni delavci zavoda. Če je bilo v pritožbenem postopku ugotovljeno, da je bila pritožba v celoti ali delno utemeljena, je bilo v pisnem odgovoru – ki je bil posredovan vsakemu pritožniku – nedvoumno sporočeno, katera pravica je bila morda kršena oziroma v čem je bilo ravnanje delavcev sporno. Odgovor na pritožbo je bil poslan v vednost tudi zavodu, v katerem je pritožnik bival.

Pri reševanju pritožb na prvi stopnji je uprava ugotovila, da sta bili v letu 2002 dve pritožbi v celoti utemeljeni, enaindvajset pa le delno. Število utemeljenih pritožb se je podobno kot v letu 2001 občutno povečalo tudi v letu 2002. Toda pri tem ni šlo za grobe kršitve pravic zaprtih oseb, temveč za pomanjkljivo izvajanje veljavnih predpisov s strani delavcev zavoda. Utemeljene oziroma delno utemeljene pritožbe so se nanašale na postopanje in ravnanje paznikov, vročanje in sprejemanje pošiljk, pregled paketov, namestitvev v strožji režim prestajanja kazni zapora, osebni pregled brez naloga, prekinitvev obiska, nepopolno zapisovanje podatkov v osebni list, kršitev pravice do brezplačne vozovnice ob odpustu s prestajanja kazni zapora, opustitev in zavlačevanje izdaje odločb za premestitev, neustrezno dietno prehrano, odstranitev z dela, onemogočanje razgovora z upravnikom zavoda, zagotavljanje pripomočkov za zdravljenje, neustrezne pogoje nastanitve in obiske v prostoru s pregrado. Obsojenci in mladoletniki so bili z odgovorom na njihove pritožbe v glavnem zadovoljni, saj so zoper odločitve uprave v pritožbenem postopku na prvi stopnji samo nekateri vložili pritožbo na ministrstvo za pravosodje.

V lanskem letu je varuh človekovih pravic upravi poslal 50 zahtev za poročila o pobudah zaprtih oseb za začetek postopka za varstvo človekovih pravic, med katerimi sta bili dve skupinski. Število pobud se je v primerjavi z letom 2001 zmanjšalo za tri. Nekaj zaprtih oseb je pobude za varstvo človekovih pravic ponovilo (tudi večkrat), med pobudniki pa je bilo tudi nekaj takih, ki so (za isto zadevo) sočasno s pobudo za varstvo človekovih pravic vložili tudi pritožbo na upravo ali obratno. Štiri posamezne in ena skupinska pobuda so bile po oceni uprave delno utemeljene.

Vsako pobudo je uprava v sodelovanju z zavodom, v katerem je pobudnik prestajal kazen, temeljito in vsestransko obravnavala, ugotovitve in stališče pa je v roku in v pisni obliki poslala varuhu človekovih pravic. Uprava je varuhu človekovih pravic posredovala tudi poročilo na ugotovitve in stališče ob nadzoru v zavodu Ig in oddelku Murska Sobota. V sodelovanju z ministrstvom za pravosodje je uprava državnemu zboru – komisiji za peticije, posredovala šest informacij o pritožbah obsojencev in pripornikov, tri pa Vladi RS.

3. 11. 3. Reševanje upravnih zadev v upravnem postopku

Uprava je skupaj z zavodi v letu 2002 v upravnem postopku na prošnjo upravičencev (obsojencev in mladoletnikov oziroma njihovih ožjih družinskih članov in drugih upravičencev) in po uradni dolžnosti z izdajo odločbe oziroma sklepa rešila 5.086 zadev.

Uprava je obravnavala 234 vlog oziroma predlogov za premestitev obsojencev in mladoletnikov, od katerih jih je 116 rešila pozitivno, 85 jih je zavrnila, 29 zavrgla in v štirih primerih postopek za premestitev ustavila. Obravnavala je tudi 65 vlog za prekinitvev prestajanja kazni zapora, od katerih jih je trinajst rešila ugodno, 41 zavrnila, osem zavrgla in v dveh primerih postopek ustavila. Uprava je v upravnem postopku obravnavala tudi devet vlog za odobritev prestajanja kazni zapora ob prostih dneh (t. i. vikend kazni). Pozitivno jih je rešila šest, eno je zavrnila, v dveh primerih pa je postopek ustavila.

Število upravnih zadev, ki jih je uprava obravnavala skupaj z zavodi, se je v letu 2002 v primerjavi z preteklim letom zmanjšalo za dobrih 15 %, ker v letu 2002 ni bilo amnestije obsojencev. Leto poprej je namreč stopil v veljavo zakon o amnestiji. Podobno se je zmanjšalo tudi število upravnih zadev, ki jih je uprava obravnavala v okviru svojih pristojnosti (za 16 %).

3. 12. VARNOST IN ZAVAROVANJE TER DELO PAZNIŠKE SLUŽBE

3. 12. 1. Splošne varnostne razmere

Varnostne razmere v tem letu so zaznamovala predvsem naslednja dejstva:

- veliko število pripornikov, združenih v kriminalne združbe, zaradi česar je varovanje tako v zavodih kakor zunaj njih oteženo in za zaposlene izredno obremenjujoče,
- najmanjše število pobegov iz zaprtih delov zavodov, odkar je Slovenija samostojna država,
- odmeven pobeg in prijetje dveh pripornikov, od katerih je bil eden obsojen na najdaljšo zaporno kazen,
- večje število napadov na delavce,
- večje število uporab prisilnih sredstev, vendar brez primerov neupravičene uporabe,
- manjše število odstranitvev zaprtih oseb v posebni prostor,
- manjše število konfliktov med zaprtimi osebami,
- povečanje števila najdenih prepovedanih predmetov (mobilni telefoni) in odkrite droge,
- velika obremenjenost paznikov, ki se kaže predvsem v velikem številu opravljenih nadur in povečanem številu ur varovanja v bolnišnicah.

V zadnjih letih se povečanje števila zaprtih oseb močno odraža na področju varnosti, saj mora biti varnost zagotovljena ne glede na število in rizičnost zaprtih oseb. V letu 2002 so se težave pojavljale predvsem zaradi večjega števila pripornikov, osumljenih za kazniva dejanja, storjena v organiziranih kriminalnih združbah. Zaradi velikega števila teh sosterilcev smo morali še povečati skrb za njihovo ločevanje, zaradi njihove begosumnosti pa povečati število paznikov pri spremstvu na sodišče. To je večkrat povzročalo resne kadrovske in logistične težave, tako da so si morali zavodi in oddelki med seboj pomagati z dodatnimi pazniki in prevoznimi sredstvi. Kljub težavam ocenjujemo, da so bile vse naloge opravljene zakonito in strokovno.

Zaradi večjega števila begosumnih zaprtih oseb so bili pazniki preobremenjeni, kar je razvidno iz števila opravljenih nadur. Skoraj vsi zavodi so se odločali, da nekatere varnostne naloge opravi manjše število paznikov. To pa je negativno vplivalo na stopnjo varnosti in je povečalo verjetnost pobegov in drugih neželenih dogodkov.

Leto 2002 je zaznamoval odmeven pobeg dveh pripornikov iz oddelka Murska Sobota, od katerih je bil en obsojen na 30-letno zaporno kazen. Le naključju in aktivnosti policije gre zahvala, da sta bila pobegla pripornika prijeta že dan po pobegu. Zaradi odkritih napak pri delu je bil zoper štiri delavce uveden disciplinski postopek.

Kljub vsem obremenitvam in objektivnim pogojem lahko rečemo, da so varnostne razmere stabilne in obvladljive. K temu veliko prispevajo dobro vodenje in organizacija dela v zavodih, visoka strokovnost delavcev in njihova požrtvovalnost.

3. 12. 2. Pobegi iz zavodov in nevrnitve

Na osnovi rezultatov analize pobegov v preteklih letih smo sprejeli potrebne ukrepe in izvajali naslednje dejavnosti:

- po posameznih zavodih smo odpravljali šibke točke v sistemih varovanja,
- v okviru finančnih možnosti smo izvedli nekaj tehničnih in prostorskih izboljšav (video sistem v zavodu Maribor, dokončna nadgradnja varnostne ograje v zavodu Dob),
- izboljšali smo varnostno kulturo in povečali osebno odgovornost zaposlenih,

- ✦ zavode smo spodbujali k bolj kakovostnemu delu na področju varovanja – zlasti tiste, v katerih smo v preteklosti zabeležili klasične pobege iz zaprtega dela (Koper, Murska Sobota, Maribor).

Število pobegov iz zaprtih delov zavodov se je v letu 2002 zmanjšalo na pet, kar je najmanj, odkar je Slovenija samostojna država. Sprejeti ukrepi so se tako kljub kadrovskim in arhitekturnim omejitvam izkazali za učinkovite. Večinoma so pobezi uspeli zaradi slabega predvidevanja, pomanjkljivega nadzora ali prepočasnega uvajanja preventivnih ukrepov, v enem primeru pa zaradi neizvajanja že sprejetih ukrepov. Od petih oseb, ki so pobegnile iz zaprtih delov, so bile tri že prijete. Med spremstvom zunaj zavoda sta pobegnili samo dve osebi, kar je pri več kot 17 tisoč spremstvih v letu 2002 zelo malo.

Načrtovane pobege lahko preprečimo z dobro organizacijo varovanja, kar dokazujeta oddelek Novo mesto in zavod Celje, iz katerih ni v minulem letu pobegnil nihče (več pobegov v letih 2000 in 2001).

Tabela 62: Število in vrste pobegov po zavodih v letu 2002

Zavod	iz zaprtega dela	iz pol- in odprtih oddelkov	med spremstvom	iz bolnišnic	Št. pobegov skupaj	nevmitev	skupaj	število prijatih
Dob		2	1	3	6	8	14	12
Ig				1	1	2	3	3
Celje						8	8	6
Koper	2			1	3	0	3	1
N. Gorica						0	0	0
Ljubljana		1			1	12	13	10
N. mesto							0	0
Radovljica							0	0
OO Ig		4			4	1	5	5
Maribor	1		1		2	17	19	16
M. Sobota	2				2	2	4	4
Rogoza		2			2	1	3	2
SKUPAJ	5	9	2	5	21	51	72	59
Radeče		11			11	33	44	42
SKUPAJ	5	20	2	5	32	84	116	101

V letu 2002 ni bilo spektakularnih poskusov pobege, samo v enem primeru (oddelek Radovljica) je zaprta oseba poskušala pobegniti tako, da je napadla paznika. Med zanimivejše poskuse sodi primer iz zavoda Dob, kjer se je obsojenec skrnil v kontejner s smetmi in so ga odkrili šele pri izhodu iz zavoda.

Pri poskusih pobegov so še vedno v ospredju pobezi med spremstvom in s kopanjem luknje v zid.

Grafikon 14: Gibanje števila pobegov iz zaprtih delov zavodov v letih 1990-2002

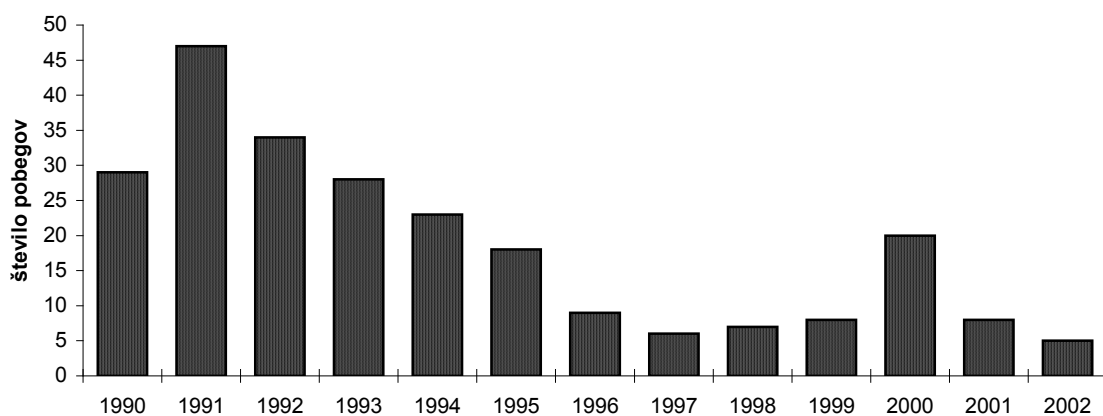

Tabela 63: Število odkritih in preprečenih poskusov pobega po zavodih v letu 2002

Zavod	število vseh poskusov	kopanje	žaganje	skrivanje	drugo	spremnstvo
Dob	3			3		
Ig						
Celje	3		1		2	
Koper	2	1				1
N. Gorica						
Ljubljana	2	1				1
N. mesto	4	2			1	1
Radovljica	2					1
OO Ig						
Maribor	1				1	
M. Sobota						
Rogoza						
Radeče	5		1	1	2	2
SKUPAJ	22	4	2	4	6	6

3. 12. 3. Uporaba prisilnih sredstev

Uporaba prisile sodi med najbolj občutljive postopke, saj je od vestnega izvajanja pooblastil do prekoračitve le korak. Zato že vrsto let vsako uporabo prisilnih sredstev analiziramo in skušamo ustvarjati pogoje, da bi bila uporabljena čim manjkrat oz. da bi se uporabila v kar najbolj mili obliki.

Zavodi so dolžni obveščati upravo o vsaki uporabi prisilnega sredstva, tudi o telesni sili. Rezultat poročanja in stalnega usposabljanja paznikov je, da že pet let ne beležimo prekoračitve pooblastil, uporabo težjih oblik pa smo zmanjšali na najmanjšo možno mero.

Kljub prizadevanju za reševanje sporov na miren način morajo pazniki včasih še vedno uporabiti prisilna sredstva, da bi dosegli izpolnitev ukaza ali zaradi drugih razlogov.

Tabela 64: Prisilna sredstva – splošni pregled po zavodih v letu 2002

Zavod	število uporabe	upravičena uporaba	poškodba osebe	poškodba delavca
Dob	17	17	2	1
Ig	9	9	3	
Celje	7	7	3	1
Koper	2	2		
N. Gorica	1	1		
Ljubljana	25	25	4	5
N. mesto	1	1		1
Radovljica	1	1		1
OO Ig				
Maribor	7	7	2	
M. Sobota	2	2	1	
Rogoza	1	1		
Radeče	18	18	2	2
SKUPAJ	91	91	17	11

V letu 2002 se je povečalo število uporab prisilnih sredstev z namenom preprečitve sporov med zaprtimi osebami (21 primerov). Ti so posledica naraščajočega števila konfliktnih odnosov med zaprtimi osebami, čemur bo potrebno v prihodnje nameniti večjo pozornost, zlasti reševanju sporov s preventivnimi ukrepi (ločevanje konfliktnih, ogroženih in med seboj sprtih oseb itn.).

Prisila kot skrajno sredstvo za preprečitev napada ali poskusa napada na delavca zavoda se je v letu 2002 uporabila v 17 primerih, kar je za eno več kot v preteklem letu. Rahlo se je povečala uporaba sredstev prisile za preprečitev samopoškodb (13) in poškodovanja lastnine (14), izrazito pa se je zmanjšala zaradi preprečitve pobega.

V letu 2002 je bilo osem primerov uporabe prisilnih sredstev ali 10 % več kot v prejšnjem letu. Še vedno je bil najpogostejši vzrok uporabe odklonitev ukaza (23). Največkrat zaprta oseba iz

različnih razlogov ni hotela zapustiti določenega kraja, kljub temu da je s tem ogrožala red in varnost v zavodu. Pravilnik namreč določa, da je uporaba prisile v primeru odklonitve ukaza dovoljena le, če sta ogrožena red in varnost v zavodu.

Od vseh vrst prisilnih sredstev je bila največkrat uporabljena telesna sila (69), v petih primerih pa udarec ali met. Samo štirikrat je bila uporabljena gumijevka. Do dodatnega vklepanja je prišlo v 30 primerih. Že dve leti zapored ni bil uporabljen plinski razpršilec, kar dokazuje, da so pazniki ustrezno usposobljeni za samoobrambo, tako da jim ni treba posegati po težjih oblikah prisilnih sredstev. Primerov neupravičene uporabe prisilnih sredstev ni bilo.

Tabela 65: Število uporab prisilnih sredstev glede na razlog⁷ po zavodih v letu 2002

Zavod	uničevanje lastnine	preprečitev pobega	poskus napada na delavca	napad na delavca	preprečitev samopoškodbe	preprečitev konflikta	odklonitev ukaza
Dob	1		2		5	4	5
Ig	2		1		1	3	2
Celje	1				1	4	1
Koper			1				1
N. Gorica					1		
Ljubljana	7	1	6	1	3	4	5
N. mesto		1					
Radovljica		1					
OO Ig							
Maribor			1	2		3	1
M. Sobota						1	1
Rogoza							1
Radeče	3	2	2	1	2	2	6
SKUPAJ	14	5	13	4	13	21	23

Eden od načinov uporabe prisilnih sredstev je bil tudi preventivno vklepanje med spremstvom zunaj zavoda. Z imobilizacijo rok, izjemoma pa tudi nog, se osebi prepreči, da bi pobegnila. Ni namreč mogoče pričakovati, da bi bili vsi pazniki tako telesno usposobljeni (moč in hitrost), da bi pobeg lahko preprečili brez vklepanja. S tem se izognemo uporabi drugih prisilnih sredstev in preprečimo možnost poškodbe. Pomembno je, da se za vklepanje osebe zavod odloči vedno takrat, ko oceni, da se zaprta oseba utegne odločiti za pobeg med samim spremstvom.

Pri preventivnem vklepanju smo letos več pozornosti namenili načelu individualnosti in postopnosti. Zavodi novih pristopov niso pričeli uvajati hkrati, zato podatkov v tabeli št. 66 ni mogoče medsebojno primerjati.

⁷ Skupna vsota vrste uporabljenih prisilnih sredstev se ne ujema z vsoto vseh primerov uporabe prisilnih sredstev, ker je bilo v nekaterih primerih uporabljeno več prisilnih sredstev hkrati (največkrat najprej telesna sila in nato še vklepanje).

Tabela 66: Delež preventivnih vklepanj po zavodih v letu 2002

Zavod	odstotek vklepanj	odstotek vklepanj na hrbtu
Dob	48	3
Ig	50	0
Celje	74	5
Koper	99	68
N. Gorica	66	30
Ljubljana	88	36
N. mesto	72	57
Radovljica	78	3
OO Ig		
Maribor	85	35
M. Sobota	81	32
Rogoza		
PD Radeče	57	

Tabela 67: Napadi na delavce zavodov po zavodih v letu 2002

Zavod	število napadov	lažje poškodbe delavcev	težje poškodbe delavcev
Dob	2		
Ig	1		
Celje	1	1	
Koper	1		
N. Gorica			
Ljubljana	8	3	
N. mesto	1	1	
Radovljica	1	1	
OO Ig			
Maribor	3		
M. Sobota			
Rogoza			
Radeče	8	2	
SKUPAJ	26	8	

Število napadov na delavce se v zadnjih letih povečuje. V letu 2002 jih je bilo kar 26, kar je za sedem več kot v letu poprej. V osmih primerih so bili delavci lažje poškodovani (udarnine, odrgnine). Pazniki so bili napadeni med preprečevanjem nedovoljenih dejavnosti zaprtim osebam, le nekaj napadov je bilo nepojasnjenih.

Najtežji primer napada je bil v oddelku Radovljica, ko je pripornik med spremstvom močno udaril paznika in poskušal pobegniti. V oddelku Novo mesto je pripornik med spremstvom v paznika vrgel poper in ga za hip onеспosobil. Prišlo je tudi do napadov na medicinsko sestro in na vzgojiteljico ter do neposrednih groženj zdravnici in vzgojitelju.

3. 12. 4. Spremistva zunaj zavoda

Tabela 68: Število vseh spremstev zaprtih oseb po zavodih v letu 2002

Zavod	na sodišča	v zdravstvene ustanove	ostalo	skupaj	število spremstev na paznika
Dob	656	2.391	111	3.185	29
Ig	142	236	21	399	23
Celje	506	372	93	971	21
Koper	630	215	23	686	19
N. Gorica	216	100	22	338	21
Ljubljana	1.673	618	193	2.484	35
N. mesto	196	228	63	487	27
Radovljica	207	197	39	443	30
OO Ig	3			3	1
Maribor	1.437	1125	683 ⁸	3.245	62
M. Sobota	266	265	52	583	34
Rogoza	3	10		13	3
Radeče	121	145	24	290	17
SKUPAJ	6.056	5.902	1.324	13.282	31

V primerjavi s preteklimi leti v zavodu Koper in oddelku Novo mesto število spremstev zunaj zavoda upada, v zavodih Dob in Maribor pa narašča. V zavodu Maribor namreč dnevno prevažajo obsojence na delo v odprti oddelk Rogoza, kar pa ne predstavlja dodatne varnostne obremenitve.

Zlasti v zavodih, kjer imajo pripor, pazniki velikokrat izvajajo spremstva skupin, v katerih so tudi posebno varovane osebe. Taka spremstva je potrebno posebej organizirati, saj zahtevajo večje

⁸ V rubriki »ostalo« ima največ spremstev zavod Maribor, in sicer zaradi dnevnega prevoza zaprtih oseb na delovišče oddelka Rogoza. Število oseb je res večje, vendar jih običajno varuje samo en paznik. Če bi ta spremstva odšteli, bi jih imeli v tem zavodu le 72.

število paznikov. To je težko izpeljati v manjših zavodih in oddelkih, kjer ni dovolj zaposlenih paznikov. V teh primerih zaprosijo za pomoč večji ali matični zavod.

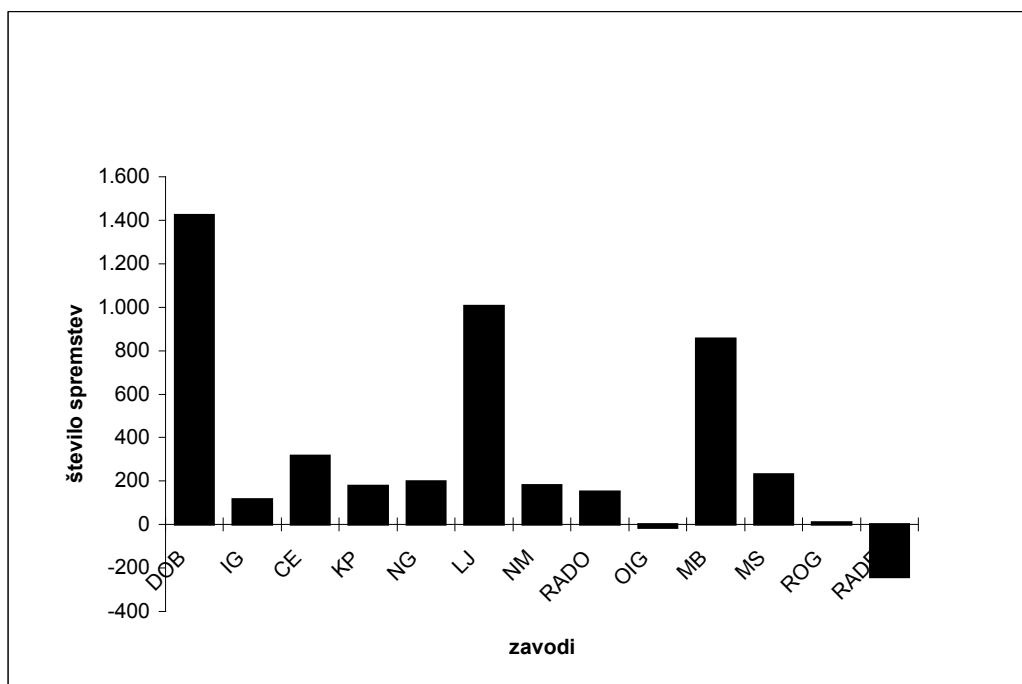
Pri spremljanju zaprtih oseb je bila dobrodošla tudi pomoč policije. V letu 2002 je ta nudila pomoč pri varovanju najbolj rizičnih oseb, predvsem takrat, kadar smo pričakovali beg z zunanjo pomočjo.

Število spremstev na sodišča se je v letu 2002 zmanjšalo glede na prejšnje leto, kar je ugodno glede na dosednji trend naraščanja. Število teh spremstev se ni zmanjšalo le v zavodih Dob, Ig in Radeče.

Narašča pa število spremstev v zdravstvene ustanove, zlasti v zavodu Dob, kar je z varnostnega vidika večji problem od spremstev na sodišče.

V grafikonu št. 15 je prikazano razmerje med števili spremstev v letih 1997–2002 po posameznih zavodih. Opazen je porast, predvsem v največjih zavodih Dob, Ljubljana in Maribor; padec je prikazan samo v Prezgojnem domu Radeče.

Grafikon 15: Razmerje med števili spremstev v letih 1997–2002 po posameznih zavodih

Dodatni kazalec povečane obremenjenosti paznikov je število ur varovanja v bolnišnicah. V letu 2002 jih je bilo 19.454, kar je za okroglih 2 tisoč več kot v letu 2001. Največja težava je popolna nepredvidljivost, kolikšen bo obseg varovanja v bolnišnicah. Daljša hospitalizacija varnostno zahtevnega pripornika ali obsojenca namreč močno poveča število ur varovanja. Z ustanovitvijo posebnega psihiatričnega oddelka zaprtega tipa za potrebe vseh zavodov bi lahko število ur varovanja in s tem obremenitev paznikov pomembno zmanjšali.

Tabela 69: Število ur varovanja zaprtih oseb v bolnišnicah po zavodih v letu 2002

Zavod	št. ur varovanja	št. ur varovanja na paznika
Dob	5.746	52
Ig	22	1
Celje	552	12
Koper	1.434	39
N. Gorica	474	40
Ljubljana	3.120	44
N. mesto	257	14
Radovljica		
OO Ig		
Maribor	5.324	102
M. Sobota	2.525	149
Rogoza		
Radeče		
SKUPAJ	19.454	45

3. 12. 5. Konflikti med zaprtimi osebami

Pomemben kazalec splošnih varnostnih razmer v zavodih je tudi število konfliktov med zaprtimi osebami. Zavodi konflikte preprečujejo s preventivnimi in drugimi ukrepi. Če je mogoče, skušajo konflikte predvideti in za problematičnega posameznika izbrati čimbolj ustrezen nastanitev. Med ukrepe uvrščajo premeščanje znotraj zavoda, pogovore v skupinah in med vpletenimi. Če ti ne pomagajo, v zavodih uporabljajo tudi disciplinske ukrepe ali pa predlagajo premestitev v drug zavod. Premestitev se uporablja predvsem takrat, ko je konflikt vpletenih tolikšen, da je premestitev nujna zaradi zagotavljanja njihove osebne varnosti.

V vseh primerih, ko je bilo v konfliktu storjeno tudi kaznivo dejanje – takih primerov je bilo letos deset – so zavodi obvestili policijo. Skupno število konfliktov se je v primerjavi z letom 2001 zmanjšalo za 15 %.

Tabela 70: Število in posledice konfliktov po zavodih v letu 2002

Zavod	število	lažje poškodbe	težje poškodbe	kazenski postopek	disciplinski postopek
Dob	44	18	4	3	33
Ig	4	2			3
Celje	13	11	3	2	7
Koper	2	1			2
N. Gorica	2	1			
Ljubljana	37	16	2	1	9
N. mesto	4	2			4
Radovljica	3				
OO Ig					
Maribor	6	3	1	3	5
M. Sobota	2	1		1	3
Rogoza					
PD Radeče	9	3		3	6
SKUPAJ	126	55	10	10	66

3. 12. 6. Nadzor paketov in pisemskih pošilk

Ker se je v zadnjih letih število paketnih pošilk močno povečalo, je bil v letu 2001 sprejet nov hišni red, ki je prejetje teh pošilk omejil in poenotil. Večje število paketov pomeni večjo možnost tihotapljenja, kar po nepotrebnem dodatno obremenjuje paznike. Zaradi spremembe hišnega reda se je število prejetih paketov močno zmanjšalo, s tem pa tudi količina prehrabnih proizvodov in predmetov. Zavodi so ob tem zaprtim osebam omogočili boljše možnosti nakupov v zavodskih trgovinah. Število prejetih paketov se je letos povečalo le v zavodu Maribor, kjer povečanje pripisujejo predvsem slabo založeni zavodski prodajalni. Predvidevajo, da bodo z novim trgovcem uspeli izboljšati ponudbo izdelkov.

Število prejetih paketnih pošilk se je v primerjavi s preteklim letom zmanjšalo za dobrih tisoč. Zmanjšanje bi bilo še večje, če se število teh pošilk v zavodu Maribor ne bi povečalo (več kot za dva tisoč). Vseeno pa je zmanjšanje v primerjavi z letom 2000 občutno, saj so takrat zaprte osebe prejele več kot 33 tisoč paketov. Pregled paketne pošiljke v povprečju traja okoli deset minut.

Kljub zmanjšanju števila paketov pa se je povečalo število najdb droge in drugih prepovedanih predmetov v njih. Droga je bila najdena kar v enajstih primerih (prejšnje leto le v šestih), drugi predmeti pa v šestih. Novost pri vnašanju prepovedanih predmetov je vse večja iznajdljivost zaprtih oseb. Največkrat so za vnos uporabili originalno zapakirana živila, ne da bi bila vidno poškodovana embalaža. Vse manj je kovinskih materialov, ki bi jih zaznal detektor kovin. Uspešnejša je rentgenska naprava, ki pa jo imata samo dva zavoda.

Nedovoljene stvari so zaprte osebe skrile v limono, tubo majoneze, šampon, pašteto, cedevito, zavitek čipsa, čokoladni namaz, embalažo soka, ipd. Zato bo potrebno omejiti vnos paketnih pošilk po načelu – kar se dobi v zavodski prodajalni, ni dovoljeno pošiljati v paketu.

Del preventivnega varnostnega ukrepa za preprečevanje vnosa prepovedanih snovi je pregled pisemskih pošilk ob sumu, da se v pismu skrivajo stvari, katerih posest je v zavodu prepovedana. To možnost je letos uporabilo osem zavodov (lani trije) v skupaj 485 primerih (lani 294), odkrili pa so drogo in tablete pomirjeval.

Tabela 71: Število prejetih paketov in povprečno število prejetih paketov na dan po zavodih v letu 2002

Zavod	štev. prejetih paketov	povprečno število na dan
Dob	4.390	12
Ig	290	0,8
Celje	627	1,7
Koper	691	2
N. Gorica	231	0,63
Ljubljana	1.595	4,36
N. mesto	469	1,28
Radovljica	492	1,38
OO Ig		
Maribor	4.113	11
M. Sobota	1.031	2,82
Rogoza		
Radeče	44	0,12
SKUPAJ	13.973	3,2

3. 12. 7. Obiski in telefonski pogovori

Že nekaj let se izvajajo tudi obiski za stekleno pregrado, kjer je neposredni stik zaprte osebe z obiskovalcem onemogočen. V letu 2002 so bile s pregrado opremljene še preostale tri lokacije (oddelki Novo mesto, Radovljica in Murska Sobota). Odslej se obiski izvajajo v skladu z varnostnimi zahtevami v vseh zavodih, razen v odprtih in polodprtih oddelkih, kjer to ni potrebno. Tovrstni obiski so še posebno pomembni pri pripornikih, za katere pravilnik o izvrševanju pripora določa, da se obiski praviloma izvajajo za stekleno pregrado. S tem je skoraj popolnoma onemogočen vnos nedovoljenih predmetov in substanc v zapor. Vendar poleg preventivnih varnostnih učinkov pregrada negativno vpliva na pristen človeški stik med zaprto osebo in njegovimi obiskovalci.

Tabela 72: Obiski pripornikov po vrstah in zavodih v letu 2002 (v odstotkih)

Zavod	obiski za stekleno pregrado (v %)	nadzorovani obiski (v %)	prosti obiski (v %)
Ig	10	10	80
Celje	89	11	
Koper	80	20	
N. Gorica	77	23	
Ljubljana	44	38	18
N. mesto	12	88	
Radovljica	7	93	
Maribor	55	15	30
M. Sobota	20	80	
povprečje	43	42	14

Tabela 73: Obiski obsojencev, mladoletnikov in upravno kaznovanih po vrstah (v odstotkih) in zavodih v letu 2002

Zavod	obiski za stekleno pregrado			nadzorovani obiski			prosti obiski		
	O	ML	UK	O	ML	UK	O	ML	UK
Dob	1			13			86		
Ig							100	100	100
Celje	1		2				99	100	98
Koper	10			35		1	55		99
N. Gorica	20		80				80		20
Ljubljana	3		1				97		99
N. mesto							100		100
Radovljica							100		100
OO Ig									
Maribor							100	100	100
M. Sobota				80		100	20		
Rogoza							100		
Radeče					2			98	

Pri odrejanju obiskov za stekleno pregrado so bile v prejšnjih letih med zavodi večje razlike. Nekateri zavodi so bili bolj strogi pri obiskih pripornikov in so vse izvajali za pregrado. Ker je na to utemeljeno opozoril tudi varuh človekovih pravic, je uprava izdala zavodom navodila, ki naj bi

zagotovila enotnejši in bolj individualen pristop. Podatki za leto 2002 kažejo, da je bilo odločanje o tovrstnih obiskih v zavodih bolj enotno, še vedno pa smo zaznali nekaj odstopanj. Izstopa nizek delež obiskov za stekleno pregrado v zavodih Ljubljana in Dob, kjer so odkrili tudi največ droge in drugih prepovedanih predmetov. Ocenjujemo, da je vnos prepovedanih predmetov in substanc lahko tudi posledica manj strogega nadzora ob obiskih. Potrebno bo analizirati izvajanje obiskov obsojencev in razlike med zavodi, zlasti tiste, ki niso posledica omejenih prostorskih možnosti.

Pomembna oblika komunikacije obsojencev so telefonski pogovori. Zakon omogoča prosto telefoniranje in telefoniranje z vizualnim nadzorom klicane številke. Podatki kažejo, da je praksa v zavodih različna in ni odvisna samo od strukture obsojencev, ampak tudi od pristopa, ki ga zavod uporablja. Medtem ko so nekateri zavodi dovoljevali telefoniranje le ob vizualnem nadzoru, se drugi tega sploh niso posluževali. V zavodu Dob ga v preteklosti niso izvajali predvsem zaradi kadrovske stiske, zato je bil v letu 2002 nameščen poseben sistem, ki omogoča samodejno nadzorovanje izbranih klicanih števil, ne da bi bilo delavcu potrebno to osebno nadzorovati.

Tabela 74: Delež obsojencev, ki so imeli nadzorovane telefonske razgovore in število obsojencev s prepovedjo telefoniranja po zavodih v letu 2002

Zavod	obsojenci z nadzorom telefona (v %)	število obsojencev s prepovedjo telefona
Dob		40
Ig	30	
Celje	88	
Koper	90	44
N. Gorica	89	
Ljubljana	70	
N. mesto	47	
Radovljica		
OO Ig		
Maribor	31	
M. Sobota	100	
Rogoza		
Radeče	100	
SKUPAJ	64	84

Zanimiv je drugi stolpec tabele št. 74, ki kaže podatek o številu obsojencev, ki jim je bila izrečena prepoved telefoniranja. Medtem ko je podatek za zavod Dob realen, pa je razliko med zavodi Koper, Ljubljana, Celje in Maribor težje pojasniti. Koper je ta ukrep uporabil kar v 44 primerih, medtem ko ga ostali naštetih niso uporabili niti enkrat. Vsekakor bo treba obstoječo prakso poenotiti.

3. 12. 8. Vnos nedovoljenih drog in opojnih substanc

Težave zaradi vnašanja nedovoljenih drog naraščajo, kar kažejo podatki o številu najdb. V letu 2002 smo našli drogo v 104 primerih, v letu 2001 pa v 85.

Zaprte osebe so droge vnašale na različne načine, čedalje pogosteje so jo skrivale v telesu, kar je pri odkrivanju povzročalo dodatne težave. Praviloma je šlo za manjše količine (nekaj gramov), kar je bilo še težje odkriti. Več je bilo tudi primerov vnašanja droge z metanjem čez zid med sprehodi zaprtih oseb.

Zavodi se proti vnosu droge borijo na različne načine. Poleg poostrelega nadzora ob vhodu, rednih pregledov prostorov in oseb, zbiranja informacij in sodelovanja s policijo, uporabljajo tudi šolane pse (povprečno dva do trije pregledi s psom v posameznem zavodu na leto), kar ima tudi dober preventivni učinek.

V tem letu so preprečili vnos največje količine droge v zavodu Dob, in sicer 25,6 g heroina. Vsega skupaj so v zavodih odkrili 90,65 g heroina (skoraj enako kot prejšnje leto) in 298,85 g kanabisa (manj kot polovico lanskoletne količine).

Tabela 75: Število najdb in količina najdenih drog⁹ po vrstah in zavodih v letu 2002

Zavod	število najdb			količina v gramih	
	heroin	kanabis	druge droge	heroin	kanabis
Dob	16	14	6	55,63	90,09
Ig		2	2		1,10
Celje	1	12	3	0,22	55,19
Koper	1			0,20	
N. Gorica					
Ljubljana	9	12	5	32,40	107,80
N. mesto					
Radovljica	1	8	1	1	13,00
OO Ig					
Maribor	3	2		1,10	23,40
M. Sobota					
Rogoza					
Radeče	1	4	4	0,10	8,27
SKUPAJ	32	54	21	90,65	298,85

⁹ Pazniki so odkrili droge v 104 primerih, ker pa sta bili v nekaj primerih najdeni po dve drogi hkrati, je bilo skupno število najdb 107.

Tabela 76: Skrivališča odkrite droge po zavodih v letu 2002

Zavod	paket	pismo	osebni pregled	pri predaji ali uživanju	bivalni prostor	delavnica	dvorišče
Dob		1	16	3	13	1	
Ig		1	2				
Celje			6	1	5	1	2
Koper	1		1				1
N. Gorica							
Ljubljana	7		6	3	10		1
N. mesto							
Radovljica	1		5	2	1		
OO Ig							
Maribor	2			1	1		1
M. Sobota							
Rogoza							
Radeče			3	1	4		
SKUPAJ	11	2	39	11	34	2	5

3. 12. 9. Preiskave bivalnih prostorov

Pri rednem nadziranju bivalnih prostorov pazniki opravljajo obhode, dnevne preiskave, pa tudi popolne preiskave prostorov, v katerih bivajo in delajo zaprte osebe. Namen preiskav je odkriti in odvzeti predmete in prepovedane substance, ki so jih zaprti pretihotapili v zavod ali v njem izdelali. Večji del pregledov je bil manjšega obsega, vedno več pa je tudi obsežnejših. Rezultat preiskav je veliko odkritih predmetov, večinoma mobilnih telefonov, nožev, zavodskega kuhinjskega inventarja, pa tudi drog. Skupaj je bilo v letu 2002 najdenih 149 mobilnih telefonov in štirje kosi pribora za telefoniranje. Pazniki so našli še plinski razpršilec, nož, boksar, palice itn.

Število preiskav se je glede na prejšnje leto povečalo. Na podlagi podatkov o zaseženih predmetih ocenjujemo, da so bili zavodi na tem področju dokaj uspešni.

Posebna skupina najdenih premetov so bili prenosni telefoni, ki omogočajo hitro in preprosto komunikacijo. Majhnost telefonov in malo sestavnih kovinskih delov sta vplivala na izjemen porast ilegalnih vnosov. Vnos telefonov se je v drugi polovici leta zaradi nakupa naprav za motenje in odkrivanje telefonov nekoliko zmanjšal, žal pa je teh naprav še vedno premalo.

Tabela 77: Število opravljenih preiskav bivalnih prostorov in število najdenih telefonov po zavodih v letu 2002

Zavod	število preiskav	število najdenih telefonov
Dob	699	49
Ig	11	8
Celje	17	3
Koper	82	6
N. Gorica	5	
Ljubljana	46	23
N. mesto	35	1
Radovljica	41	12
OO Ig	6	
Maribor	58	43
M. Sobota	33	
Rogoza	6	4
Radeče	21	
SKUPAJ	1.060	149

3. 12. 10. Preizkusi alkoholiziranosti

Tabela 78: Število preizkusov alkoholiziranosti in število pozitivnih preizkusov po zavodih v letu 2002

Zavod	število preizkusov	od tega pozitivnih
Dob	878	4
Ig	25	7
Celje	5	5
Koper	59	4
N. Gorica	11	1
Ljubljana	11	3
N. mesto	10	2
Radovljica	27	6
OO Ig	33	1
Maribor	7	3
M. Sobota	23	3
Rogoza	84	11
Radeče	15	3
SKUPAJ	1.188	53

3. 12. 11. Odstranitev v posebni prostor po 236. členu ZIKS

Tabela 79: Število odstranitvev v posebni prostor glede na razlog po zavodih v letu 2002

Zavod	storil k.d.	beg/ upor	ogrožal sebe ali druge	oviral druge pri počitku, delu	skupaj	povprečen čas izločitve v urah
OBSOJENCI IN UPRAVNO KAZNOVANI						
Dob	4	4	29	6	43	7,2
Ig			2	2	4	5,30
Celje			1		1	1
Koper	1			2	3	4,50
N. Gorica						
Ljubljana			4	1	5	2,50
N. mesto						
Radovljica						
OO Ig						
Maribor			3	2	5	6,9
M. Sobota						
Rogoza						
SKUPAJ	5	4	39	13	61	4,56
PRIPORNIKI						
Ig						
Celje			1	1	2	5,35
Koper		1	2		3	2,20
N. Gorica						
Ljubljana			2	1	3	2,03
N. mesto						
Radovljica						
Maribor			3		3	9,3
M. Sobota						
SKUPAJ		1	8	2	11	4,72
MLADOLETNIKI						
Ig						
Celje			1		1	5
Radeče		1	24	3	28	5,75
SKUPAJ		1	25	3	29	5,40

Odstranitve v posebni prostor so namenjene izločitvi osebe iz bivalnega prostora za krajši čas, kadar je treba zagotoviti red in mir, preprečiti pobeg ali pa ustaviti oziroma vsaj omiliti destruktivno vedenje osebe (zoper sebe ali druge). Bivanje v posebnem prostoru je omejeno na največ dvanajst ur.

Ta ukrep je bil tudi v letu 2002 redko uporabljen. V večini primerov je bil odrejen za krajši čas, v povprečju za štiri ure in pol. V primerjavi z letom 2000 se je število odstranitvev opazno zmanjšalo (s 176 v letu 2000, na 126 v letu 2001 in na 101 v letu 2002). Obsojenci so bili izločeni v 65 primerih, priporniki v 29 in mladoletniki v 11 primerih.

Razlog za zmanjšanje števila odstranitvev v posebni prostor je tudi povečan nadzor nad izvajanjem tega ukrepa tako s strani uprave kakor vodstev zavodov v zadnjih letih. Ob rednem izvajanju nadzora nismo ugotovili večjih kršitev, razen pomanjkljivih odločb o odstranitvi v posebni prostor.

Med razlogi za odstranitve v posebni prostor smo največkrat zasledili destruktivno vedenje zaprtih oseb zoper sebe ali druge. V vseh primerih je bil o izločitvi obveščen zdravnik, ki je v večini primerov izločeno osebo tudi pregledal. Med bivanjem v posebnem prostoru so bile vse osebe nadzorovane z videonadzorom, kar je omogočalo hiter odziv.

3. 12. 12. Usposabljanje paznikov

Pri usposabljanju paznikov v letu 2002 ni bilo bistvenih sprememb. Zaradi neugodnih kadrovskih razmer nismo mogli izvesti usposabljanja po predpisih pravilnika, ki predvideva enoten sprejem ter šestmesečno usposabljanje paznikov. Takšen sistem namreč zahteva dodatne kadrovske in druge pogoje, ki jih zaradi omejenih možnosti ni bilo mogoče zagotoviti. Izvedli smo enomesečno usposabljanje za 24 paznikov v Poljčah, kjer smo prvič preverjali njihovo poznavanje predpisov. Samo en delavec je moral zaradi slabega znanja preverjanje ponoviti.

3. 12. 13. Arhitekturne in tehnične možnosti za varovanje zavodov in osebja

Pomemben vidik varovanja so arhitektonske in tehnične razmere zavodov. Zavodi se večinoma nahajajo v starih in nefunkcionalnih zgradbah, ki so bile zgrajene za druge namene in ne izpolnjujejo sodobnih zahtev za varovanje. Zavodi so zato prisiljeni uporabljati dodatne ukrepe, kot je pokrivanje rizičnih delov zavodov, to pa paznike dodatno obremenjuje.

Pomanjkljivost starih zgradb je predvsem ta, da onemogočajo več nastanitvev v manjših in enoposteljnih sobah, pa tudi njihova arhitektura ne dopušča preprostega nadzora z manjšim številom paznikov. Dodatna slabost so zidovi in ponekod rešetke. Ker so zidovi iz materialov slabše kakovosti, omogočajo kopanje lukenj. Tudi rešetke, ki so na nekaterih mestih še vedno iz železa, je mogoče prerezati že s preprostim orodjem. Poseben problem so nizke varovalne ograje oz. zidovi, katerih višina močno odstopa od evropske prakse in standardov (6 do 7 m visoka betonska ograja z dodano 5 do 6 m visoko notranjo žično ograjo).

V letu 2002 je bilo v zavodih izvedenih več izboljšav. Najpomembnejši je bil nakup novega video sistema v zavodu Ljubljana in nadgradnja varovalne ograje v zavodu Dob. Prispevek k varnosti so bili tudi novi motilci in iskalci prenosnih telefonov.

Bistveno težje je izvesti tehnično varovanje osebja znotraj zavoda pred napadi zaprtih oseb. Večji zavodi že imajo interni alarmni klicni sistem, s katerim lahko v kritičnem trenutku pokličejo na pomoč. Sistem bo treba dopolniti in ga vzpostaviti predvsem v oddelkih, kjer se izvaja pripor. Iščemo ustrezno rešitev, ki jo bo mogoče uresničiti šele po uvedbi enotnega radijskega omrežja državnih organov (TETRA).

3. 12. 14. Oprema in uniforme delavcev

Za nakup uniform je bilo v letu 2002 namenjenih bistveno več sredstev kot v predhodnem letu, tako da smo pričeli s postopno zamenjavo uniform po določilih pravilnika. Nakup uniform smo uresničili v približno 85 %. Predvidevamo, da bomo v dveh letih popolnoma nadomestili zaostanek zadnjih let in vsem delavcem zagotovili uniforme v skladu z določili pravilnika.

3. 13. ZAGOTAVLJANJE IN OMOGOČANJE DELA ZAPRTIM OSEBAM

Zavodi so zaprtim osebam v letu 2002 zagotavljali pravico do dela predvsem v okviru javnih gospodarskih zavodov (JGZ), v manjšemu številu pa tudi pri hišnih delih in zunaj zavoda. Razporeditev zaprtih oseb na delo je bila skladna s sistemizacijo delovnih mest obsojencev, ki jo je na podlagi pravilnika o količnikih za določitev osnovnih plačil ter kriterijih in merilih za ocenjevanje uspešnosti in rezultatov dela obsojencev ter o nagradah mladoletnikov izdelala uprava. Večina zavodov tudi v letu 2002 ni mogla zagotoviti pravice do dela vsem obsojencem, ki so bili za delo sposobni in so želeli delati, ker niso imeli na voljo dovolj delovnih mest. Namen dela obsojencev je, da se med prestajanjem kazni zavora ohranjajo in pridobijo delovne navade ter pravičen odnos do dela, zato je to ena izmed njihovih temeljnih dolžnosti. Čeprav vsem obsojencem, ki želijo delati, dela ni bilo mogoče zagotoviti, so se le redki pritožili.

Pripornikom v večini zavodov dela ni bilo mogoče zagotoviti iz objektivnih razlogov – ni dovolj primerne dela oziroma prostorov za delo. Enaka težava se pojavi tudi pri upravno kaznovanih, še zlasti pri tistih, ki jim je bila denarna kazen spremenjena v zapor, saj so njihove kazni kratke.

3. 13. 1. Razporeditev zaprtih oseb na delo

Tabela 80: Razporeditev zaprtih oseb na delo po kategorijah in spolu na dan 1. 1. 2002

Razporeditev na delo	obsojenci	obsojenke	P	UK	ml.	SKUPAJ
JGZ	277	23	45	4	23	372
hišna dela	121	3	5	1	3	133
zunaj zavoda	32	1				33
terapevtske del.	17					17
SKUPAJ	447	27	50	5	26	255
dela ni bilo mogoče zagotoviti	127		202	37		366
odklonili	51		43	4	1	99
za delo nezmožni	57		7			64
SKUPAJ	682	27	302	46	27	1.084

V letu 2002 je delalo 1.435 zaprtih oseb, kar pomeni, da je bilo delo zagotovljeno dobrim 27 % vseh zaprtih oseb, kar je približno enako kot v letu 2001. Enaka je bila tudi struktura zaposlenih zaprtih oseb, saj je bilo med njimi dobrih 83 % obsojencev, 13 % pripornikov in dobre 3 % upravno kaznovanih. Če primerjamo zaposlenost posameznih kategorij glede na skupno število zaprtih oseb, ugotovimo, da je imelo delo 67 % obsojencev, 15 % pripornikov in le dobra 2 % upravno kaznovanih. Zaskrbljujoče je znižanje števila zaposlenih obsojencev, medtem ko se je število zaposlenih med priporniki malenkostno povečalo, vendar je še vedno zelo nizko. Brez dela je bilo največ upravno kaznovanih, med katerimi je bilo večina takih, ki jim je bila denarna

kazen spremenjena v nekajdnevni zapor in jim med krajšo dobo bivanja v zavodu ni bilo mogoče zagotoviti primernega dela.

Med zaposlenimi zaprtimi osebami jih je največ delalo v JGZ (68 %), pri hišnih delih (22 %) in na zunanjih delih (10 %). Število oseb, ki so delo odklonile, se je v primerjavi z letom poprej zmanjšalo za 13 %, število za delo nezmožnih pa za slabe 4 %.

Tabela 81: Razporeditev na novo sprejetih zaprtih oseb na delo po kategorijah in spolu v letu 2002

Razporeditev na delo	obsojenci	obsojenke	P	UK	ML.	SKUPAJ
JGZ	384	20	122	39	21	586
hišna dela	153	6	15	6	1	181
zunaj zavoda	104	8				112
terapevtske del.	1					1
SKUPAJ	642	34	137	45	22	880
ni bilo mogoče zagotoviti	192	3	623	1.830		2.648
odklonili	23		141	117	1	282
za delo nezmožni	93	1	17	113		224
SKUPAJ	950	38	918	2.105	23	4.034

Tabela 82: Razporeditev zaprtih oseb na delo po kategorijah in spolu na dan 31. 12. 2002

Razporeditev na delo	obsojenci	obsojenke	P	UK	ml.	SKUPAJ
JGZ	312	12	39	3	24	390
hišna dela	118	6	6		5	135
zunaj zavoda	51	7				58
terapevtske del.	7					7
SKUPAJ	488	25	45	3	29	590
ni bilo mogoče zagotoviti	140		203	14		357
odklonili	34	1	30		1	66
za delo nezmožni	79		6	1		86
SKUPAJ	741	26	284	18	30	1.099

3. 13. 2. Plačilo za delo zaprtih oseb

Konec junija je stopil v veljavo nov pravilnik o količnikih za določitev osnovnih plačil, o kriterijih in merilih za ocenjevanje uspešnosti in rezultatov dela obsojencev ter o nagradah mladoletnikov, ki je v glavnem povzel dosedanja prakso obračuna plačil za delo zaprtih oseb, prinesel pa je tudi nekatere novosti. Plačilo za delo zaprtih oseb, ki je sestavljeno iz osnove, ocene delovne uspešnosti in dodatkov, je postalo veliko bolj odvisno od rezultatov dela, kar je stimulatивно vplivalo na zaprte osebe.

Nekaj podatkov in primerjav (polna obveza 174 ur, osnova 50.713 sit):

- Plača za najnižjo tarifno skupino s povprečno delovno uspešnostjo je znašala 12.678 sit,
  - zmanjšana za 30 % je znašala znaša 8.875 sit,
  - povečana za 60 % je znašala 20.285 sit.
- Plača za najvišjo tarifno skupino s povprečno delovno uspešnostjo je znašala 20.602 sit,
  - zmanjšana za 30 % je znašala 14.422 sit,
  - povečana za 60 % je znašala 32.963 sit.

Z novim pravilnikom se je v celoti poenotil sistem obračuna plačila, saj se je tudi sistem obračuna plačila na zunanjih delih izenačil z obračunom na drugih delih (JGZ, hišna dela). Uveljavila se je tudi nova pravica do sorazmernega dela regresa za letni dopust.

Tabela 83: Delo obsojencev v podaljšanem delovnem času v letu 2002

Zavod	število obsojencev	število nadur
Dob	158	10.772
Ig	42	3806
Celje	13	724
Koper	30	1506
N. Gorica	10	430.30
Ljubljana	44	514
N. mesto	2	29,30
Radovljica	3	89
Maribor	113	7.692
M. Sobota	17	938
OO Ig	25	215
Rogoza	65	1827
SKUPAJ	522	28.543

V letu 2002 se je v primerjavi z letom 2001 delež obsojencev, ki so delali v podaljšanem delovnem času zmanjšal za dobrih 11 %. V istem obdobju so obsojenci opravili tudi za dobrih 8 % manj nadur.

3. 13. 3. Varstvo pri delu in požarna varnost

Zavodi posvečajo veliko pozornost varstvu pri delu zaprtih oseb, saj skladno z zakonom o varstvu in zdravju pri delu skrbijo, da predpise iz varstva pri delu in požarne varnosti poleg odgovornih delavcev upoštevajo tudi obsojenci in mladoletniki. Pred razporeditvijo na delo zaprte osebe opravijo potreben zdravniški pregled in se usposobijo za varno delo.

Posebno pozornost so zavodi posvečali tudi tehničnemu varstvu pri delu, varnemu delovnemu okolju in sredstvom za delo. Ukrepi tehničnega varstva so se nanašali predvsem na vizualne preglede in preizkuse delovne opreme, odpravo pomanjkljivosti, izločanje dotrajane opreme iz uporabe, nameščanje dodatnih opozoril in izdelavo dodatnih navodil za varno delo.

Po oceni uprave je varstvo obsojencev pri delu v zavodih na ustrezni ravni, kar pa ne velja za upoštevanje predpisov o uporabi zaščitnih sredstev. Delavci, ki v zavodih skrbijo za varno delo, opozarjajo, da nekateri inštruktorji posvečajo premalo pozornosti obveznostim, ki jim jih nalagajo predpisi o varstvu pri delu.

Požarna varnost se je v zavodih v primerjavi z letom poprej izboljšala. V letu 2002 je bil en požar v zavodu Koper, dva požara pa sta bila v prevzgojnem domu, ki so ju namenoma povzročili mladoletniki. Pri vseh treh je nastala večja materialna škoda. Bilo je tudi nekaj namernih poskusov požarov v bivalnih prostorih, ki pa so bili pravočasno onemogočeni.

3. 13. 4. Nesreče pri delu zaprtih oseb

V letu 2002 je bilo na delovnih mestih v JGZ, pri hišnih delih in pri dovoljenih dejavnostih ugotovljeno 110 poškodb obsojencev, ki so bile skladno z zakonodajo s tega področja obravnavane kot nesreče pri delu. Večina nesreč se je pripetila pri delu v okviru JGZ (91), manjši del pa pri hišnih delih (19). V vseh primerih je prišlo do lažjih telesnih poškodb. Uprava je zavode glede izvajanja predpisov pri obravnavi nesreč pri delu nadzirala in jih sproti opozarjala na ugotovljene pomanjkljivosti. Med poškodbami so bile najpogostejše mehanske poškodbe prstov in gornjih okončin, nekaj poškodb pa je bilo posledica opeklin, vreznin, zdrsov, udarnin in padcev odletavajočih delcev v oči in obraz.

Najpogostejši vzrok nezgod pri delu je nespoštovanje splošnega režima dela, prenizka zbranost pri delu in splet različnih nevarnih tveganj. Dobršen del poškodb pri delu gre pripisati kršitvam predpisov o varstvu pri delu glede uporabe osebnih varovalnih sredstev. To še posebno velja za obrat galvane.

V primerjavi z letom 2001 se je število nesreč pri delu zaprtih oseb skoraj podvojilo, kar pa ni posebno zaskrbljujoče, saj gre za lažje telesne poškodbe in smo zaradi uveljavljanja odškodninskih zahtevkov pri zavarovalnicah evidentirali tudi neznatne poškodbe. Podatki kažejo, da se je podobno kot v letu 2001, največ nesreč pri delu pripetilo v zavodu Maribor (47), sledijo pa zavodi Dob (43), Ljubljana (9), Radeče (5), Koper (3), Celje (2) in Ig (1).

Na podlagi pogodbe o zavarovanju civilne odgovornosti, sklenjene med upravo in zavarovalnimi družbami, je približno dve tretjini poškodovanih zaprtih oseb uveljavljalo odškodnino za posledice nesreče pri delu. Število odškodninskih zahtevkov se je v primerjavi z letom 2001 povečalo za dobra 2 %. Prijave nesreč pri delu in odškodninske zahtevke so zavodi posredovali pristojnim zavarovalnicam prek uprave, ki tudi sicer spremlja reševanje posameznih odškodninskih zahtevkov. Podatki kažejo, da se večina odškodninskih zahtevkov konča s poravnavo med oškodovancem in zavarovalnico. Nekaj odškodninskih zahtevkov oškodovancev so zavarovalnice tudi zavrnile, zaradi česar posamezni obsojenci uveljavljajo odškodnino s tožbo pri pristojnem sodišču.

3. 13. 5. Posebnosti dela in zaposlovanja mladoletnikov v prevzgojnem domu

V Prevzgojnem domu Radeče je v letu 2002 v javnem gospodarskem zavodu delalo 22 mladoletnikov, pet pri hišnih delih, medtem ko jih je bilo devet vključenih izključno v program nižjega poklicnega izobraževanja.

Delo je bilo zagotovljeno vsem mladoletnikom, bodisi v okviru poklicnega usposabljanja (izobraževanja) ali pridobivanja delovnih navad. Obrtniški način dela je primeren za delovno usposabljanje mladoletnikov, zato jih v prevzgojnem domu pod strokovnim vodstvom učiteljev praktičnega pouka vključujejo tudi v vzdrževalna in obnovitvena dela v učnih delavnicah ter bivalnih prostorih, sodelujejo pa tudi pri vzdrževalnih in servisnih delih na strojih. Občasno so posamezni mladoletniki sicer odklonili delo, vendar popolne odklonitve dela v letu 2002 ni bilo.

Med mladoletniki, ki so se v prvem letniku poklicno izobraževali, je bila najnižja nagrada 10.261 sit, najvišja pa 14.588 sit. V drugem letniku je najnižja nagrada dosegla 16.477 sit, najvišja pa 23.025 sit. V primerjavi z letom 2001 sta se povprečni najnižja in najvišja nagrada v prvem in drugem letniku znižali za slabih 7 %.

V letu 2001 se je v procesu delovnega usposabljanja lažje telesno poškodovalo pet mladoletnikov. Poškodbe (vreznine, udarci, zdrsi) niso nastale zaradi neustrezne zaščite strojev in delovnih naprav, temveč zaradi nepazljivosti mladoletnikov.

3. 13. 6. Obseg in problematika hišnih del

Delež zaposlenih zaprtih oseb pri hišnih delih se v primerjavi z letom poprej ni povečal (22 %). Na ta dela so zavodi razporejali večinoma obsojence, v manjšem številu pa tudi pripornike in upravno kaznovane. Med hišna dela zavodi uvrščajo delo v kuhinji, pekarni, razdeljevalnici hrane, pomivalnici, zavodski pralnici in likalnici. Nekateri zavodi so v okviru hišnih del zaprte osebe razporejali tudi na delo hišnika, na čiščenje upravnih in ambulantnih prostorov, na vzdrževalna dela v zavodu, na čiščenje okolice zavoda, na vrtna in druga podobna dela.

Zavodi v poročilih podobno kot v preteklih letih izpostavljajo problem strokovne usposobljenosti zaprtih oseb za hišna dela. To še zlasti velja za dela, povezana s pripravo hrane, za katera je potrebna ustrezna strokovna izobrazba in sanitarno-higienska ustreznost. Po drugi strani so hišna dela povezana tudi z redom in disciplino ter varnostjo v zavodu.

3. 13. 7. Pokojninsko in invalidsko zavarovanje obsojencev

Med obsojenci, ki so delali, je bilo 73 % pokojninsko zavarovanih, medtem ko so bili ostali invalidsko zavarovani.

Tabela 84: Pokojninsko zavarovanje obsojencev po zavodih v letu 2002

Zavod	število pokojninsko zavarovanih
Dob	315
Ig	37
Celje	42
Koper	32
N Gorica	15
Ljubljana	140
N. mesto	9
Radovljica	21
Maribor	114
M. Sobota	16
OO Rogoza	100
SKUPAJ	841

3. 13. 8. Dejavnost javnih gospodarskih zavodov

Na področju dejavnosti javnih gospodarskih zavodov so bili v letu 2002 sprejeti programi dela in finančni načrti, pridobljeno je bilo tudi soglasje Vlade RS. Uprava je z vsemi petimi JGZ sklenila pogodbe o ureditvi medsebojnih razmerij. V okviru JGZ so bile izdelane otvoritvene bilance, poslovna poročila, sprejeti so bili pravilniki o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest ter drugi notranji akti. Izpeljani so bili tudi postopki za imenovanje direktorjev JGZ; direktorji so bili imenovani v JGZ Pohorje (Dob), Emboplast (Koper) in Rinka (Celje), v JGZ Kozjak (Maribor) in Golovec (Ljubljana) pa v. d. direktorja, zato se bo postopek imenovanja ponovil.

V zvezi z delovanjem javnih gospodarskih zavodov je vsekakor potrebno izpostaviti vse težje pridobivanje ustreznega dela za zaprte osebe, h kateremu je potrebno dodati še druge težave, ki se pojavljajo predvsem pri največjem JGZ Pohorje in so iz leta v leto izrazitejše, in sicer nelikvidnost, nesposobnost samofinanciranja, težave z doseganjem zahtevane kakovosti in količine, zastarelost proizvodne opreme, ipd. Podobne težave smo zaznavali tudi pri drugem največjem JGZ Kozjak, medtem ko preostali trije JGZ zaenkrat naštetih težav nimajo ali pa jih občutijo v manjši meri.

Glede na vse bolj zaostrene razmere na trgu se danes, bolj kot kdajkoli prej, zastavlja vprašanje perspektivnosti obstoječe organizacije dela za zaprte osebe ter programov in dejavnosti, ki jih izvajajo JGZ. Vsekakor bo potrebno oceniti njihovo perspektivnost in temu primerno načrtovati razvoj. Nesporno je tudi, da JGZ z obstoječimi finančnimi obremenitvami v prihodnosti ne bodo mogli zagotavljati svojega delovanja in bo nujna večja finančna pomoč s strani države, pred tem pa b potrebna temeljita analiza obstoječega stanja in precej notranjih sprememb.

4. DELOVANJE UPRAVE NA NACIONALNEM IN MEDNARODNEM PODROČJU

4. 1. DELOVANJE NA NACIONALNEM PODROČJU

4. 1. 1. Sodelovanje z mediji

V letu 2002 se je število prošenj medijev za obiske zavodov ter za posredovanje najrazličnejših informacij in podatkov s področja izvrševanja kazenskih sankcij v primerjavi z letom poprej povečalo za dobro tretjino, kar pomeni, da se je zanimanje za to področje močno povečalo. Po razpoložljivih podatkih so Televizija Slovenija, Pop TV, Radio Slovenija in še devet televizijskih in radijskih hiš v preteklem letu pripravili 39 prispevkov, povezanih z izvrševanjem kazenskih sankcij. Poleg tega so novinarji sedemnajstih novinarskih hiš in revij, med njimi tudi tistih z velikimi nakladami (Dnevnik, Delo, Slovenske novice, Večer, Mladina, Jana, Mag, Demokracija), pripravili in objavili 58 prispevkov s tega področja. Tudi v preteklem letu se je zgodilo, da so posamezni obsojenci navezali stike z nekaterimi novinarji brez vednosti zavoda, oziroma da so novinarji želeli navezati stike z njimi na lastno pobudo. Te stike je uprava dovoljevala le, če so obsojenci skladno s predpisi pridobili dovoljenje upravnikov. Posamezni obsojenci pa so stike z novinarji navezali tudi z namenom, da bi javnost seznanili s svojimi problemi, ne da bi predhodno izkoristili zakonite možnosti pritožbe.

Po oceni uprave je bilo novinarjem tudi v letu 2002 omogočeno pravočasno in izčrpno poročanje o vseh pomembnih dogodkih v posameznih zavodih. V ta namen je bilo organiziranih več tiskovnih konferenc in ogled vaje paznikov. Izdanih je bilo več sporočil za javnost, v najkrajšem času so bili posredovani odgovori na vsa novinarska vprašanja.

4. 1. 2. Obiski v zavodih

V letu 2002 je upravo zaprosilo za obisk v zavodih in prevzgojnem domu 20 ustanov in posameznikov, med katerimi so bile štiri fakultete, dve visoki šoli, Evropsko združenje študentov prava in še sedem drugih šolskih, upravnih in strokovnih združenj. RTV Sloveniji in Družbi A Alanta d. o. o. je bilo dovoljeno snemanje nekaterih prostorov za potrebe igranega in dokumentarnega filma. Dvema posameznikoma je bilo dovoljeno fotografiranje zavoda in zaprtih oseb, izvedeni sta bili fotografska delavnica in razstava v dveh zavodih. Število prošenj za obiske zavodov se v primerjavi z letom 2001 sicer ni povečalo, vendar za obisk prosijo čedalje večje skupine, ki se strokovno usposablajo na področju izvrševanja kazenskih sankcij. Število prošenj študentov in dijakov, ki želijo v zavodih opravljati prakso oziroma izdelati seminarske in diplomske naloge ter raziskovalna dela s področja izvrševanja kazenskih sankcij, se je podvojilo (31). Uprava je obiske zavodov in zbiranje podatkov za strokovno usposabljanje in študij prosilcem omogočila v vseh primerih. Obiska ni dovolila le dijakom ene izmed poklicnih šol, saj je ocenila, da jim obisk za poklicno izobraževanje ne bi koristil, po drugi strani pa so taki obiski lahko tudi moteči za zaprte osebe.

4. 2. DELOVANJE NA MEDNARODNEM PODROČJU

V letu 2002 je uprava aktivno sodelovala s pristojnimi organi Sveta Evrope, upravami zaporov drugih držav, mednarodnimi raziskovalnimi inštituti in mednarodnimi organizacijami s področja izvrševanja kazenskih sankcij. Uprava vsako leto sodeluje v projektu SE SPACE – letna zaporska statistika. Upravam v tujini, inštitutom in organizacijam smo nudili želene informacije in poročila. Za načrtovanje sprememb in razvoja posameznih področij dela uprave smo tudi sami pridobivali informacije in poročila s strani strokovnjakov iz tujine.

Na področju izobraževanja v zaporih se je uprava skupaj z dvema izobraževalnima ustanovama vključila v mednarodni pilotski projekt, financiran s strani Evropske unije, Leonardo da Vinci "Izhod – poklicno usposabljanje in socialna integracija obsojencev v postpenalni obravnavi".

Mednarodno sodelovanje omogoča izmenjavo izkušenj in dobre prakse ter razvoj strokovnega dela na različnih področjih znotraj sistema izvrševanja kazenskih sankcij.

4. 2. 1. Obiski tujih delegacij v Sloveniji

Predstavniki zveznega ministrstva za pravosodje iz Avstrije so obiskali upravo ter zavoda Dob in Koper.

Direktor slovaške uprave za izvrševanje kazenskih sankcij je s svojimi sodelavci obiskal upravo in zavode Ig, Dob in Ljubljana.

Delegacija upravnikov iz nekaterih madžarskih zaporov je v okviru študijskega obiska obiskala upravo in zavode Celje, Dob, Ljubljana, Maribor, oddelek Rogoza in Prezgojni dom Radeče.

Predstavniki odbora Sveta Evrope za reformo zaporov v Bosni in Hercegovini so obiskali upravo in zavode Celje, Radeče in Dob. Naša uprava pristojnim strokovnjakom iz Bosne in Hercegovine nudi znanje in izkušnje, ki jim pomagajo pri načrtovanju sprememb v njihovem zaporskem sistemu.

Zavod Celje je obiskala delegacija Urada varuha človekovih pravic s Kosova.

V zavodu Celje je potekala tudi fotografska delavnica pod mentorstvom fotografa Klavdija Slubana iz Pariza.

Zavod Dob je v zvezi z obravnavo odvisnosti obiskala predstavnica ameriške organizacije Open Society Institute (IHRDP).

4. 2. 2. Obiski predstavnikov uprave v tujini

Na Madžarskem je predstavnik uprave predstavil svoj referat na mednarodni konferenci o mladoletnikih v zaporih.

Dva predstavnika uprave sta se na Dunaju udeležila konference o varnosti v zaporih.

Sedem predstavnikov uprave je v okviru projekta Stalne mešane slovensko-bavarske komisije obiskalo nekaj bavarskih zaporov in se seznanilo z bavarskim sistemom zaposlovanja obsojencev in izvrševanja kazni.

Štirje predstavniki uprave so obiskali upravo in nekaj zaporov v Makedoniji in se seznanili z njihovim sistemom izvrševanja kazenskih sankcij.

V okviru dolgoletne študijske izmenjave med avstrijskimi in slovenskimi zapori je devet predstavnikov uprave obiskalo avstrijske zapore.

Dva predstavnika uprave sta na Dunaju sodelovala na konferenci Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) o reformah v zaporih.

Štirje predstavniki uprave so se v okviru praznovanja dneva madžarske uprave udeležili mednarodnega tekmovanja v streljanju.

Trije predstavniki uprave so na Dunaju sodelovali na mednarodni konferenci o spolni zlorabi in spolnem nasilju.

Dva predstavnika uprave sta na Slovaškem z referatom sodelovala na mednarodni konferenci o diferenciaciji prestajanja kazni obsojencev.

Predstavnica uprave se je na Nizozemskem udeležila četrte letne konference mednarodne asociacije za zapore (ICPA).

Dve predstavnici uprave sta sodelovali na 11. konferenci Kriminalexpo 2002 na Madžarskem s predstavitvijo referata o sodelovanju uprave z mediji.

Dva predstavnika uprave sta v Strasbourgu sodelovala na 13. konferenci direktorjev uprav za izvrševanje kazenskih sankcij v organizaciji Sveta Evrope.

Predstavniki uprave je obiskal avstrijsko ministrstvo za pravosodje na Dunaju in se seznanil z njihovim programom za centralno vodenje evidence zaprtih oseb.

Predstavniki uprave in predstavniki ministrstva za pravosodje sta sodelovala na regionalni konferenci o reformah zaporov v Črni Gori v organizaciji OVSE.

Ob italijanskem prazniku zaporov je bilo pet predstavnikov zavoda Koper povabljenih na obisk zapora v Trstu.

5. KADROVSKE, FINANČNO-MATERIALNE IN PROSTORSKE RAZMERE

5. 1. KADROVSKE RAZMERE

5. 1. 1. Osnovni podatki o obsegu in strukturi zaposlenih ter zasedenih delovnih mestih glede na veljavno sistemizacijo

Tabela 85: Pregled števila zaposlenih v upravi na dan 31. 12. 2002 glede na vir financiranja

Organizacijska enota	uprava, zavod			javni gospodarski zavod			skupaj			
	vir financiranja	JGZ	proračun	skupaj	JGZ	proračun	skupaj	M	Ž	skupaj
direktor			1	1				1		1
<i>višji upravni delavci</i>										
državni podsekretar			1	1				1		1
svetovalci vlade			10	10				5	5	10
pomočniki direktorja			29	29		5	5	20	14	34
svetovalci direktorja			6	6				3	3	6

višji svetovalci		3	3	3	1	4	7	0	7
vsega		50	50	3	6	9	37	22	59
<i>specializirani kadri</i>									
pedagogi		46	46				13	33	46
psihologi		6	6				1	5	6
socialni delavci		13	13				3	10	13
drugi str. del. vzg. sl.		9	9				1	8	9
medicinski tehniki		8	8				0	8	8
inštruktorji	3	28	31	32	16	48	74	5	79
delovni inštruktorji	1	9	10	5	31	36	44	2	46
dipl. inženirji	1		1	6	4	10	10	1	11
inženirji			0	8	8	16	14	2	16
tehniki		3	3		2	2	3	2	5
dipl. ekonomisti	1	1	2	2		2	1	3	4
ekonomisti	3	6	9	2		2	1	10	11
ekonomski tehniki	7	17	24	1		1	0	25	25
drugi delavci v JGZ	4		4	32	6	38	33	9	42
pazniški kader		430	430			0	393	37	430
administ. in drugi del.	1	51	52	4	1	5	3	54	57
vsega	21	627	648	92	68	160	594	214	808
Skupaj	21	677	698	95	74	169	631	236	867

5. 1. 2. Obseg in dinamika zaposlovanja

Tudi s proračunom za leto 2002 je bilo uveljavljeno načelo o zaposlovanju iz prejšnjih let, kar pomeni, da so bila upravi s proračunom zagotovljena določena sredstva za plače ter da je bila določena zgornja meja števila zaposlenih. Tako smo v upravi tudi v letu 2002 sami presojali, katere delavce nadomestiti (in katere ne) ter koliko razpoložljivih sredstev porabiti za prerazporeditve oziroma napredovanja.

Seveda je bilo pri zaposlovanju v letu 2002 še vedno temeljno vodilo zagotavljanje nemotenega opravljanja dejavnosti izvrševanja kazenskih sankcij in predvsem nadomeščanje tistih delavcev, ki opravljajo naloge varnosti in zavarovanja. Narava dejavnosti oziroma dela v upravi je namreč takšna, da zahteva 24-urno prisotnost delavcev, ki opravljajo naloge varovanja zaprtih oseb in zavodov, kakor tudi nadomeščanje strokovnih delavcev s specifičnimi strokovnimi znanji.

V letu 2002 je v upravi prenehalo delovno razmerje 41 delavcem, od tega se je dvanajst delavcev upokojilo, 28 delavcem pa je prenehalo delovno razmerje na njihovo željo.

Del razpoložljivih sredstev za plače je bil namenjen še napredovanju delavcev v skladu s pravilnikom o napredovanju zaposlenih v državni upravi. V letu 2002 je napredovalo 222 delavcev.

5. 1. 3. Izobraževanje delavcev

Izobraževanje delavcev je v letu 2002 potekalo na več načinov, in sicer izobraževanje za pridobitev višje stopnje izobrazbe na podlagi sklenjene pogodbe o izobraževanju, izobraževanje za pripravo na strokovni izpit, izobraževanje, ki ga je organizirala uprava, ter funkcionalno izobraževanje. Številčni pregled izobraževanja delavcev je prikazan v tabeli št. 86.

S 1. 4. 2000 je stopil v veljavo novi zakon o splošnem upravnem postopku (ZUP), ki je uvedel določene novosti pri vodenju upravnih postopkov, in določa, da lahko posamezniki vodijo upravni postopek oz. odločajo v upravnih stvareh le, če imajo ustrezno izobrazbo in opravljen strokovni izpit iz upravnega postopka. Delavci so tako tudi v letu 2002 nadaljevali opravljanje izpitov iz upravnega postopka.

Za pridobitev višje stopnje izobrazbe na podlagi sklenjene pogodbe o izobraževanju so se delavci v letu 2002 izobraževali na Pravni, Pedagoški in Ekonomski fakulteti, Fakulteti za družbene vede, Visoki šoli za socialno delo, Visoki upravni šoli, Visoki policijski šoli, Visoki šoli za podjetništvo ter nekaterih srednjih šolah.

Uprava je tudi v lanskem letu pripravljala seminarje za posamezne specifične skupine zaposlenih, na katerih so kot predavatelji sodelovali priznani zunanji strokovnjaki s posameznih področij. Tako so bili organizirani seminarji, na katerih so se udeleženci seznanjali s programi obravnave odvisnih od drog, programi obravnave odvisnih od alkohola in programi preprečevanja samomorov, z novostmi zakona o sistemu plač v javnem sektorju in s poslovnim protokolom. Organizirani sta bili druga in tretja stopnja senzitiviti treninga, posvet z naslovom »Socioterapevtski komunikacijski model včeraj, danes, jutri«. Udeležili smo se nacionalne kriminološke konference »Izzivi slovenske kriminologije«, seminarja »Evropska unija – temeljne vsebine« ter tretjih dnevov varstvoslovja, ipd.

V okviru funkcionalnega izobraževanja so potekali aktivni pedagoških vodij, pedagogov, socialnih delavcev, terapevtov za odvisnosti, zdravstvenih delavcev, psihologov in delavcev pazniške službe. Zaposleni v zavodih so se udeleževali tudi različnih seminarjev, ki so jih pripravljale zunanje ustanove.

Ker ima uprava številne stike s posameznimi državami po celi Evropi in se tudi aktivno vključuje v delo Sveta Evrope, je v lanskem letu potekalo tudi izobraževanje delavcev zavodov v tujih jezikih, in sicer za tiste, ki so se bili pripravljani vključiti v mednarodno sodelovanje uprave.

Tabela 86: Številčni podatki o izobraževanju delavcev uprave v letu 2002

Stopnja izobrazbe	izobraževanje	za pridobitev višje stopnje izobrazbe	kot priprava na strokovni izpit	preizkus iz ZUP-a	skupaj
V. stopnja	končali v letu 2002	1		14	15
	v teku			6	6
	št. prekinitev				0
VI. stopnja	končali v letu 2002			1	1
	v teku	2			2
	št. prekinitev				0
VII. stopnja	končali v letu 2002	4	3	2	9
	v teku	18		1	19
	št. prekinitev				0

5. 1. 4. Pripravnništvo in učna oziroma delovna praksa

Zaposlovanje pripravnikov je večinoma omejeno na zaposlovanje pripravnikov štipendistov. Zaposlovanje pripravnikov, ki niso bili štipendisti, je bilo možno le, kadar v zavodu niso uspeli zapolniti delovnega mesta in so zato v delovno razmerje sprejemali pripravnike, za katere so menili, da bodo po uspešno opravljenem strokovnem izpitu zasedli prosta delovna mesta. V preteklem letu so trije pripravniki zaključili pripravništvo in uspešno opravili pripravniški izpit. Na dan 31. 12. 2002 je bilo v upravi zaposlenih deset pripravnikov.

Tudi v letu 2002 smo na prošnjo Visoke upravne šole in Visoke policijsko-varnostne šole omogočili opravljanje obvezne prakse njihovim študentom. V zavodih je bilo v letu 2002 na učni oziroma delovni praksi 56 študentov in dijakov.

5. 1. 5. Odsotnost z dela zaradi bolezni oziroma delovnih nezgod, problematika delovnih invalidov in podobno

V zavodih so bili v letu 2002 zaposleni odsotni z dela zaradi bolezni, posledic nesreč pri delu ter nege družinskih članov skupaj 81.954 ur, kar pomeni stalno odsotnost 39 delavcev.

Ugotavljamo, da je bilo v letu 2002 odsotnosti z dela v povprečju za 8 % več kot leto poprej. Največ se je število bolniških odsotnosti povečalo v zavodu Dob (za dobrih 33 %), sledijo Prevezgojni dom Radeče (slabih 6 %), zavod Koper (5 %) in zavod Maribor (0,3 %), zmanjšalo pa se je v zavodih Celje (dobrih 15 %), Ig (slabih 7 %) in Ljubljana (dobrih 5 %). Najpogostejše nesreče pri delu, ki so se pojavljale v preteklem letu, so se zgodile pri izvajanju rednega dela, pri usposabljanju paznikov oz. rednih treningih borilnih veščin, sledijo zdrsi po stopnicah ipd. Rezultati rekonstrukcij nezgodnih dogodkov potrjujejo, da nezgode niso bile posledica opuščanja predpisanih ukrepov s strani delodajalca.

V letu 2002 smo nadaljevali izvajanje preventivnih zdravstvenih pregledov delavcev, in sicer po programih, ki so bili pripravljene v posameznih zavodih v skladu z izjavo o varnosti.

Tabela 87: Številčni podatki o odsotnosti z dela po zavodih v letu 2002 (v urah)

Zavod	bolezen delavca	nesreča pri delu	nega družinskih članov	skupaj
Dob	20.648	2.858	5.504	29.010
Ig	4.568	328	112	5.008
Celje	5.600	416	40	6.056
Koper	8.736	248	536	9.520
Ljubljana	8.422	2.864	672	11.958
Maribor	8.988	1560	934	11.482
Radeče	8.400	128	392	8.920
SKUPAJ	65.362	8.402	8.190	81.954

V zavodih je bilo v lanskem letu zaposlenih 16 invalidov, med njimi je bilo pet invalidov II. kategorije in enajst invalidov III. kategorije. Pri zagotavljanju zaposlitve invalidom se skoraj v vseh zavodih, predvsem zaradi specifičnosti narave dela, še vedno pojavlja težava razporeditve invalidov na ustrezna delovna mesta. To je še posebno problematično v oddelkih za varnost in zavarovanje, saj delovnih invalidov iz vrst paznikov ni mogoče razporejati na druga ustrezna delovna mesta iz preprostega razloga, ker takih delovnih mest v zavodih ni.

5. 1. 6. Disciplinski postopki zoper delavce

V letu 2002 je bilo uvedenih devet postopkov za ugotavljanje odgovornosti delavcev za kršitev delovnih obveznosti. V treh primerih je bil delavcem izrečen ukrep prenehanja delovnega razmerja pogojno, za dobo štirih oziroma šestih mesecev in enega leta, v šestih primerih pa je bil postopek ustavljen.

5. 1. 7. Stanovanjska problematika, počitniške zmogljivosti in druga vprašanja družbenega standarda delavcev

Stanovanjska problematika delavcev v zavodih se ni izboljšala, saj se še vedno pojavlja več prosilcev za službena oziroma najemniška stanovanja, kot jih je na voljo. Zaradi takšnega položaja se, predvsem v zavodih, ki so nekoliko oddaljeni od večjih mestnih središč, pojavljajo težave pri pridobivanju ustreznih kadrov, saj se je marsikateri kandidat prenehal zanimati za sklenitev delovnega razmerja, ko je izvedel, da ni ustreznega stanovanja zanj.

Zavodi imajo za svoje delavce tudi manjše število počitniških enot. Počitniške zmogljivosti so zasedene večinoma v sezoni, izven sezone pa jih v nekaterih zavodih uporabljajo tudi upokojenci. Proračunskih sredstev za počitniško dejavnost uprava nima (v nasprotju z nekaterimi drugimi državnimi organi), zato morajo vse stroške zanjo pokriti delavci sami.

5. 1. 8. Nadurno delo

V letu 2002 je bilo v službah za varnost in zavarovanje v posameznih zavodih opravljenih 107.265,00 nadur, kar je za dobra dva odstotka manj kot v letu poprej.

Tabela 88: Pregled nadur po zavodih v letu 2002

Zavod	število izplačanih nadur	število delavcev, ki so opravljali nadure	število delavcev, ki so presegli 180 ur na letni ravni	povprečno število opravljenih nadur
Celje	8.931,00	49	27	182,27
Dob	28.520,00	111	84	256,94
Ig	3.180,00	17	10	187,06
Koper	10.455,50	59	31	177,21
Ljubljana	33.907,00	118	96	287,35
Maribor	18.736,00	78	50	240,21
Radeče	3.536,00	18	10	196,44
SKUPAJ	107.265,50	450	308	238,37

Glede na povečan obseg dela paznikov, ki je razviden iz tabele, bi bilo potrebno povečati število izvajalcev teh nalog, kar bi omogočalo normalno delo in izrabo letnih dopustov. Število opravljenih nadur ustreza zaposlitvi 51 oseb.

5. 2. FINANČNO-MATERIALNE RAZMERE

5. 2. 1. Tekoče investicijsko vzdrževanje, nove investicije in druge prostorske razmere uprave

Tekoče investicijsko vzdrževanje so financirali zavodi sami v okviru proračunske postavke 4508 – materialni stroški, v višini, ki jim je še dovoljevala siceršnje normalno preživetje. Veliko del so izvedli sami (pleskanje, popravila sanitarnih elementov, urejanje okolice), večja in specializirana dela pa s pomočjo zunanjih izvajalcev. Za tekoče vzdrževanje objektov so zavodi namenili 18.355.640 sit. Izdatki za tekoče vzdrževanje zajemajo 1,97 % vseh izdatkov za materialne stroške.

Za investicijsko vzdrževanje zgradb zaporov, financirano iz proračunske postavke 2876, smo v letu 2002 porabili 31.930.936 sit, 31.909.672 sit smo namenili rekonstrukciji odprtega oddelka Slovenska vas, 2.136.000 sit je znašal strošek za investicijsko dokumentacijo (skupaj 65.976.608 sit, kar je 39 % manj kot leta 2001).

V letu 2002 smo nadaljevali z gradnjo zapora v Kopru (sedanji objekt je bil v denacionalizacijskem postopku vrnjen cerkvi). V letu 2002 smo iz proračunske postavke 2876 za novo investicijo namenili skupno 497.141.266 sit. Prvotni cilj dokončanja izgradnje novega zapora v Kopru ni bil v celoti dosežen, razlogi pa so predvsem v zmanjšanju proračuna, spremembi projekta in zamujanju z deli s strani izvajalca. Do konca leta so bila izvedena pretežno vsa gradbena dela ter večji del obrtniških in instalacijskih del, izvedeni so bili priključki objekta ter poravnane priključne takse in stroški soglasij za priključke, razen za elektriko. Izdelan je bil tudi projekt opreme.

Poleg sredstev, zagotovljenih v proračunu za leto 2002, smo za investicijsko vzdrževanje in obnove porabili še zavarovalnino v višini 978.369 sit.

Za popravilo in vzdrževanje večinoma dotrajane in odpisane opreme so zavodi porabili 47.074.961 sit, in sicer iz sredstev za materialne stroške. Izdatki za tekoče vzdrževanje pomenijo 5 % vseh izdatkov za materialne stroške.

Vrednost nove opreme v letu 2002 znaša 42.951.350 sit. Glede na načrt nakupa opreme ugotavljamo, da je bila realizacija uspešna v okviru razpoložljivih sredstev, niso pa bili uresničeni vsi cilji. Razlog je v tem, da je med letom prišlo do rebalansa in del načrtovanih aktivnosti ni bilo moč izvesti. Iz načrta nabav je izpadla nabava pohištva za prostore zaprtih oseb, nakup enega specialnega vozila in nakup konjev za izvajanje varovanja v zavodu Dob. Najnujnejšo opremo za posredovanje v požarih smo nabavili že v letu 2001. Dokončan je bil projekt pohištva za zaprte osebe. S tem smo uveljavili enoten standard, ki bo osnova za vse nadaljnje nabave, s čimer bomo postopoma poenotili pogoje za nastanitev zaprtih oseb. Postavljen je bil sistem za nadzor telefonije zaprtih oseb v zavodu Dob. S tem se bo brez obremenitve kadrov pričela zagotavljati zakonska določba, ki je do sedaj nismo izvajali zaradi pomanjkanja kadrov. Ker je šlo ob tem za izdelavo posebnega programa, bo moč ta sistem uvesti tudi na drugih lokacijah z manj sredstvi. Nakup in montaža motilcev in iskalcev za mobilne telefone sta omogočila večji nadzor in s tem višjo stopnjo varnosti. Z nakupom in testno predelavo vozila – kombija smo realizirali zahtevo CPT po ustrežnejšem prevozu zaprtih oseb. Model in tehnične izpeljave te predelave bodo služile kot osnova za izvedbo nakupov teh vozil v naslednjih letih. Z nakupom zobozdravstvenega stola za zavod Maribor smo zagotovili, da se lahko zobni pregledi izvajajo v zavodu, in s tem zmanjšali število spremstev v zunanje ambulante. To pomeni manj stroškov, manj obremenitev za paznike in večjo varnost. Z nakupi druge drobne opreme smo realizirali le majhen del nujnih potreb in s tem omogočili normalno delovanje uprave in zavodov.

Nabavo računalniške opreme smo realizirali v skladu z načrtom nabav v višini razpoložljivih sredstev. Ciljev nismo dosegli v celoti, saj smo po sprejetem rebalansu morali iz nakupa izločiti poštni in podatkovni strežnik.

V letu 2002 smo z namenske proračunske postavke za investicije in investicijsko vzdrževanje porabili 606.069.224 sit. 82 % sredstev smo namenili nadaljevanju izgradnje novega zavoda v Kopru, 11 % rekonstrukciji in investicijskemu vzdrževanju ter 7 % nakupu opreme.

Tabela 89: Pregled porabljenih sredstev po namenu in po zavodih v letu 2002 (v sit)

Zavod	investicijsko vzdrževanje	oprema	skupaj	delež (v %)
Celje	709.089,00	2.568.039,93	3.277.128,93	0,54
Dob	34.045.671,78	14.899.000,90	48.944.672,68	8,08
Ig	19.830.067,02	297.593,80	20.127.660,82	3,32
Koper	497.141.266,27	1.765.478,20	498.906.744,47	82,32
Ljubljana		7.078.474,74	7.078.474,74	1,17
Maribor	11.391.780,42	10.034.112,46	21.425.892,88	3,54
Radeče		477.146,01	477.146,01	0,08
uprava		5.831.503,86	5.831.503,86	0,96
SKUPAJ	563.117.874,49	42.951.349,90	606.069.224,39	100

5. 2. 2. Poročilo in ocena finančno-materialnega položaja uprave

V upravi smo v letu 2002 porabili 5.740.939 tisoč sit, kar pomeni 99,76 % veljavnega proračuna.

Po podskupinah izdatkov je poraba sledeča:

Oznaka podskupine	naziv podskupine	poraba (v tisoč sit)	delež porabe (v %)
400	Plače in drugi izdatki zaposlenim	2.968.872	51,6
401	Prispevki delodajalcev	608.173	10,6
402	Izdatki za blago in storitve	1.215.048	21,2
411	Transferji posameznikom	320.867	5,6
420	Nakup in gradnja osnovnih sredstev	630.373	11
440	Dana posojila	1.606	0,02

Od celotne porabe se na sredstva zagotovljena iz proračuna nanaša 5.691.259 tisoč sit (99,13 % veljavnega proračuna), na porabo sredstev iz naslova lastne dejavnosti 46.293 tisoč sit (0,8 % veljavnega proračuna), na porabo sredstev iz prejetih odškodnin 3.387 tisoč sit (0,06 % veljavnega proračuna). Glede na veljavni proračun je 0,24 % sredstev ostalo neporabljenih.

Lastna dejavnost v upravi zajema organizirano prehrano delavcem in počitniško dejavnost. Sredstva iz prejetih odškodnin se nanašajo na sredstva prejeta na podlagi zavarovanj stvarnega premoženja v letih 2001 in 2002.

Razlika med sprejetim in veljavnim proračunom za leto 2002 znaša 59.584 tisoč sit in se nanaša na povečanja sredstev:

- lastne dejavnosti v višini 22.698 tisoč sit,
- iz naslova odškodnin v višini 3.845 tisoč sit,
- po prerazporeditvi iz ministrstva za pravosodje zaradi težke finančne situacije v višini 37.541 tisoč sit,
- ter na zmanjšanje sredstev po sklepu vlade v višini 4.500 tisoč sit.

Razlika med veljavnim in realiziranim finančnim načrtom znaša 13.725 tisoč sit. Po vrsti porabe se ostanek nanaša na:

- neporabljeni sredstva na postavkah tipa 1 (12.629 tisoč sit),
- neporabljeni sredstva odškodnin, ki se prenašajo v naslednje leto (458 tisoč sit),
- ostanek na proračunskih postavkah lastne dejavnosti (638 tisoč sit).

Ostanek sredstev (proračunski del) se nanaša na ostanek pri plačah (6.060 tisoč sit), na nerealizirane obveznosti po sklenjenih pogodbah (investicije – 2.275 tisoč sit) oziroma je posledica prepozno prejetih računov (4.294 tisoč sit).

V leto 2002 smo prenašali iz naslova sredstev odškodnin 3.760 tisoč sit. V leto 2002 smo prenašali neporavnane odhodke iz leta 2001, za katere nam je zmanjkalo sredstev v okviru materialnih stroškov, stroškov najemnin in zdravstvene oskrbe zaprtih oseb.

Tabela 90: Pregled porabe po podprogramih in proračunskih postavkah v letu 2002
(vir financiranja: proračun)

PODPROGRAM	OZNAKA PRORAČUNSKE POSTAVKE	NAZIV PRORAČUNSKE POSTAVKE	PORABA V LETU 2002 V sit
09042001 Delovanje uprave za izvrševanje kazenskih sankcij	6028	Plače	3.689.992.652,22
	4016	Najemnine poslovnih prostorov	64.693.290,91
	4508	Materialni stroški	933.572.479,20
	6395	Izobraževanje delavcev	7.480.499,02
	6680	Oprema PUO	43.028.320,08
	6681	Oborožitev in posebna varnostna oprema	23.949.933,48
	2876	Investicije in inv. vzdrževanje	606.069.224,39
	1677	Dolg. stan. posojila	1.605.547
20032001 Socialno varstvo obsojencev	7448	Zdravstveno zavarovanje obsojencev	226.599.120,00
	7449	Pokojninsko in inv. zav. obsojencev	94.267.800,00
	SKUPAJ		5.691.258.866,30

Ocenjujemo, da smo ne glede na težke finančne razmere uspeli zagotoviti osnovne pogoje bivanja in dela, tako zaposlenim kot zaprtim osebam. Narava dejavnosti oziroma dela v upravi je takšna, da zahteva 24-urno prisotnost delavcev, ki opravljajo naloge varovanja zaprtih oseb in zavodov. Kronično pomanjkanje sredstev smo tudi v letu 2002 deloma reševali s prerazporeditvami iz matičnega ministrstva, ki nam je prerazporedilo skupno 37.541 tisoč sit

sredstev, in sicer za materialne stroške 17.929 tisoč sit, za stroške najemnin poslovnih prostorov 2.685 tisoč sit ter za plače 16.927 tisoč sit. S primanjkljajem smo se soočali na vseh postavkah, kjer nismo mogli oziroma ne moremo ustaviti prevzemanja obveznosti, kot to zahtevajo predpisi. Tako nimamo pokritih vseh materialnih stroškov, ki se nanašajo na življenje in delo po zavodih, stroškov najema poslovnih prostorov in zdravstvenega ter pokojninskega zavarovanja zaprtih oseb.

V letu 2002 smo porabili 5.691.259 tisoč sit proračunskih sredstev, kar je za 239.751 tisoč sit ali 4,4 % več kot leta 2001, v primerjavi z letom 2000 pa je poraba višja za 28,3 %. Povečanje porabe v letu 2002 v primerjavi s preteklim letom se nanaša na povečano porabo na postavkah za opremo paznikov za 55 % (več sredstev smo prejeli že v finančnem načrtu), za izobraževanje delavcev za 36,96 %, za plače (8,96 %), za materialne stroške (4,6 %) in za najemnine za poslovne prostore (3,1 %). Na področju investicij in investicijskega vzdrževanja pa je bila poraba v letu 2002 v primerjavi s preteklim letom nižja za 15,3 %, prav tako smo kupili za 11,6 % manj opreme za varnost in varovanje, manj sredstev smo prejeli in porabili tudi za pokojninsko in zdravstveno zavarovanje obsojencev (pokojninsko za 10,5 % in zdravstveno za 1 % manj kot leta 2001).

5. 2. 3. Stroški oskrbnega dne

Tabela 91: Povprečno stanje zaprtih oseb in vrednost oskrbnega dne v obdobju od leta 1996 do 2002

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
povprečno stanje zaprtih oseb	682	763	810	949	1131	1203	1147
oskrbni dan (v sit)	13.383	12.153	12.436	12.030	10.896	12.415	13.594

Stroški oskrbnega dne so izračunani tako, da je višina vseh proračunskih sredstev uprave deljena s številom dni v letu in povprečnim številom zaprtih oseb.

5. 3. PROSTORSKE RAZMERE

5. 3. 1. Zmogljivost zavodov in njihova zasedenost

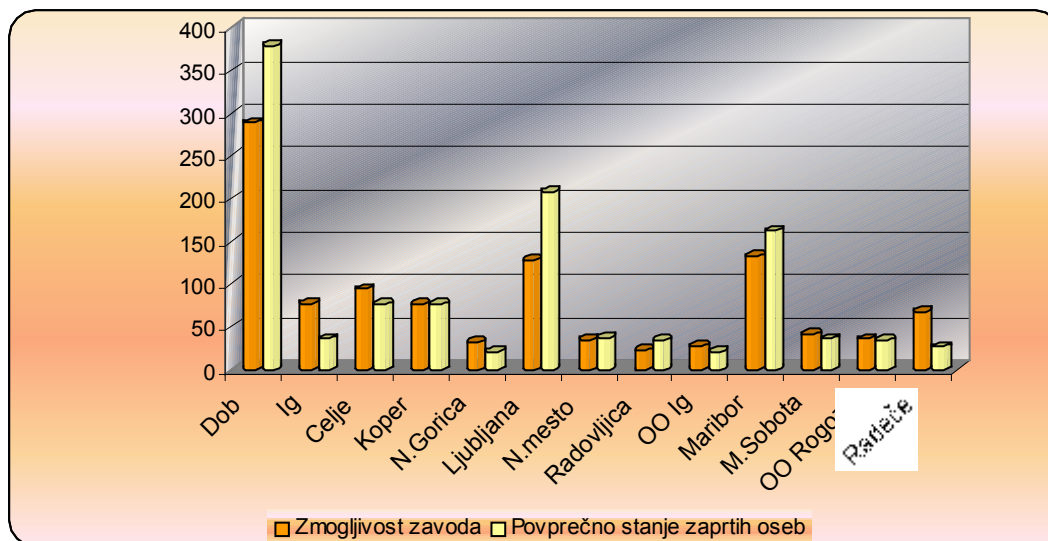
Prostorska zmogljivost zavodov se izračunava na osnovi predpisanih standardov (9 m² za samsko sobo in 7 m² na osebo za večposteljne sobe). Po navedenih standardih je bila prostorska zmogljivost vseh zavodov 1.058 mest. V letu 2002 je bilo v vseh zavodih v povprečju za okoli 8 % več zaprtih oseb kot je bilo prostorskih zmogljivosti, kar pomeni, da se je trend absolutne prenapolnjenosti zavodov nadaljeval že tretje leto zapored. Podatki kažejo, da je bila zasedenost leta 2002 sicer nekoliko nižja kot leto poprej, vendar pa višja kot pred letom 2001. Iz literature in prakse je znano, da je kritična meja zasedenosti 80 % (20 % zmogljivosti mora biti vedno na voljo). Podatki kažejo, da je bila v večini zavodov meja 80 % presežena, na šestih lokacijah pa tudi meja 100 %.

Najbolj so bili zasedeni zavod Ljubljana (163 %), oddelek Radovljica (156 %), zavoda Dob (131 %) in Maribor (122 %), najmanj pa prevzgojni dom (38 %) in zavod Ig (46 %). V primerjavi z letom 2001 se je povprečno stanje zaprtih oseb povečalo v zavodih Dob in Ljubljana, oddelku Radovljica in Prevzgojnem domu Radeče, v vseh ostalih pa se je zmanjšalo. Različna je bila tudi zasedenost znotraj posameznih zavodov, saj se je pogosto dogajalo, da so bili posamezni oddelki prenapolnjeni, v drugih pa je bilo še dovolj prostora. Težave zaradi prenapolnjenosti zavodov je uprava reševala s prerazporejanjem zaprtih oseb iz bolj zasedenih v manj zasedene sobe, oddelke in zavode in s številnimi drugimi ukrepi, kot so povečana skrb za higieno ipd.

Tabela 92: Zasedenost posameznih zavodov in dislociranih oddelkov glede na povprečno stanje zaprtih oseb v letu 2002

Zavod	zmogljivost	povprečno stanje	delež zasedenosti (v %)
Dob	289	379,78	131,4
Ig	77	35,31	45,9
Celje	94	76,8	81,5
Koper	76	76,40	100,5
N. Gorica	32	20,49	64,0
Ljubljana	128	208,25	162,7
OO Ig	35	36,91	105,5
N. mesto	22	34,30	155,9
Radovljica	27	21,15	78,3
Maribor	133	162,40	122,1
M. Sobota	41	35,49	86,6
Rogoza	36	34,40	95,6
Radeče	68	26,14	38,4
SKUPAJ	1.058	1.147,60	108,5

Grafikon 16: Zasedenost posameznih zavodov in dislociranih oddelkov glede na povprečno stanje zaprtih oseb v letu 2002

5. 3. 2. Ocena bivalnih in prostorskih razmer v zavodih

Bivalne, delovne in prostorske razmere se med posameznimi zavodi in oddelki močno razlikujejo. Večina zavodov opozarja na težave zaradi velikih bivalnih prostorov, v katerih je nastanjeno večje število zaprtih oseb. V takih bivalnih prostorih je več možnosti za medsebojne konflikte, izsiljevanja in kršitve zavodskih pravil, vse to pa zmanjšuje varnost, red in disciplino. Razumljivo je, da take bivalne razmere negativno vplivajo tudi na počutje zaprtih oseb, vzdrževanje higiene in zagotavljanje zasebnosti. V zavodih, predvsem pa v oddelkih je bilo zaradi pomanjkanja prostorov težko izvajati predpise, ki določajo, da morajo biti kategorije zaprtih oseb med seboj ločene (priporniki, obsojenci, upravno kaznovani, ženske, moški, mladoletniki). Prostorske razmere so tudi velika ovira za uresničevanje določenih pravic zaprtih oseb, kot so zagotavljanje dela, omogočanje telesnih aktivnosti in rekreacije, verskih aktivnosti ipd. V nekaterih zavodih priporniki in upravno kaznovani bivajo v slabših razmerah kot obsojenci. Poseben problem predstavlja zastarela, dotrajana in pomanjkljiva oprema v bivalnih in drugih prostorih, ker za njihovo nabavo ni nikoli dovolj sredstev.

5. 3. 3. Aktivnosti za izboljšanje prostorskih in bivalnih razmer v zavodih

V okviru dodeljenih sredstev v preteklem letu si je uprava v sodelovanju z zavodi prizadevala za izboljševanje razmer za bivanje zaprtih oseb. Večja investicija je bila rekonstrukcija drugega, tretjega in del četrtega objekta v Polodprtem in odprtem oddelku Slovenska vas (zavod Dob), ki jo je sofinanciral JGZ Pohorje. S to investicijo so bili zagotovljeni dodatni bivalni prostori za obsojence, prostori za obiske, pisarne za inštruktorje, delavnice za mirno dejavnost s skladiščem, kar predstavlja izboljšanje prostorskih pogojev za zaprte osebe in zaposlene. Z enakim namenom sta bila urejena tudi dva prostora s sanitarijami v zavodu Ig, primerna za izvrševanje dolgoletnih kazni, v zavodu Celje je bil po požaru obnovljen prostor za izločitev zaprtih oseb, obenem pa so bili tudi poenoteni normativi za obnovo tovrstnih prostorov. Večja investicija, za katero je bilo v letu 2002 tudi pridobljeno gradbeno dovoljenje, je bila izgradnja

novega kanalizacijskega priključka iz zavoda Ig na javno kanalizacijo v dolžini cca 500 m. S tem je bil rešen dolgoletni zdravstveni in okoljevarstveni problem, saj so se odpadne vode izcejale v tla. V zavodu Maribor je bila izvedena obnova kanalizacije in vodovoda v kuhinji, zaradi česar je prej prihajalo do poplavljanja kletnih prostorov. Leta 2002 je bilo pridobljeno tudi uporabno dovoljenje za nov prizidek v oddelku Murska Sobota, ki je bil zgrajen leta 2001. Prostorska zmogljivost zavodov se je povečala za 9 mest (Dob 7 in Ig 2).

Leta 2002 se je nadaljevala gradnja novega zavoda v Kopru, ki se je začela v septembru 2000. Z izgradnjo tega objekta bodo zagotovljeni nadomestni prostori, saj so bili sedanji v postopku denacionalizacije vrnjeni nekdanjemu lastniku. Z novimi prostori se bodo močno izboljšale prostorske in ostale razmere za zaprte osebe in zaposlene (sedaj so v stavbi nekdanjega samostana). V letu 2002 je bil izveden pretežni del obrtniških in instalacijskih del, zgrajeni so bili priključki objekta na javne komunalne in druge vode. Izpeljan je bil tudi pretežni del zunanje ureditve, poravnane so bile priključne takse in stroški soglasij upravljavcem javnih vodov (razen elektrike). Izdelan je bil tudi projekt notranje opreme. Ob izpolnjenih finančnih in drugih pogojih je predviden zaključek gradnje spomladi leta 2003, preselitev v nov objekt pa leto dni kasneje (po zaključeni dobavi in montaži opreme).

6. SKLEP

Uprava RS za izvrševanje kazenskih sankcij bo v letu 2003 največjo pozornost namenila doslednemu izvajanju zakona o izvrševanju kazenskih sankcij in podzakonskih predpisov, pripravi predloga zakonskih sprememb in dopolnitev, ki jih narekuje praksa, skrbi za enotno in zakonito obravnavo zaprtih oseb ter zmanjševanju neugodnih posledic prenapolnjenosti zavodov in urejanju prostorskih razmer v zavodih. Nadaljevanje novogradnje zavoda v Kopru bo zato v tem letu med našimi najpomembnejšimi projekti in v njegovo uresničevanje bomo usmerili večino razpoložljivih sredstev. Gradnja tega objekta bo predvidoma končana v prvi polovici leta, preselitev pa bo opravljena takoj po nakupu potrebne opreme, predvidoma v začetku leta 2004. Posebna pozornost bo tudi v letu 2003 namenjena strokovnosti našega dela, uspešnejšemu delovanju javnih gospodarskih zavodov, učinkovitejši organizaciji dela in poslovanja, kadrovske problematiki ter različnim oblikam mednarodnega sodelovanja.